TEGN

KULTURTIDSSKRIFT OM OG MED TEGNESERIER

Carl Barks: Egget kom først!

Morten Myklebust og Kaptein Sabeltann

Siri Dokken og Kongens mann

Morten Tefre

Rune Borvik

No Comprendo Press

Bill Plympton

Hunt Emerson

Historiske tegneserier

Leve tegneserien!

Kraftig Kost

Anmeldelser

Nyheter

Debatter

og enda litt til

68 SIDER

NR. 3/94 (33) KR 45,-

03
9 770801 687038

EGGET KOM FØRST

- They all come from eggs. Hvis borgermesteren trenger noen flere innbyggere, stikker han bare ned i butikken og kjøper så mange egg som han trenger.

Carl Barks i Norge

Carl Barks hadde et meget hektisk program under sitt norgesbesøk. Han fikk se landet både via bil, helikopter og vikingeskip! (Foto: Jan P. Krogh)

Så har 93 år gamle Carl Barks endelig gitt oss svaret på spørsmålet vi alle har undret oss over: Egget kom først!

Det var under besøket i Norge tidlig i sommer at en meget opplagt og humoristisk Barks avslørte hemmeligheten bak de mange far- og morløse i Andeby. Samtidig ga han TEGNS utsendte et levende innblikk i personlighetsutviklingen til verdens mest berømte and - Donald Duck.

- Som de fleste av oss har Donald mange feil og han gjør mye dumt. Første gang jeg møtte ham syntes jeg han bare var en skvaldrete and som hoppet omkring og gjentok seg selv, forteller Barks.

- Jeg trodde han ville forsvinne ganske fort.

A creature of evolution

Donald ble «født» i 1934. Debuten fant sted i filmen «The wise little hen». Etter at Barks overtok figuren noen år senere og gjorde tegneseriehelt av ham, gjennomgikk den matrosdresskledte anda en radikal karakterendring. Den usympatiske skvaldrebøtta forsvant. I stedet framstod Donald etter hvert som «a good guy» belemret med mye uflaks.

- Disse endringene var ikke bevisste fra min side. De oppstod over tid. Donald ble «a creature of evolution». Og på samme måte vokste også Ducksburg og de andre karakterene fram. Men alle hadde noe å gjøre med Donald. Jeg skapte Gyro Gearloose fordi jeg trengte hans oppfinnelser. Jeg skapte Beagle Boys fordi jeg trengte en fiende som kunne prøve seg på pengebingen. De ble oppfunnet av nødvendighet.

Denne skapertrangen endte til slutt med hele 6.371 Donald-sider for Carls Barks. I løpet av disse sidene ble familien Duck sendt verden rundt - også til Norge. I «The lemming with the locket» ankommer Skrue, Donald og Ole, Dole og Doffen byen Herringtale (Sildehale) på Vestlandet med helikopter - hakk i hæl på en norsk seilskute med et meget spesielt lemen ombord (Publisert i Donald Duck & Co 46-49, 1974).

- Så vidt jeg kan huske besøkte ikke Donald andre skandinaviske land enn Norge mens jeg tegnet ham, forteller Barks.

Hjemme på hønsefarmen

Selv satt han hjemme på hønsefarmen i San Jacinto mens endene så verden.

- Jeg synes det er «great» å være på min aller første utenlandstur, men de enkelte stedene ser ikke slik ut som jeg tegnet dem! Det var ren ønsketenkning som førte til at jeg skrev om alle disse fjerntliggende stedene. Jeg fikk ideer fra reisemagasiner, aviser og blad som «National Geographic».

Drømmen om å bli serietegner oppstod tidlig hos Barks.

- Jeg var ti, 11 år gammel da jeg innså at jeg hadde talent som tegner. Da tegnet jeg uten problemer portretter av presidenter som Wilson og Roosevelt, forteller Barks.

Men først 27 år gammel fikk han solgt sin første vitsetegning. Det skjedde i 1928 og kjøper var «The Calgary Eye-Opener». Tre år senere fikk Barks jobb i det samme vitsebladet. I 1935 ble han ansatt som «in-betweener» hos Walt Disney Studios. Jobben gikk ut på å tegne mindre viktige tegnefilmruter - og Barks hatet det.

I 1942 oppdaget Barks hva han egentlig ville gjøre. Da laget han den aller første Donald-tegneserien «Donald Duck finds pirate gold» sammen med tegneren Jack Hannah. Resten er tegneserie-historie.

Nytt Barks-eventyr

Barks avsluttet sin tegnekarriere i 1966. Manus-skriving fortsatte han med helt fram til 1973. Siden den tid har han konsentrert seg om sine andemalerier. Og det var det? Nei, i oktober kommer en ny Barks-historie i Donald Duck & Co - denne gang tegnet av Bill van Horn. Temaet er den trojanske hest. Ryktene forteller om et fantastisk eventyr i tråd med de tidligere Barks-sagaene.

Selv har Barks litt problemer med å forstå den veldige dyrkingen av ham selv og Donald Duck - og den betydning mange legger i Donald som en påvirkningskraft.

- Jeg hørte at det ble igangsatt en aksjon i Finland fordi Donald ikke hadde bukser på. Men det var ikke min feil. Han hadde ikke bukser på da jeg overtok ham. Men Donald har da heller ikke noen synlige deler som ikke burde være synlige. Tilsynelatende innebærer dette at det ikke blir noe sex på ham.

Et ekteskap med Daisy var derfor aldri aktuelt mens Barks tegnet sine Donald-historier.

- Et giftemål ville dessuten bare ha komplisert tingene, ler Barks.

Over:
Noen av de figurene som Carl Barks skapte.
I faktaboksen:
Barks som Onkel Skrue.

Carl Barks:
Amerikansk serieskaper. Født den 27. mars 1901 på en gård i Merrill, Oregon. Sluttet skolen 15 år gammel fordi hørselen var så dårlig at han ikke kunne følge med i undervisning. Samme år døde moren.

Sider ved Carl Barks:

«Jeg ser at du har prøvd å få for mange ideer til å passe inn i historien din. Du må være mer selektiv. Vær hard. Du må være beredt til å kaste noen glimrende ideer i skrapkassa.»
- Barks til en kollega om et utkast til en serie.

«Jeg skrev mine manuskripter i hånden. Hver side var brutt opp i bilder med notater om handling, figurer og dialog. Dette ble aldri forelagt redaktørene. Jeg startet arbeidet uten andres godkjennelse enn min egen. En stor forskjell fra årene hos Disney!»

«Endene var så virkelige for meg at jeg hadde forestillinger om en hel by og en hel familie omkring dem - alle mulige mennesker de kom i berøring med i deres hverdag, folk som jeg ikke hadde vist i tidligere historier. Når jeg fikk bruk for noen nye figurer, ville jeg innføre noen som tilsynelatende alltid hadde vært tilstede, men bare ikke blitt brukt.»

«... at jeg i den historien hadde overtrådd en masse av deres uoffisielle tabuer, og at jeg burde hatt situasjonsfornemmelse nok til selv å ha innsett det.»
- om sensuren av «Back to Klondyke»

«Fra nå av vil Dere se en radikal endring i de historier som kommer fra dette tidligere ondskapens arnested. Dere vil se historier som vil få den forutrettede mor til å skrive et nytt brev om at hun elsker Donald Duck. For hver gang hun leser høyt for sin lille nesepillende vræleunge faller han i søvn midt i side to. Fremad mot bedre barneoppdragelse!»
- svar på henvendelse fra forlaget etter klage fra en mor...

TEGNESERIEINTERESSERT?

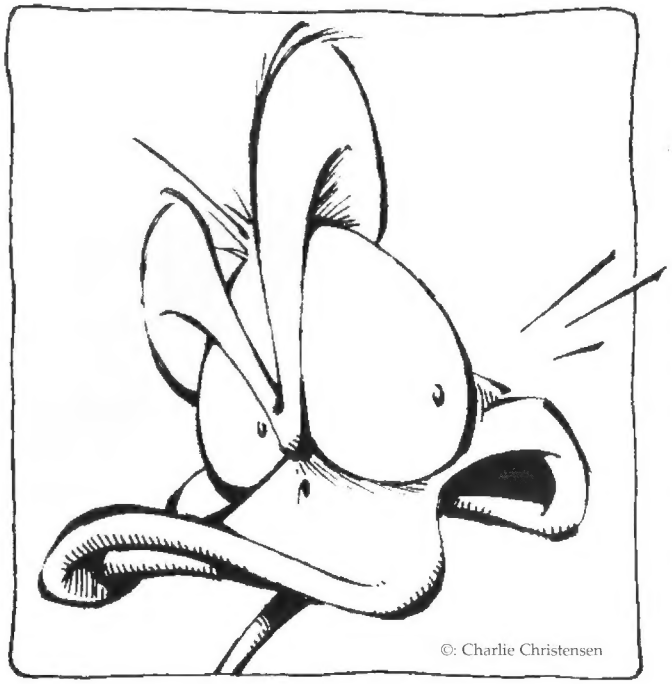

TEGN

Nordens mest tekstrike og omdiskuterte tidsskrift, om og med tegneserier! Et absolutt ***must*** for kultursnobber og tegneseriefriks!!!

Kr 42,- pr. løssalgsnr. og
kr 160,- i abonnement (4 nr. - ett år).

Norsk Tegneserieforum

Landsdekkende med eget medlemsblad. Lokalforeninger landet over! Mange rare og spennende aktiviteter. Be om velkomstpakke!

Junior kr 60,-, senior kr 100,- og
støttemedlemmer kr 400,-

TEGN A/L Bum

Norske kvalitetstegneserier? Nasjonalromantikk? Vold? Action? Kunst? og mer til i TEGN A/L Bum's

Steffen Kverneland:
Jonas Fjeld - De knyttede never. Kun kr 98,-
Den Blonde Kjempe (T-skjorte). Kun kr 120,-

Landsforeningen Tegneserievennen

Bli medlem og få spesialtilbud på tegneserier, pins og mye annet. Støtt tegneseriene i Norge!

Kun kr 200,- for livsvarig medlemskap
Kun kr 20,- for vanlig medlemskap

Det Nasjonale Tegneseriearkiv

Komplett samling av norske tegneserier fra 1986. Stor samling av fagtidsskrifter, fagbøker, presseklipp m.m.
Vi mottar gjerne trykksaker, serier og bøker som gaver til arkivet.

Alt av interesse!

Norsk Tegneserieindex

Ny ajourført utgave på 340 sider. Katalog over alle norske tegneserieutgivelser siden 1912 og frem til i dag. En uunværlig kilde til kunnskap om den norske tegneseriekulturen.

Utgitt av NTI, Bodø
kr 200,-

FellesAntikvariatet

Bøker - tidsskrifter - tegneserier - salg - kjøp - bytte! Fører alle skandinaviske tegneserie-tidsskrifter. Spesialist på krimbøker, humor og norsk skjønnlitteratur.

Be om lister!

ALT SAMLET I WESTYE EGEBERGS GT. 8c
V/ TELTHUSBAKKEN, OSLO 1, TLF.: 22 36 07 70

! Kryss av for en eller flere bestillinger. Klipp ut eller kopier og send, eventuelt fax inn (på nr. 22 36 07 70)

- ☐ JA! Jeg vil bli medlem av *Tegneserievennen*
- ☐ JA! Jeg vil bli medlem av *Norsk Tegneserieforum*
- ☐ JA! Jeg vil abonnere på *TEGN*
- ☐ JA! Jeg vil motta albumet *De knyttede never*
- ☐ JA! Jeg vil motta T-skjorta *Den blonde kjempen*
- ☐ JA! Jeg vil ha bokliste fra *Fellesantikariatet*
- ☐ JA! Jeg vil ha tegneserieliste fra *Fellesantikariatet*
- ☐ JA! Jeg vil ha tegneserieindex fra *NTI*

Navn : _____
Adresse: _____
Postnr./Sted: _____

BREV

Kan sendes ufrankert i Norge. Adressaten vil betale porto.

SVARSENDINGSAVTALE NR. 150260/19

FORENINGSSERVICE, Fellesinvest
St. Hanshaugen postkontor
0131 OSLO

TEGN nr. 33, (3/94).
9. årgang

TEGN utgis av TEGN A/L,
Westye Egebergsgt. 8C

Redaksjonen:
Tor Sandberg (Ans. red.)
Tor Arne Hegna (Red. sekr.)
Erik Falk (Red. Kraftig Kost)
Per J. Olsen (Øko. ans.)
Avsluttet 21 juli

Medarbeidere:
Øyvind Holen, Morten Harper, Kurt Østergaard, Jon Gisle, Finn Bjørklid

Neste nummer:
Frist for innlevering av stoff: 30. 9
Utgivelse i uke 45

Layout:
Telemark Tegneserieverksted:
Tor Arne Hegna (35 95 97 68)

Trykk:
Bø Trykk A/S, Bø i T. (35 95 14 00)

Post til TEGN:
TEGN A/L, Westye Egebergsgt. 8C, 0172 Oslo.

Telefon & fax:
22 36 07 70. (24 timer i døgnet!)

TEGN setter pris på å høre fra sine lesere, og mottar gjerne brev om ditt og datt. Det er mulig å bli TEGN-skribent, ta kontakt for ditt bidrag.

Annonsering:
Kontakt over telefon eller skriv til TEGNs kontoradresse (se over). TEGN er behjelpelig med utforming av annonse om ønskelig.

Abonnement på TEGN:
For kr 160,- mottar man fire nummer (ett år), som betales til TEGN A/L, Westye Egebergsgt. 8C, 0172 Oslo.
*Postgiro:*0814. 43 72108

TEGN utkommer kvartalsvis og utgis med støtte fra Norsk Kulturråd.
Opplag: 1500
ISSN 0801-6879.

Copyrightliste: *Forside, 52: Andreassen (Donald: Disney), s. 2-3: Disney, s.5 King Feature (8,9,28-30), U. Press, s.10 - 13, 60: Gyldendal, s. 14-18: Dokken, s.19 - 21: Tefre, s. 22 - 23: Plymptoon, s. 25: Den enkele tegner, s. 26 - 27: Emerson, s. 31 - 34: Diverse ukjente, s. 36: Ghigliano/Tomatis, s. 37: Dargaud (43), Editions AlbertRene, s. 38: Casterman (40, 44), Hermann/Strip Art Features, s. 39: Comics USA, Meister, s. 40-42: Éditions Glénat, s. 43: Eisner (67), s. 44: Mykle s. 45: Moore/ Campbell, c. Reimerthi/Gyllenör, s. 46: DC Comics, s. 48: Inkalil, s. 51: Quipos/Breccia/Sasturain, Hernandez, Druillet, s. 53 - 57: Borvik, s. 58-59: Sørensen, s. 61: Nielsen, s. 62: Nicholson, s. 63: Miller, s. 64: Dark Horse Comics, s. 65: Anderson*

Ikke godt nok

Norske barne- og ungdomstegneserier er ikke gode nok. Iallfall ikke til å få noen pris av Kulturdepartementet. For andre år på rad har juryen - som nå også teller NTF-president Per G. Hvidsten - unnlatt å dele ut denne prisen.

Begrunnelsen var at ingen av de rundt 20 vurderte seriene var verdige til å motta prisen. Kvalitetsmessig var de ikke eksepsjonelle nok.

Men verker av slike kvaliteter fant juryen både når det gjaldt billedbøker, oversettelser, debutanter og illustrasjoner. Alle disse kategoriene fikk pris. Og flere til.

- Det gavner ikke tegneseriene å gi en pris for prisens egen skyld, sier sekretæren for juryen, Elin Thomsen.

Neivel.

Men det gavner altså tegneseriene at det ikke blir delt ut noen pris? Ikke i fjor. Ikke i år. Ikke neste år? Ikke året etter det? Aldri?

Jeg tviler. Tviler sterkt. På at det gavner tegneseriene å ikke gi noen pris. Og på at det ikke finnes aktuelle kandidater. Når Nobelkomiteen klarer å dele ut fredsprisen hvert år, burde da også Kulturdepartementets jury klare å dele ut en årlig tegneseriepris - til en verdig vinner!

Hadde det vært for ti år siden, kunne jeg kanskje ha forstått juryen, men ikke når vi skriver 1994. Kvaliteten er høy og mangfoldet er stort i norsk serieproduksjon - også når det gjelder serier for barn og unge.

Men vi må bare konstatere at dette mangfoldet er til stede - ikke som følge av de store, norske forlagene og Kulturdepartementets jury - men på tross av dem. Iallfall slik situasjonen er nå.

Og i årene framover.

For jeg tror ikke situasjonen vil endre seg stort. Kulturdepartementets jury kommer nok ikke til å dele ut noen tegneseriepris for 1994 heller. Sorry, men ingen serier er verdige den store æren.

Til sist - et råd til serietegnere: Lyst på en pris? Da bør du lage en SKIKKELIG barne- eller ungdomsbok. Sånn med masse tekst og illustrasjoner til teksten. Bare spør Mikael Holmberg. Han prøvde seg og han fikk pris - for illustrasjonene til «Potetboka». Men «Kunsten å gå i baret» - den var ikke verdig og fikk ingen pris. «Kunsten å gå i baret» er nemlig bare en tegneserie.

Tor Sandberg

innhold

Carl Barks i Norge 2
Informasjon og Leder 5
TEGN I TIDEN 6
Kaptein Sabeltann 10
Siri Dokken 14
Morten Tefre 18
Bill Plympton 22
No Comprendo Press 24
Hunt Emerson 26
Hårek 28
Russland 31
Herodot og historien 36
Debatter 47
Tegneserieprisen 48
Leve tegneserien! 50
Forsideillustratøren 52
Kraftig Kost ved Erik Falk 53
Anmeldelser 60

Overatlantiske bevegelser

De som måtte ha savnet forlagsnytt i TEGN kan trøste seg med vår spesialist på amerikanske serier: Øyvind Holen og hans innblikk i hva som skjer i den nordamerikanske seriejungelen.

Nytt fra Canada

Chester Browns «Yummy Fur» stoppet opp med et rent Bibel-nummer tidligere i år med nr. 32. I høst kommer Brown tilbake med serien «Underwater», som er en fiksjon om noen uker i livet til en kvinne. Sjefsantologien Drawn & Quarterly dukker også opp igjen i høst i nytt format, delvis i farger og 52 sider. Av godbitene i første nummer kan nevnes en serie fra første verdenskrig av Jacques Tardi, samt historier fra Maurice Vellekoop og Carol Tyler.

Nytt fra de store forlagene

I forbindelse med en stor serie kalt «Zero Hour» begynner alle DCs serier på nytt igjen med nummer 0. Poenget er så klart å skape medieoppmerksomhet og skaffe nye lesere, noe de antakelig lykkes med i samme grad som da DC «tok livet» av Supermann og brakk nakken til Lynvingen. Marvel på sin side er i ferd med å brekke nakken på seg selv gjennom å overflomme markedet med uendelige mange elendige tegneserier. Marvels nyeste påfunn er å lage enda en ny mutantserie, og den skal så klart hete «Generation X». Hvis man skal lese serier fra de «to store» anbefales det å holde seg til DCs Vertigolinje, og deres nye Paradox-linje. Det komme stadig nye serier fra Vertigo. Hold utkikk etter Grant Morrisons «The Invisibles», som skal være den talentfulle forfatterens egen serie á la Neil Gaimans «Sandman». Apropos Sandman så fortsetter den inn i 1995, med avslutningen på «The Kindly Ones», noen korthistorier, og det som sies å være den absolutt siste Sandman-serien; «The Tempest», tegnet av Charles Vess. En ny «Death»-serie vil

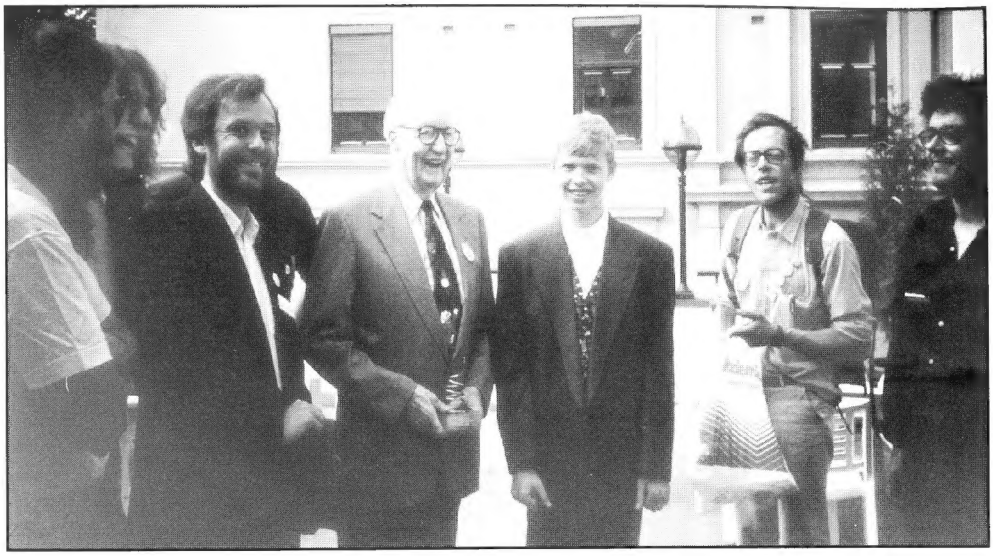

Årets celebritetstreff

NTF inviterte til Carl Barks-seminar i Nobelinstituttet under hans besøk i Norge i begynnelsen av juni. Mange var det som benyttet anledningen til å møte den genierklærte serieskaperen, blant annet kan vi observere Kvitt eller dobbelt-deltakererne Geir Hasnes og Tor Martin Bjuland (neste gang går dere til topps gutter!), historie-guru Øystein Sørensen, Pålemann Jensen og Tore Bareksten. (Foto: J. P. Krogh)

Barks-gåte

Hva het den aller første figuren Carl Barks planla å lage en tegneserie med? Burlock Bungle - detective. Denne godbiten for alle donaldister ble avslørt i NRKs fortreffelige portrett av Carl Barks. Når kommer video-utgaven?

Norsk i en gal verden

Larson Gale Verden - Bladkompaniets meget vellykkede humorblad i farger - har vist seg å bli et nødvendig blad. Ikke bare byr redaksjonen på det beste av utenlandske humorserier med Larson som en soleklar favoritt - det blir også gitt plass til (forholdsvis) ubeskrevne norske tegnere. Ti klapp på skulderen til redaktør Stabursvik.

Adventsløver

Disneys nye tegnefilmsuksess Lion King, får norsk premiere 2. desember. Filmen tegner til å bli tidenes gullgruve for Disney-konsernet. Historien om den lille løveungen har smeltet hjerter i fullsatte kinosaler verden over. I den amerikanske versjonen hører vi stemmene til kjente skuespillere som Jeremy Irons, Whoopi Goldberg og Matthew Broderick. Elton John har laget deler av lydsporet.

Espeland svarer

I Hårek-artikkelen i forrige nummer undret artikkelforfatter Tor Sandberg seg over to oversettelser av samme Hårek-stripe. Hårek- oversetter Gard Espeland bekrefter at dette er fullt mulig. -Fordi forlaga kan kjøpe anten ein norsk versjon omsett av meg (avisversjonen) eller ein engelsk originalversjon dei omset sjølv, vil det finnast fleire versjonar av den same stripa. Fordi det er så mykje fri omsetjing, kan desse versjonane bli svært ulike, forklarer Espeland, som også konstaterer at det her er stoff til mange doktoravhandlinger.

Gratulerer?

Christopher Nielsen har fødselsdag på samme dag som Adolf Hitler. Men i motsetning til Hitler har Nielsen visstnok ennå ingen planer om å legge kunsten på hylla til fordel for planer om verdensherredømme.

Baconrock

Spørsmål: Hvilken kjent tegneseriekunster spilte i bandet Fatos — bestående av alle de tjukkeste gutta i klassen? Svar: Christopher Nielsen, så klart (?). Og favorittband i barndommen? Nazareth – alt i følge Arbeiderbladet.

Drømmen ble sann

Da Steffen Kverneland var liten haugesunder sverget han overfor sine med-haugesundere at «en dag – en dag skal jeg havne på førstesida av Dagbladet». Nå har han klart det. I forbindelse med presentasjonen av Amputerte klassikere gliste Kverneland lykksalig fra en førsteside-henvisning, før han slo knock-out med helside på Dagbladets kultursider. Bra jobba, Steffen – slike tegnere vil vi ha flere av!

Amputert salg

Steffen Kvernelands foreløpig ferskeste genistrek av et album – Amputerte klassikere – selger tregere enn De knyttede never. Selv tror den gudsbenådede kunstneren at dette skyldes en misforståelse fra potensielle kjøperes side. For mange tror nemlig at de får klassikererne på den klassiske måten og ikke på den amputerte måten, og lar være å handle. Så synd for disse ignorante dustene. Amputerte klassikere er nemlig en klassiker – og ingen amputert sådan! Vi vil ellers minne om at Kverneland selv langt fra leste alle klassikerne før han amputerte dem! Bra jobba, Steffen, fortsett med slikt!

Dagobert i buret

I forrige utgave av TIT kunne vi fortelle om Dødelige Dagobert – en tysk utpresser og bombemann med Disney–metoder som sitt spesiale under utøvelsen av sin kriminalitet. Nå er skurken med Skrue–pseudonym fakket. Det viste seg å være snakk om en arbeidsløs elektriker ved navn Arno Fucke. Første bok er forlengst i salg. Snart kommer filmen om Fucke. Og i Tyskland er t–skjorter hvor det står «Achtung – jeg er Onkel Skrue» fortsatt populære, ifølge Dagbladet.

Bilgåte

Spørsmål: Hva slags bil kjører bestemor Duck rundt i? Svar: En Ohio Electric, produsert i Toledo, Ohio, mellom 1910 og 1918. Aftenposten forteller at en slik bil var blant de desiderte høydepunktene under bilmessen

Animert smånytt

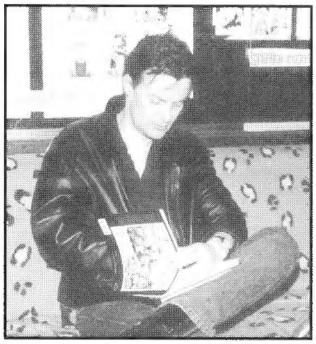

Nytt
Tilhører du en av de mange titusen som bare lengter etter nytt album fra norgesmesteren i tegneserier - Steffen Kverneland? I så fall har TEGN godt nytt. Til våren vil hans nye album - med arbeidstittelen Forkvaklet Kjærlighet (sånn omtrent, iallfall) foreligge på Norges nest- flinkeste forlag - No Comprendo Press (det var jo tross alt TEGN A/L Bum som ga ut Kverneland-album først). TEGN har fått se deler av hovedhistorien - en rundt 30 sider lang serie basert på et eldgammelt Romantikk - og TEGN kan melde og en Kverneland slik vi elsker å se ham - stilsikker, sterk og hysterisk morsom med alligatorbitende satire like under den blanke overflaten. Resten av albumet vil bestå av en samling tidligere publiserte kjærlighetshistorier - ikke ulikt klassikeren Amputerte Klassikere. Her ser vi Kverneland signere dette albumet under Animerte Dager i Oslo. (Foto: T. Sandberg)

Kjekk med TEGN
Så kjekk blir du ved å skrive i TEGN. Bildet av Norges snilleste redaksjon ble tatt like etter innkjøp av en pils på deling under Animerte Dager i Oslo i slutten av april. Fra venstre broren til Allan Falk - Erik, Øyvind Holen, Per Jørgen «Don't tell them who I am» Olsen, Tor Arne Hegna og Tor Sandberg. (Foto: Trude Brænne Larsen)

To fornøyde vinnere og en forbløffet engelskmann
Som nevnt i forrige eksellente nummer av TEGN vant Rune Borvik NTFs årlige seriekonkurranse med tema idrettsglede (Vinnerserien finner du lenger bak i dette nummeret, ikke sant, red. sekr.? Riktig, red., red. sek.). Juniorklassen ble vunnet av Ole Flu Hartberg. Her er de to herrer avbildet under premieoverrekkelsen. En lettere forbløffet Hunt Emerson (se intervju i dette nummer og i TEGN nummer 3/92) stod for overrekkelsen under Animerte Dager i Oslo. (Foto: T. Sandberg)

dukke opp, og etter at Sandman forsvinner vil en serie som heter «The Dreaming» dukke opp. Ellers dukker Jonah Hex opp igjen i en ny serie av Lansdale og Truman. De samme vil også lage den definitive serien om ingen annen enn Den ensomme rytter og hans trofaste følgesvenn Tonto, på forlaget Topps Comics.

Den nye linja Paradox er noe á la Vertigo, men uten de overnaturlige elementene. Mer eller mindre kjente roman- og filmmanusforfattere har blitt overtalt til å skrive serier, og spesielt krimsjangeren er godt representert. Noen eksempler:
- «Green Candles» er skrevet av kult-forfatteren Tom DeHaven og handler om en dame som får fotografier av noen brennende grønne stearinlys i posten. En privatdetektiv får i oppdrag å finne ut hvem som sender bildene.
- «Hunters Heart» er skrevet av krimforfatteren Neal Barret jr. og handler om to politietterforskere på jakt etter en massemorder.
- «Stuck Rubber Baby» av Howard Cruse er en 224-siders tegneserie handler om kamp for borgerrettigheter på 60-tallet, og problemene seriens hovedperson får med sin egen seksuelle identitet.

Ellers må den siste i en endeløs rekke av møter mellom Lynvingen og andre berømtheter nevnes. Tidligere har flaggermusmannen møtt Dommer Dredd, Harry Houdini, Predator, Dracula m.m., og nå har turen kommet til ingen ringere enn jazzgiganten Charlie Parker. I alle fall skal Lynvingen møte en berømt jazzmusiker som de fleste trodde var død i «Batman: Jazz».

DAG OG TID
Karl Johans gate 13
0109 Oslo
Telefon 22 11 15 55
Telefaks 22 41 42 10

Verdas einaste riksavis på nynorsk!

Partipolitisk ubunden vekeavis med brei kulturdekning og fingeren i jorda.

JA, VI ELSKER Å HATE OG ELSKE DERE

Verdens verste og beste serier slik nordmenn ser det.

I forrige nummer av TEGN presenterte en del av norsk tegneserielivs mest kjente størrelser sine favorittserier og seriene de hater verre enn pesten. Her fortsetter vi med enda noen synspunkter. TEGN mottar gjerne flere innlegg.

PAPIRET ER RIKTIGNOK SÅ DÅRLIG AT BLADENE MÅ OPPBEVARES I SYREFRIE PLASTPOSER, MEN DET ER LITE Å BETALE FOR NOE SOM KOMMER TIL Å BLI SÅ VERDIFULLT.

Per G. Hvidsten, president i NTF, forfatter og orakel:

TINTIN synes jeg er en bra barneserie som først og fremst er viktig for den innflytelse den har hatt som modell for andre tegnere og tegneserier innenfor nedslagsfeltet sitt. For en voksen leser er den klar og tydelig (les: perfeksjonistisk og kjedelig) og mangler det liv som for eksempel Barks klarte å legge inn i sine serier om Donald Duck i samme periode.

Tintin er et utmerket eksempel på en serie som likes av folk som ikke leser tegneserier.

Verdens mest overvurderte serie er etter min mening Raymonds **LYN GORDON**. Jeg benekter ikke at den er frapperende tegnet, med oppstillinger og panoramaer uten like. De strålende tegningene tilslører, men dekker ikke helt, et manus som er gudsjammerlig dårlig med endeløse variasjoner på omtrent samme tema.

Definerer du en god serie som en likeverdig symbiose mellom bilde og tekst, faller Lyn Gordon igjennom. Her overskygger formen innholdet. Faktisk oppsummerer MADs satire hele innholdet på noen få sider.
At Raymond kunne bedre ser du jo i Rip Kirby. (Svenske Alvglans gir i disse dager ut et samle-album med Rip Kirby, red. sek.)

Tilsvarende undervurdert er Ritt/Gray: **TOM TRICK** (Brick Bradford). Kan hende ble den startet for å konkurrere med Lyn Gordon (noe jeg mener er utenkelig siden begge tilhørte samme syndikat), men denne serien blander science fiction-formelen med alle andre sjangere og framviser en livfullhet og spenning få andre «action»-serier gjorde på samme tid.

Serien holdt koken fra 1933 til et stykke inn på 50-tallet. Selv etter at serien ble overtatt av Paul Norris, hadde den så mye på Sjølyst tidligere i år. (Betyr det at Bestemor hadde elektrisk bil før Bellona?, red. sek)

Ånd i miljøtrøbbel

FIVAS – Foreningen mot(?, red. sek) internasjonale vann– og skogstudier (aldri hørt om den før) krever at ånden som går må holde opp med det, i en artikkel i Arbeiderbladet. Årsaken er at Fantomet tidligere i år var villig til å ofre bandarenes eneste bangabær–forekomst til fordel for en vannkraftprosjekt. Fantomet unnlot å fortelle Bandarene om utbyggingsplaneneselv om han utvilsomt kjente til de uvurderlige Banga–bærene, konstaterer FIVAS, forarget og skuffet.

Søvndyssende

TEGN kårer årets mest søvndyssende serie. Og «seieren» går til – Fantomet! Nå er det jammen på tide at han henger trikoten på en knagg og tar en 400 år lang ferie. Tilbakevendingen til gode gamle, dystre, koneløse dager har ikke vært vellykket – bare patetisk.

Lykkeland

Aftenposten har kåret verdens lykkeligste sted. Valget falt på Disneyland i Los Angeles, California. Journalist Anders Giæver konstaterer at selv om Disney World er større og Euro Disney er nærmere, er det originale Disneyland fortsatt det lykkeligste stedet...osv.

Gammelt nytt

Arbeiderbladet har begynt å trykke opp Bjørn Morisses serie om Glåmrik fra 1973 (Gjesp). Fredager tilbyr avisa Glåmrik i fire farger over en tilnærmet helside (Dobbeltgjesp).

Nytt FIDUS

Et nytt nummer av FIDUS – norgeshistoriens betydeligste kulturtidsskrift – er forhåpentligvis ute i disse dager. Mye taler for at vi i de kommende numrene vil få se mer til amerikanske storheter som Peter Bagge og Charles Burns i FIDUS. Ikke fordi våre hjemlige genier er i ferd med å renne tomme for himmelske innfall og ekstatiske storylines. Neida – årsaken er visstnok at enkelte av sekser–banden er så fordømt dårlige til å overholde deadlines.

Fidus–orgasme

For alle dem som savner anmeldelsen av Fidus nummer 4, iler vi til med å fortelle at vår anmelder ble så oppslukt av de svært intime og utleverende sex– og kjærlighetshistoriene bladet er proppet med at han forgikk i en blanding av seksuell opphisselse, tårer, snørr og selvmedlidenhet vedrørende gjenopplevelsen av egne kjærlighetsnederlag, på en slik måte at han ikke var i stand til å sette ett eneste ord på papiret. Før han gled inn i erigert koma klarte han i midlertid å hviske: Orgasme. KJØP!

Bare sand

TEGNs redaktør har vært i Egypt. Der var det bare sand og ingen tegneserier, ifølge herr Sandberg. Noen lokale avistegnere var ikke nok til å inspirere ham til noen artikkel (Og så var det alt for bakerovnvarmt, klager vår redaktør – fremdeles ildrød og tilnærmet kokende). (Vi minner om at danske Sussi Bech har gjort serier som er lagt til Egypt, en liten trøst i alle fall... red. sek)

Ernie og Reuben

Seks aviser/tidsskrifter i Norge kan skryte av at de publiserer serien som fikk The Reuben Award – tegneserienes Oscar – for beste avisserie tidligere i år. Prisen gikk velfortjent til Bud Grace for hans serie Ernie. De seks avisene/tidsskriftene er (for den vil begynne å abonnere) Bergens Tidende, Dine Penger (begge trykker helgeversjonene i farger), Klassekampen, Adresseavisen, Nordlandsposten og Bygdeposten (alle trykker dagsstripene).

Krogh–sitatet

TEGN vil med dette innlede en fast spalte kalt «Krogh–sitatet» basert på tegneserie–ildsjelen Jan P. Kroghs mange minneverdige uttalelser. Første sitat er hentet fra et intervju med Aftenposten:
– Tegneserier er den eneste kunstgren der kunstnerne fortsatt risikerer å sulte ihjel. Sitat slutt.

Dialog–vinner

I forrige nummer av TEGN ble det lansert flere konkurranser. Mellom annet ville vi ha lesernes forslag til dialog mellom Jan P. Krogh og Jon Gisle i forbindelse med vår julebordsreportasje. Juryen, som har bestått av TEGNs redaktør, Mock Duck og en krokete, gammel raring Mock Duck støtte på i Nurnberg, har kåret følgende dialog til konkurransens vinner:
Jon Gisle: *Hmm?*
Jan P. Krogh: *Foreninger, foreninger, foreninger, foreninger...*
Jon Gisle: *Hmm?*
Vinneren ønsker å være anonym med tanke på mulige represalier.

Intet nytt fra Ivan

TEGNs omvandrende passerte Ivan Andreassen på gata i Oslo tidligere i sommer. Det er det eneste TEGN har sett til ham på lenge. Har han helt lagt ned blyanten og tusjen?

Kjapt forbruk

Espen Schei – tidligere serietegner (presentert i TEGN nr 1–88) som nå livnærer seg (på et vis) som illustratør – fikk helt overraskende igjen 15.000 kroner på skatten tidligere i sommer. Overbevisst om at det måtte være en feil, skyndte Schei seg å bruke opp pengene i løpet av to uker.

Ny jobb

Erik Falk – broren til Allan og ansvarlig for Kraftig Kost i TEGN – har fått ny jobb. Fra nå av er han å finne i KLP – Kristelig Landslag for...Nei, Kommunalt

Et nummer for USA
Bill Watterson, som nå har tatt en noe forlenget sommerferie har lest amerikanske serie-hefter - og funnet at de er midt i blinken for B - kulturens største slave: Tommy. Mens tidligere tiders serier solgte i millionopplag på grunn av gode historier så er det utgivelsesnummeret som i dag selger serieheftene. Men nå er det jo lettere å lese tall enn bokstaver, så det er jo naturlig.

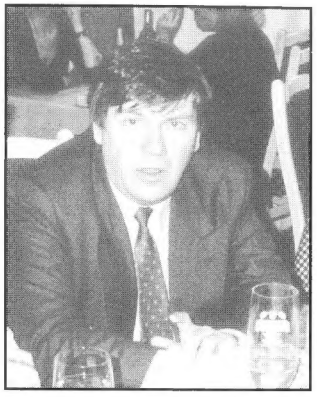

Drømmer om Pynchon
Sjefredaktør Svein Erik Søland i Serieforlaget Hjemmet drømmer om å møte den amerikanske forfatteren Thomas Pynchon (57), ifølge Arbeiderbladet Hvem Pynchon er? Se, det er det ingen som kan si helt sikkert. Pynchon elsker nemlig hemmelighets-kremmeri og er visstnok hverken fotografert eller intervjuet på 40 år eller så. Pynchon på norsk: *Katalognr. 49.*

Likskjender... Nei, Kulturelt Likestillings... Nei, det må vel være... (Nok. red.)

Suksess-skjorte
TEGNs utrolig flotte Jonas Fjeld–t–skjorte tegner til å bli en formidabel suksess.
Testvandringer med denne t–skjorta i Oslos travle gater har gitt betydelig uttelling i form av beundrende blikk fra kvinner i alderen 18 til 35 år.

Pyton i 100
Når dette leses er Pyton nummer 100 forlengst i salg. På grunn av noe ekkelt noe som kalles deadline, er ikke TEGN i stand til å presentere innholdet nærmere i dette nummer. Men gratulere kan TEGN og det gjør TEGN og bukker så dypt at vi får skosverte på nesetippen. Hurra for et kvalitetsblad med helt særegne kvaliteter!

Kjærlighetsbrudd
Snurre Sprett og Batman, som i forrige nummer av TEGN omfavnet hverandre som et TEGN på evig kjærlighet, har brutt med hverandre, ifølge en telefax fra Mock Duck. I den usedvanlig kortfattede (til Mock Duck å være) telefaxen, opplyses det at Snurre ikke helt hadde sansen for at Batty var ute og fløy så mye om natta når han i stedet kunne ha vært hjemme og knasket på gullrota til Snurre.

Forsinket smerte
Weltschmerz – Christopher Nielsens nye prosjekt – ble forsinket i forhold til de første planene. Først rundt 1. juli kom bladet i salg. Du har vel sikret deg et eksemplar av første nummer – Det store underet?

Rock 'n' Rute
Stadig nye rockestjerner blir også tegneseriehelter. Alice Cooper og Prince har vi skrevet om før. Nå er sjansen stor for at også Metallica, Ozzy Osbourne, Lita Ford, Black Sabbath, Santana (tegnet av T. Truman, red.sek) og KRS-One ender opp som tegneserie. Les mer om koblingen rock og tegneserier i TEGN 2- 3/88 (Ja, allerede da, ja). Arbeiderbladet minner ellers om at allerede på 40-tallet ble laget tegneserier basert på Frank Sinatra-låter.

Extremt
Er det mangesidige navnet på hva som loves å bli årets norske tegneserie. Vi venter i spenning! Alle som er interesserte i å bidra til at dette kan virkeliggjøres, sender sitt bidrag til: Crush Comics/EXTREMT, Bekkelivn. 2, 1410 Kolbotn.

Over og uterix
30 album over og uterix for Asterix. Alberto Uderzorix (67) sier han er uttømt etter å ha levd hele livet ved tegnebordetix. Siste albumix kommer i oktoberix på 35-årsdagen for utgivelsen av det første albumet fra 29. oktober 1959. Inntekten går til en stiftelse for barnix. Over 220 Asterix-album er solgt over hele verdenix. Serien er oversatt til 39 språk. De seks siste albumene har Uderzorix laget på egen hånd etter at Rene Goscinnyix døde i 1977.

Les synopset også
I årets jubileumsutgave av Donald kunne man les en hollandsk historie om Donald som klokkerengjører. Historien *bak* fortellingen sto å lese i første nummer av Serie-FOKUS utgitt på Semic i 1980. Bladet som forøvrig introduserte The Spirit, Corto Maltese og Moebius i Norge. (Leve 80-talls nostalgien!)

Hepstein tilføyer
For-for-forrige TEGNs artikkel om favorittonkelen vår - Waldemar Hepstein - inneholdt en del mangler (fydda!). Blant annet stod det ingen ting om at Hepsteins filminteresse i en periode førte ham helt fram til ledervervet i Oslo Filmklubb. En Tex Avery-kveld var hans største suksess. Enda viktigere (tja...) er det at vinkelvefseren spilte orgel med salig henfarne Jokke og Valentinerne. Og - ja, siden sist har WH fått prosjekt-støtte for Delfinkvinnens kyss! Tenk så enkelt det blir for Sproing-juryen å dele ut neste pris.

Jabba-dabba-dollar
På tross av til dels steindårlige kritikker tegner filmen om familien Flintstone til å bli en økonomisk suksess ingen har sett maken til siden steinalderen. Første helg etter premieren i USA ble alle tidligere rekorder slettet.

Forsiktig med tusjen
Sproingvinner art spiegelman er forsiktig med hva han tegner med. Før ble hans far oppbrakt når han tegnet serier med tyske rotring-penner. Dengang mente art at det var tåpelig av faren, men i dag gir han ham rett:
- Rapidograph-penner gir en veldig ufølsom, mekanisk strek. Nå tegner jeg bare med en Pelikan filt-tusjpenn, den er mer fleksibel og livlig.
Spørsmålet er da hvor pelikanpennene blir produsert...

Gratulerer I
Jon Gisle – TEGNs seniorredaktør og åndelige veileder for tusenvis av donald-ister – har giftet seg. TEGN gratulerer og sender varme hilsener til de nygifte i Hotten-tottveien (cirka) i Drammen.

Gratulerer II
Mock Duck – TEGNs husfilosof og favoritt wok–kokk – har *ikke* giftet seg. TEGN gratulerer og ønsker Mock Duck lykke til videre.

Comiquiz 94
Avholdes 16. november. Påmelding til Staffars Serier, Box 2046, 121 11 Johanneshov, Sverige. Comiquiz er uoffisielt nordisk mesterskap i serie-kunnskap.

innebygd vitalitet at det tok et par, tre år før Norris klarte å ødelegge serien.

Og skal jeg først holde meg til «virkelighetsfluktserier» vil jeg også slå et slag for **MING FU**, av Brandon Walsh og N. Afonsky, en såkalt «kjellerserie» til Walsh' **LILLE ANNIE ROONEY** (som var en sentimental pendant til den konkurrerende LITTLE ORPHAN ANNIE). MING FU var en egensidig, pragmatisk eventyrserie der de fantastiske hendelsene balanserte på kanten til parodi, men aldri bikket over. En dessertserie for finsmakere.

Ellers vet jeg ikke om **BLONDIE** er overvurdert. Antagelig unndrar den seg all annen vurdering enn seiglivethet. Etter min mening har den aldri vært morsom, i det minste kan ikke jeg huske når den har vært det. Selv med ny tegner og forfatter (er det tredje generasjon Young som skriver den?) har det bare skjedd en oppdatering av miljøet. De humoristiske poengene (i det monn de finnes) er like gamle og utslitte.

Skal en familieserie først framheves må det være Harry J. Tuthills **THE BUNGLE FAMILY**, især perioden 1932-45 (da Tuthill avsluttet serien). Svart humor, snertne replikker, misantropi og overraskende innbrudd av fantasi kjennetegner denne heksegryta av en serie, alltid morsom og alltid overraskende.

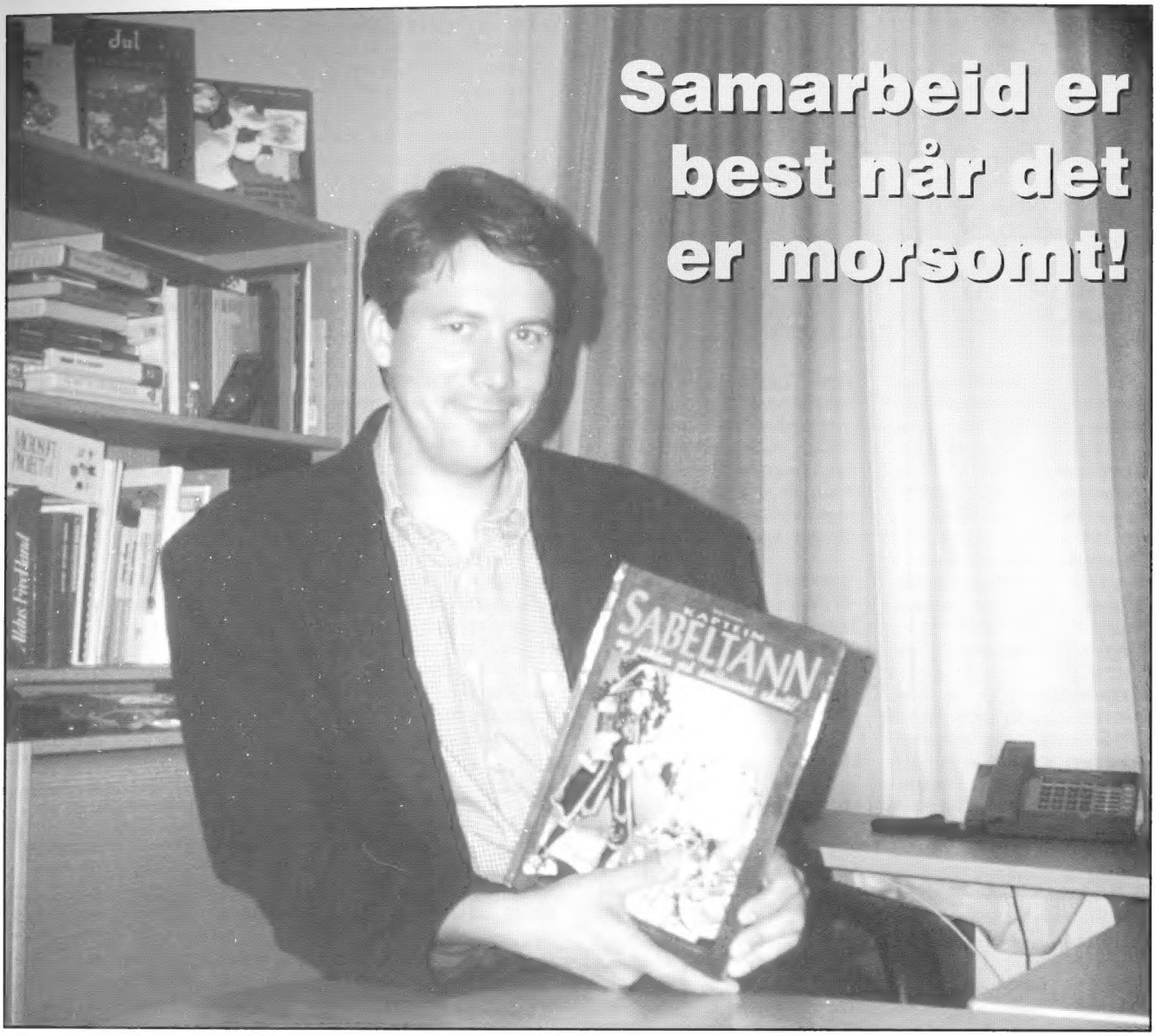

Samarbeid er best når det er morsomt!

Det er mottoet til Gyldendals tegneserieansvarlige, Svein Terkildsen. Nåja, tegneserie og tegneserie... Terkildsen er først og fremst ansvarlig for det som på godt norsk kalles merchandising av merkevarer som, av alle, skolebokseksjonen hos Gyldendal har rettigheter til. Det dreier seg ikke bare om Kaptein Sabeltann, men også om suksessen Sesam Stasjon. Terkildsens tidligere erfaringer fra tegneserieproduksjon dreier seg først og fremst om juleheftene fra denne populære barneTV-serien. Han er ukjent med at Gyldendal faktisk var det første forlaget som ga ut tegneserier i Norge.

Svein Terkildsen er en hyggelig og imøtekommende ung mann som TEGNs ambulerende reservereporter intervjuet i ditto hyggelige omgivelser på Gyldendal. Han forteller at han har bakgrunn fra musikk hovedfag, og platebransjen.

Scoopet som forsvant

Hvordan kan en med en slik bakgrunn ha noen forutsetning for vurdere serier, spør TEGNs utsendte i et desperat forsøk på å avtvinge en uforbeholden tilståelse om inkompetanse fra den ellers så plettfrie forlagsmannen.

- Min erfaring er at innen alle uttrykksformer sliter man med de samme problemene. I den sammenhengen blir spørsmålet om form uinteressant, likhetene er større en ulikhetene. Det som gjelder er å ha en variert kulturell

bakgrunn og forstå hvilke problemer kunstnere sliter med. Av og til kan det være greit å ikke tviholde på deadlines, men heller vente noen dager og vite at det vil komme noe mye bedre ut av det. Det som er viktig for en person i min stilling er å ha en evne til å kommunisere med skapende mennesker, og vite litt om hvordan man skal komme videre når man har stanget hodet i veggen.

Men hvem er Kaptein Sabeltann?

Indignert må man innse at det store scoopet uteble også denne gangen, og prøver et nytt tema: Hvem er så denne Kaptein Sabeltann (Her gjelder det å ikke påvise egen inkompetanse om et emne som enhver under 10 år synes å være ekspert i)?

- Han er en pussig figur. Han er, eller burde være, en antihelt. Men det ser ut som om barn elsker han.

- Er han en Donald-type (og dermed er inkompetansen avslørt)?

- Nei, Kaptein Sabeltann er en svært usympatisk person. En ufordragelig sjørøver som kun tenker på å røve til seg skatter og rikdommer, men han lykkes aldri.

- Det var Terje (Formo) som skapte figuren, opprinnelig til et stykke som skulle oppføres i Dyreparken i Kristiansand. I 1991 kom det så en plate, som fikk spellemansprisen, og det var vel det som for alvor gjorde figuren kjent blant folk flest. (TEGNs utsendte nikker ivrig med hodet for å motbevise en eventuell mistanke om den fullstendige uvitenheten han er i). Siden kom det nok en plate som solgte i 170 000 og var fjorårets mest solgte. En video av teaterstykket ble lansert, og den solgte i 20 000. Vi ga ut en billedbok i fjor, og den solgte i over 30 000. I tillegg har vi leker og klær...

- Klær (Nok en innrømmelse)?

- Ja, vent litt. (Hvorpå han tar frem en perm og finner en brosjyre)

- Her ser du hva vi gjorde i fjor: Sjørøver-pyjamas, joggedress, college-genser og olabukse. Pluss sengesett. Alle med Sabeltann figurer på.

- ???

- Og i år kommer vi med sjørøvertørkle og sabeltannlapp til å ha over øyet, og badeball og enda er det mer. Som du skjønner finnes det ikke grenser...

- Nei..., tenker den stakkars reporter og ser for seg Jonas Fjeld trenchcoat, kruttlapp-pistol og badeball formet som knyttede never (obs, vi starter imidlertid forsiktig med en enkel liten T-shirt som kan kjøpes for den nette sum av kr. 120,- eller fås ved verving...)

Gyldendal tør og prøver

- Tør dere detta da, er det ikke risikabelt å satse så stort og dyrt?

- Det er viktig at noen tør å satse, det som er unikt ved dette er at alt er norsk! Opphavsmannen er norsk, tegneren er norsk (det er Mykles figurer som Gyldendal bruker), vi er norske og markedet er Norge. Det er selvfølgelig synd at det er et lite marked, men det er stort nok til å tjene penger på. Bare når det gjelder Sesam Stasjon ble det i 1992 omsatt for over 100 millioner kroner over disk i Sesam-varer.

- Men hva med tegnerier da, kan det være noe særlig? TEGNs reporter føler et usigelig savn etter bitter klagesang om misforstått kunstform og enda verre kalkyler, men neida.

- Tegneserier er interessant, og det burde gå an å selge minst 50 000 eksemplar av en serie. Vi har et 1. opplag på 25 000 på Sabeltann-serien, og dette er Narvesens største boksatsning(!) i år. Men også bokhandlerene er uhyre interessert i Sabeltann-produktene. Da er det ikke bare bøkene vi tenker på, men badeballer og sengesett i tillegg. Årets Sabeltann-plate er forhåndssolgt i 75 000, og Terje har i tillegg skrevet et nytt stykke, så det ser ikke ut som om interessen vil minske.

Purt eventyr

TEGNs utsendte har bladd litt i albumet og blitt mektig imponert av det rent utstyrsmessige.

- Dette må være et unikt produkt i norsk tegneserietradisjon, ihvertfall når vi ser det i forhold til opplaget, det nærmeste må være Mykles egen Kristina.

- Ja, den ble vel også gitt ut i Hardcover, men var vel i første omgang ikke beregnet på et så stort publikum.

- Hvordan vil du karakterisere denne utgivelsen?

- Det mest åpenbare er at det er en ren røverhistorie. Den er befriende ren for pedagogiske tanker om å lære barna et eller annet, kun eventyr. Man kan selvfølgelig si at den har en viss tilhørighet til virkeligheten, men vi har prøvd å unngå dette så mye som mulig. Skulle vi gjort noe sosialrealistisk ville det ikke fungert. Man kan si at temadelen, som du finner midt i boka, til en viss grad forteller litt om virkelighetens sjørøvere, men også der har vi prøvd å gjøre det så morsomt som mulig.

- Det begynte vel med at Terje skrev et morsomt synopsis, som vi har jobbet på siden januar. Du kan si at det er kort tid, men det er jobbet mye. Mykle har jobbet dag og natt. Jeg har også brukt endel tid på det, pluss at vi har benyttet eksterne konsulenter på serien.

- Det som var morsomt var at vi fikk støtte fra Kulturrådet. Det var virkelig en fjær i hatten. Mestparten av pengene gikk til serieskaperne, men det er greit. Det tyder på at utgivelsen holder et visst mål.

- Vi er selvfølgelig spente på mottagelsen blant leserne, men det skal også bli spennende å se hvordan dere eksperter vurderer utgivelsen. (Dermed steg selvtilliten etter å ha blitt nedrent av all denne uvante positivismen. Anmeldelsen av Kaptein Sabeltann og jakten på sultanens skatt kan dere forøvrig lese på side 60).

Årets store tegneseriesatsning for barn, «Kaptein Sabeltann og jakten på sultanens skatt!», er illustrert av Morten Myklebust. Kanskje noe uventet for de som forbinder Mykle med dystre skrekkfortellinger og tragiske, historiske drama. På den andre siden så er det vel knapt noen andre norske serieskapere som ligner mer på en pirat enn nettopp Mykle...

TEGN bordet Mykle med en rusten sabel og televerkets velsignelse.

- Jeg er veldig fornøyd med resultatet, til tross for at jeg bare hadde to og en halv måned på serien.
- I ettertid er det mye jeg kunne gjort annerledes, men ikke fikk tid til, eller som rett og slett ble oversett. Hvis forlaget ønsker å fortsette å jobbe med figuren er det viktig for meg at det blir mer tid til å jobbe på det grunnleggende planet, slik at vi kan utvikle figuren og serien, og heve kvaliteten.

Målretta arbeid

Selv om albumet ble til i hui og hast, virker det ikke umiddelbart slik. Mykle har opparbeidet seg en rutine som sikrer at serien allikevel fremstår som et kvalitetsprodukt. Hvis det blir mer arbeid med tegneseriefiguren Sabeltann, har han ambisjoner om å utvikle serien videre.

- Jeg var i Kristiansand i helgen og så det nye Sabeltann-skuespillet, og det er ingen tvil om at skikkelsen er sterk som teaterfigur. Det som gjør figuren er musikken og det teatralske. Skal vi kunne utvikle figuren tilsvarende innen tegneserier, må det gjøres på seriens egne premisser. Lage historier som er beregnet på serier, og ha tid til å gjennomarbeide dem. En annen ting som skiller er at Terje (Formo) nå over flere år har utviklet Sabeltann som teaterfigur, noe tilsvarende må også til for å utvikle *tegneserie-figuren* Sabeltann. Det må jobbes mye og målretta.
- Tanken bak engasjementet med Sabeltann var å knytte den til tegneseriekurset og studioet som ble startet her i Tønsberg. Gro Vik, som gjorde barneboka, var tiltenkt å jobbe med figuren. Men så skjedde det mye rart, og det endte med at jeg sto med valget om å droppe hele opplegget eller gjøre serien selv. Jeg valgte å prøve.
- Et problem med figuren er at den finnes i altfor mange grafiske uttrykk, det må nok rettes opp skal

den få skikkelig gjennomslag. Formo kan tenke seg å jobbe mer med tegneserier, han var veldig fornøyd med hva vi oppnådde. Det han hadde forestilt seg når han skrev manuset klarte vi å få fram, og det åpnet øynene for hva som er mulig.

Eksperimenter og mer historie

Mykle har siden sist også illustrert en bok om vikinger, og jobbet på noe han kaller et mer eksperimentelt arbeid, nemlig en blanding av en grafisk novelle og tegneserie.

- Vi fikk i oppdrag av Kinn Forlag ved Reidar Brandsberg å illustrere «Kinnaspelet». Tanken bak var å bruke datamanipulerte bilder som illustrasjon kombinert med deler av historien som tegneserie. Dessverre mistet vi 6 uker på deadline, noe som gjorde at vi ikke fikk fullført «illustrasjonene» så mye som vi hadde ønsket oss. Imidlertid tar jeg teknikken med meg på senere prosjekter.

Hvor blir det så av de historiske tegneseriene som Mykle har gått og lovet oss lenge?

- Jeg håper at det i løpet av de neste par årene vil komme et par historiske serier. En 3-binds serie fra middelalderen er det mest aktuelle, sier Mykle som benekter at det er en ny Solruns Saga som planlegges.

Sjørøvere i tegneserier

Piratserier er ikke det mest vanlige på våre breddegrader. I anledning vårt norske bidrag på tegneseriens skattekart, har TEGN lett med sabel og fakler etter enøyde, treføttede, krokhendte og andre beskjeggete figurer. Følgende funn bør ikke betraktes som endelig...

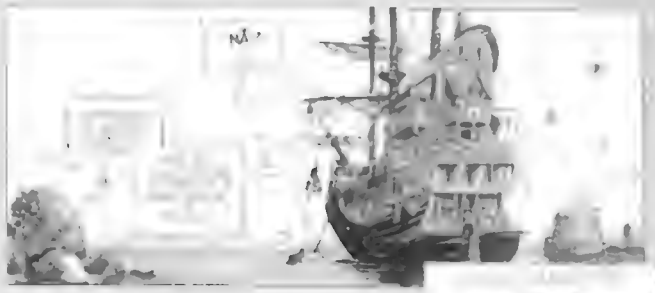

Kaptein Krok *- er den sjørøveren som de fleste kjenner, ikke minst etter Disney-studioets behandling av James M. Barries romanfigurer. En nyere versjon er franske Régis Loisels 4 bindsverk Peter Pan, der de to første er kommet på dansk. En råere og veldig upolert versjon i forhold til Disneys og Spielbergs filmer.*

Tintin *- I albumene «Enhjørningens hemmelighet» og «Rackham den rødes skatt» blir kaptein Haddocks forfar Ridderen av Haddock overfalt av sjørøvere. Rimelig ufarlig og egentlig litt kjedelig historie.*

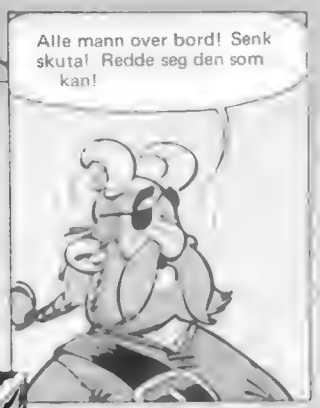

Rødskjegg *- Charlier og Hubinons klassiske serie der sjørøverne er heltene. Aldri har vel sjørøvere vært mer edle og ufarlige. 9 historier på norsk.*

Asterix *- Uderzo og Goscinnys parodi på Charlier og Hubinons edle pirater er klossete, feige og tyvaktige, men fremdeles ufarlige.*

Singh-piratene *- Fantomets erkefiender og den direkte årsaken til Fantomets eksistens. Mafiaen blir smågutter i forhold til Singh-piratenes konspirasjon. Elendig utnyttet i Fantometmyten.*

Watchmen *- «Tales of the Black Freighter» er navnet på serieheftet som en gutt leser gjennom serien, om en mann som prøver å unnslippe sin skjebne. Flott vevd inn i rammefortellingen.*

Lang ferd mot albumdebut for Siri Dokken

-Hadde jeg ikke vært så sliten skulle jeg hoppet og danset, ler Siri Dokken (28) matt. Etter et fire år langt «svangerskap» debuterer hun med det hele 80 sider lange serialbumet «Kongens mann» - basert på den sanne historien om negerslaven Christian Hansen Ernst som ble postmester i Kragerø på 1600-tallet.

Fire år med Kongens Mann

Motstående side:
Siri Dokken - utmattet og stolt i disse dager forligger hennes imponerende debut-album.

Det er mot alle odds at albumet omsider foreligger på Cappelen forlag. Siri Dokken hadde ikke laget en eneste tegneserie da hun fikk det for seg at hun ville lage album. Og heller ikke et hvilket som helst album - nei, normallengden på 48 sider var på langt nær nok, mente hun, og fikk forlaget med seg på dette!

Opprinnelsen for «Kongens mann» var Dokkens behov for et hovedfagprosjekt på Kunst- og håndverksskolen i Oslo. Der begynte bærumsjenta i 1985. Forut for dette hadde hun artium fra «Katta» og et år ved yrkesskole bak gammeldagse trykkerimaskiner.

- Årene ved kunst- og håndverk var tunge og preget av mye administrativt rot og kaos ved skolen. Hovedfag tok himla mye lenger tid enn jeg hadde tenkt - blant annet fordi jeg arbeidet i halvannet år i barnehage først, forteller Dokken.

Freelance-oppdrag som illustratør, planer om en billedbok for barn og bidrag både i den nordiske serieantologien «Den første kjærligheten» og i norsk seriemiljøs stolthet - Fidus, klarte aldri å drepe fascinasjonen for Christian Hansen Ernst. Drivkraften bak det imponerende albumet har hele tida vært den nærmest besettende interessen for den frigitte negerslavens skjebne.

Burlesk tragedie

- Historien om Ernst er både hjerteskjærende og burlesk. Han ble hentet fra bushen, fraktet med slaveskip til Danmark via koloniene, overlevert som en suvenir til en adelsmann i København og endte opp i en ledende embedsstilling i Kragerø - som postmester. Og Kragerø på den tida var ingen spøk. Legenden vil ha det til at Ernst ble tatt av dage av noen drangedøler som trodde han var fanden selv, forteller Siri Dokken.

- Men dette er ingen historie om rasisme. Rasisme er et moderne begrep. De problemene Ernst fikk, på tross av at han etter sin tid ved hoffet i København både var i stand til å konversere med damene på fransk og var lese- og skrivekyndig, var mer betinget av en primitiv og instinktiv fremmedfrykt enn noe annet.

TEGN møter den 28 år gamle album-debutanten på kontoret i Sagveien i Oslo - et stort, lyst, hyggelig

lokale innredet med både tegnebord og myke lenestoler. Dokken drikker kaffe av et stort krus. Kopier av albumsidene ligger foran henne. Hun har så langt ikke lest albumet selv fra første til siste side. Det er en uke siden den vanskelige avslutningsstreken.

- Da jeg skulle tegne den siste siden vred jeg meg som en mark og bare spant rundt tegnebordet hele dagen uten å få gjort noe, innrømmer Dokken.

Hun drar en sterk hånd gjennom langt, lyst hår og smiler litt oppgitt over sin egen motvilje mot å avslutte det langvarige albumprosjektet.

- Kongens mann er min baby, slår hun fast.

- De fire første månedene arbeidet jeg alene. Så kom Baard (Enoksen) med på manussiden. Men han har på ingen måte utarbeidet det alene, slik mange synes å tro. Halvparten står jeg selv for.

Pandaen Ernst

Det siste halve året har Enoksen, som i dag er Dokkens samboer og kjæreste, kun vært med som støtte og inspirasjonskilde.

Det tunge arbeidet med å tegne ferdig albumet etter det svært omfattende forarbeidet, har Dokken vært helt alene om - også når det gjelder håndtekstingen (Slik som hun også håndtekstet den norske versjonen av mesterverket «Skumringens venner» av Bourgeon).

- De siste fire, fem månedene jobbet jeg 60 -70 timer i uka. Hver gang folk spurte hvor mange sider jeg hadde igjen holdt jeg på å bli hysterisk, sier Dokken med et skrått flir.

Hele tiden spøkte den mulige albumlanseringsdatoen 17. august i bakhodet. På den datoen i år er det nøyaktig 300 år siden den sorte postmesteren ble tatt av dage.

- Like etter at jeg hadde hørt historien om Ernst første gang, fikk jeg høre om en dyrepark som hadde fått en panda fra Kina. Etter et par uker ble den bitt ihjel av en grevling. Jeg synes denne historien falt sammen med Ernsts skjebne. Til å begynne med ville jeg at dette skulle bli en lyrisk, melankolsk serie om en tykk neger i Kragerø. Etter hvert som jeg gravde meg stadig dypere ned i stoffet, og ikke minst etter at jeg begynte samarbeidet med Baard, tok historien en annen form. Vi fant mange interessante detaljer som la grunnlaget for en intrige. Likevel ville vi ikke at albumet skulle bli en detektiv-historie fra 1600-tallet. Nå når jeg endelig er ferdig, er jeg ikke helt sikker på hva det har endt opp som. Et episk kammerspill, kanskje, hvis det går an.

Telefon-tegnestil

«Kongens mann» er tegnet i en rå, kantede tegnestil med mange kontraster mellom store sorte og hvite flater - ikke ulik en annen kvinnelig tegner. Flere har nevnt Anna Brandoli og hennes arbeide med Rebecca i samme åndedrag som Dokken.

- Jeg bekjenner meg med ydmykhet til den samme skolen, som også omfatter Comés og Muños, men det er på ingen måte snakk om noe plagiat, forsikrer hun.

Da Dokken under den lange marsjen sendte noen sider til vurdering hos Semic, kom det hyggelig svar fra redaktør Haakon Isachsen (som nå har gjort danske av seg). Men tross alle positive ord advarte han om at tegnestilen kunne være utilgjengelig for enkelte.

- Men akkurat det har jeg gitt en stor F i. Da jeg skulle lage dette albumet valgte jeg den tegnestilen som faller meg naturlig - den samme måten å tegne på som når jeg sitter i telefonen, forklarer Dokken.

- Jeg betrakter meg ikke som serietegner, men som illustratør. Og som illustratør må du være en kameleon. Når folk sier at de vil ha en illustrasjon som er «sånn», lager du helst illustrasjonen på den måten de vil ha den. Derfor var det ekstra viktig for meg å velge min egen stil når jeg først skulle gjøre noe eget. Jeg kommer til å velge samme stil neste gang jeg skal lage tegneserie også. Ikke minst fordi jeg har sans for karikaturer. Ved utarbeidelsen av figurene brukte jeg ved flere anledninger modeller. Baard (Enoksen) finner du i serien og flere av mine venner. Tor Bomann-Larsen var tiltenkt rollen som prest, men da jeg ikke hadde mange nok fotografier av ham, ble ikke dette særlig vellykket. Jeg er også selv med ved et par anledninger, men jeg tror bare de færreste vil oppdage hvor det er. Serien rommer seks hovedpersoner. I tillegg er det en del andre som har replikker. Det betyr ikke at statistene i bakgrunnen er tilfeldige. Flere av dem kommer igjen ved flere anledninger.

Løgnaktige portretter

Den lange skapelsesperioden har ført til at Dokken har fått et nært forhold til flere av figurene. Enkelte av dem, som Ernst selv, har forandret seg betraktelig siden Dokken første gang festet ham til papiret. Til å begynne med var han rundere og mindre særpreget. I den ferdige utgaven er han lang, tynn, skarpskåret. Han ligner mest av alt en masai-

kriger, selv om han historisk har en bakgrunn fra de vestindiske øyer.

- Det finnes et portrett av Ernst som ung gutt, men jeg valgte å se bort fra det - det var nærmest «lille sorte Sambo» i 1600-tallsversjon, skyter Dokken inn.

Denne fordypningen i enkeltpersonene og historien har ikke bare vært problemfri.

- I januar 1993 stilte jeg ut 12 originalsider, førstesiden, en albumdummy og en skissemappe da jeg gikk opp til min hovedfageksamen ved kunst- og håndverkskolen. 11 av disse sidene har jeg beholdt i albumet, selv ser jeg at streken er en annen enn resten av sidene som ble tegnet fra januar og fram til midten av juni. Men det ble ikke tid til å gjøre flere endringer. Likevel tror jeg ikke at leserne vil reagere på forskjeller i stilen. Det er forresten ikke så enkelt å finne ut hvilke sider det er snakk om, fordi jeg, som andre serietegnere, ikke har tegnet albumet fra første side og videre til siste side. Det har mer blitt en side her og en side der etter som hva jeg har hatt lyst til å tegne. Arbeidet med albumet har som helhet på ingen måte vært en prosess fra A til Å.

Motstående side:
Øverst:
Siri Dokken slik Siri Dokken ser seg selv.
Nederst:
Velkommen til Kongens Mann

Denne siden:
Øverst:
-Dette er min baby, sier Siri Dokken
Nederst:
Fra Christian Hansen Ernsts formative år. Som [illegible] harapasin sa[illegible] og [illegible]

Over: Mesterlig fremstilling av fremmedgjøring fra Kongens Mann

Under: Jeg kan godt tenke meg å tegne mer for Fidus og benytte bladet som en kanal for gorna mi, forteller Siri Dokken. Denne bikkja er hentet fra Fidus nr. 2.

Ni til ni til fire

Når Dokken nå med stolthet kan beskue det ferdige resultatet, er det med et betydelig lettelse - også ut i fra rent økonomiske årsaker.

- Strengt tatt skylder vel både Baard og jeg Cappelen penger. Vi har fått et større forskudd enn hva royaltiene av albumsalget sannsynligvis vil bli. Og på tross av dette har jeg måttet ta flere illustrasjonsjobber inne i mellom for å få det til å gå rundt. Nå blir det ikke flere serier før jeg har råd til det.

Når Dokken insisterer på å kalle seg illustratør er det ikke minst økonomisk betinget.

- Jeg gjør alt for penger, i motsetning til Fidus-gjengen. De gutta gjør stort sett bare sine egne ting. Men hvordan er det mulig? Jeg forstår ikke hva de lever av. Jeg prioriterer å få inn såpass at jeg kan holde dette kontoret.

Dokken kaster et langt, varmt blikk rundt seg.

- Jeg kan ikke jobbe i senga hjemme. Og så vil jeg prøve å gjøre dette til en ni til fire jobb, på tross av at det egentlig er en ni til ni jobb.

Selv med et gigantalbum under armen og med gjesteopptredener både i antologier og i Fidus, mener Dokken at hun står utenfor det mannsdominerte seriemiljøet her til lands.

- Jeg har aldri vært en del av det tegneseriemiljøet - jeg har mer vært en groupie - i betydningen at jeg har hatt veldig stor sans for hva ikke minst Fidus-gjengen har drevet med. Første gang jeg traff dem var helt tilfeldig på en privatfest. Da endte jeg opp med å snakke om støtteordninger med Mikael Holmberg og om nasjonalkubisme med mer med Steffen Kverneland.

Første opptreden i Fidus var ikke udelt heldig, mener Dokken.

- Da jeg viste fram siden tror jeg ikke noen av dem skjønte poenget med den. Men etter en stund sa Steffen (Kverneland) at det var flotte tegninger. Og den kom på trykk - i Fidus nummer 2.

Venter på bank

Dokken er forberedt på at det også kan komme mer reserverte meninger om «Kongens mann».

- Når du debuterer med et kvartdokumentarisk tegneseriealbum på 80 sider ber du om bank. Og jeg får det sikkert, for jeg har ikke sittet oppe på hesten hele tida. Jeg gruer meg til kritikkene. Men selv om jeg ser svakheter og gjerne skulle ha endret på mye i albumet - er jeg også svært stolt over at jeg har maktet å fullføre dette prosjektet. Det har lært meg mye - ikke minst om disiplinering og selvplaging. Vanligvis får jeg krupp hvis jeg må sitte med noe mer enn en halv dag. Med Christian Hansen Ernst klarte jeg å holde ut i fire år - og fremdeles finner jeg historien om ham like spennende, forsikrer Dokken.

- Rent innvandringshistorisk er dette en viktig serie. Den forteller om nordmenns første møte med en svart borger - ikke en slave, men en svart borger. Egentlig har ikke tingene forandret seg så mye siden den gang. Faren min har fortalt at da han vokste opp på 30-tallet ble de nærmest like overrasket over å se en neger som om de hadde fått se en hulder, en engel eller en nisse. De videre parallellene får folk trekke selv.

HVA ER DETTE FOR SLAGS RØTEN BLEKKE? IKKENO' DAMER! IKKE SEX! NO FOTBALL! INGEN DRILLO! BARE SMÅ UTDRAG AV SLAPPE SERIER!
MEN EN FIN TEGNING AV EN HUND.

KUL KARAKTER - en avistegner står fram

- Jeg var så lei alle de mislykte, frustrerte tegneseriefigurene, og tenkte at jeg ville gjøre noe annerledes.

Slik forklarer Morten Tefre hvor dan avisserien Hugo ble til. Morten Tefre? Hugo? Nei, det er ikke Norges mest kjente serie, men den har gått ti år i Telemarksavisa Varden. Og blitt utrolig populær. Så populær at når Morten i fjor sa takk for seg og ba avisa erstatte serien med Tommy og Tigern, tok det bare noen uker før redaktøren ringte han opp og tilbød fire ganger så høy pris for stripene om han ville vende tilbake. Leserne ville heller ha Hugo! Imidlertid er leserne så heldige at de fikk i både pose og sekk. Hugo er nå fast lørdagsserie, mens Tommy og Tigern går hver dag. Begivenheten om at Hugo kom tilbake var selvfølgelig førstesidesidestoff.

Situasjonens herre

Morten er 29 år og Skiensgutt. Tilfeldighetene ville ha det til at Morten fikk jobb på det samme trykkeriet som TEGN trykkes, og vår alles stressa redaksjonssekretær kom til å avsløre dette under en beundrende diskusjon over Jasons formfullendte, men dog ufullendte versjon av Jernvognen (som vi trykte i forrige nummer).

Morten er en sympatisk og sindig kar, i kontrast til sin seriefigur. Hugo kan nok være sympatisk, men ikke i forståelsen «grå mus». Hugo er en impulsiv hyperliberal rebell, klassens anarkist, en mannssjåvinist og situasjonens herre. Hugo er med andre ord den vi selv skulle ønske vi var som ungdom, på samme måte som vi også gjerne skulle hatt Tommys livssyn da vi var barn.

En på trynet

- Hugo er en drittsekk, det er derfor jentene liker han. Hans overlevelsesinstinkt tiltrekker. For jentene er Hugo en som mestrer enhver situasjonen, den ideelle forsørger.

Hugos kvinnesyn er nokså forutsigbart og ensidig fysisk, men av og til for han seg en på trynet. Som når «dama» sammenligner han med Kevin Costner, og lister opp alle egenskapene som Costner har og ikke Hugo: Stil, verdighet, klasse, mot, styrke, vennlighet, utseende, utdannelse, muskler, intelligens, dannelse, suksess etc. etc. Hvorpå vi ser Hugo går ensom gjennom parken og sier: -Legg til selvtillit! Hugo er altså ikke en endimensjonal figur, men en stereotype. En person med både pluss- og minussider.

- Det som er viktig for en serie er at man bruker persongalleriet. Klarer man å holde fast ved karaktertrekkene blir leserene aldri lei, og det blir lettere å

Over:

utvikle gags, hevder Morten. Han trekker frem Hårek som et eksempel på en serie der dette ikke er utnyttet.
- Altfor ofte består serien av vitser som overhodet ikke spiller på persongalleriet.
-Bevist bruk av personenes karaktertrekk vil alltid bli forstått av faste lesere, selv om nye lesere vil måtte bruke litt tid på å bli kjent med dem. De som ikke leser Hugo fast vil nok ha problemer med å oppfatte humoren, de får heller lese Hårek!

Farlig humor

Av favoritter trekkes navn som Barks, Aasnes, Goscinny og Watterson frem.
- Jeg synes det er mange bra tegnere i Pyton, men manusene er ikke noe særlig. Selv om jeg synes tegningene til Christopher Nielsen kan være nokså øre, vil jeg heller lese serier av han. Han liker å fortelle og gjør det morsomt. Det er viktig at manuset er bra.
- Jeg har også fått en serie på trykk i Spesial - Pyton. En uhyre blasfemisk sak om en viss jomfrufødsel, jeg var faktisk overrasket over at de trykket den. Tidligere hadde Mad avvist serien fordi den var blasfemisk. Det er rart at forlaget kan trykke serier der tarmer og blod spruter, mens en enkel gag om et trosspørsmål er mye farligere. På samme måte som vi i dag kan le av de norrøne gudene vil de sikkert le av vårt livssyn om tusen år, hevder Morten som ikke tror at de norrøne gudene sto så særlig høyt.
-Vikingene hadde en teori om Nordlyset som er nesten sammenfallende med den som fysikken har kommet fram til, samtidig som de skal ha trodd at lynet stammet fra Tors hammer - det blir for dumt.

Under:
Hugos syn på politikere og miljøvern

Gamle tanter og frika fyrer

Hugo er en serie som henvender seg til et ungt publikum og Morten er ikke redd for å spille fullt på dette. Han tegner toppløse damer, og viser at Hugo ligger på stranda med «bender». Og reaksjonene har ikke uteblitt. Så å si alle leserbrevene han får er negative, men redaktøren har gitt han full støtte:
- Det var noen gamle tanter som ringte inn og sa at de ville si opp abonnementet på avisa hvis redaktøren ikke stoppet serien. Han bare lo og sa at da fikk de heller si det opp!
- Når jeg er ute på byen så kan det være både morsomt og plagsomt å bli gjenkjent som Hugo-tegneren. Mange kommer med forslag til gags, enkelte spanderer drinker, andre er mer innpåslitne og noen er sure. Særlig mener visst kristne at Hugo er dårlig humor. Jeg vil bare beskrive hvordan livet er for dagens ungdommer.
- En episode kom dagen etter at jeg hadde hatt en stripe der Hugos far spør hva Hugo hadde gjort om dagen. Han svarer at han hadde skulket skolen og røkt tjall. Faren som leser i avisen sier at det var fint. Han hadde jo ikke hørt etter hva Hugo hadde sagt, noe Hugo hadde mistanke om. Vel, dagen etter kommer det en frika fyr bort til meg og sier at det var en kul stripe, den morsomste han noen gang hadde lest... Enhver har sine preferanser for å forstå og oppfatte situasjoner og humor.

Lite å tjene

Morten har utdanning fra Skolen for grafisk formgiving på Ulefoss (som nå holder til i Oslo), han har selv jobbet i Varden som illustratør. Det var etter at han hadde fått serien på trykk.

MÅÅÅL!
FATTER'N VI ER NØDT TIL Å DRA TIL U.SA. NESTE ÅR!
SUKK
VEL... NÅR STRØMREGNINGER, TELEFON, NRK-AVGIFT, VEIAVGIFT, HUSLEIE, AVDRAG PÅ BIL, MAT KLÆR OG ALT ANNET ER BETALT...
VI ER I VM!
VI?

- Jeg sendte inn serien til Varden, og ingenting hendte. Etter et halvt år ringte jeg dem opp og ville ha tilbake tegningene. Da ville de ha den som avisserie... Det var for ti år siden. På slutten av åttitallet hadde jeg kontakt med PIB Copenhagen, som solgte serien min i et par år. Uten videre suksess. Den gikk i en avis i Bodø, og et sted i Sverige... Det er synd at det skal være så vanskelig å komme inn i avisene med nye serier. De er så utrolig konservative, samtidig som du ofte må være på rett sted til rett tid. Noe særlig å tjene på det er det heller ikke, PIB skulle ha 50 prosent, så det ble ikke så mye igjen. I 1992 kom samlealbumet «Ett år med... HUGO», redigert sammen med kameraten Erik Fluge. Utgitt uten støtte (de tenkte ikke over muligheten, visste heller ikke at det dengang fantes et støtteapparat under utprøving i Norsk Kulturråd) og gikk med cirka 10 000 kroner i tap. Serien solgte bra i Telemark, hvor leserne kjente den, men ikke noe særlig ellers.
- Vi jobbet mye med redigeringen av stripene. Jeg har nærmere 1600 striper tilsammen. I begynnelsen var de dårlige, selv om jeg selv var veldig fornøyd. Etterhvert har jeg imidlertid forstått hva som kreves, og jeg mener at det arbeidet jeg har gjort de senere årene er bra. Stripene i albumet er fra perioden 89 - 92 og beskriver årets gang med Hugo. Albumet «begynner» på våren og avsluttes på senvinteren.

En redigering som gir albumet et mer helhetlig preg.

Sport og idéfattighet

Hugo er sportsidiot. Under OL stirret han apatisk i TV'n og spurte: -Hvorfor Kjetil André, hvorfor? Etter at Åmodt hadde tapt OL-utforrennet med 4 hundredeler. Desto større var gleden da 3. divisjonsklubben Odd (fra Skien) slo ut Kongsvinger i cupen i vår. Han står framfor målstengene og peker og leker sportskommentator: -Her skjedde det! Her nikket Odd inn seiersmålet mot Kongsvinger i cupkampen 1994.
- Jeg fikk utrolig mye respons på akkurat den stripa. Jeg var ikke sikker på om den ville fungere, men den traff visst noe hos leserne.

Av og til kan man finne meta-tendenser i Hugo-stripene, der det spilles bevist med seriemediet, men Morten avkrefter at det er kreative utslag.
- Egentlig er det idefattigdom. Det bryter med konseptet, og jeg prøver å unngå å bruke dem, men av og til er det fristende hvis jeg ikke har en gag som fungerer. Jeg har mange slike metastriper på lager i tilfelle...

Nøktern

Morten er nøktern når det gjelder framtidsutsiktene som serieskaper.
- Hugo har utviklet seg til en lokalserie, og den fungerer bra slik. Til å begynne med var jeg veldig idealistisk, men du blir eldre. Det er ikke noe å tjene på serier og det er fryktelig hasardiøst å gi ut album. Jeg synes at tegneseriepolitikken er merkelig, på den ene siden kan du få støtte, mens du på den andre siden skal betale moms. Det som hadde kunnet gått bra var å ha Hugo som tilleggserie i et hefte, men ingen har vist interesse ennå. Men det hadde vært morsomt å kunne leve av serier, mer morsomt enn å være illustratør og tegne ting som jeg ikke har noe forhold til.

Avslutningsvis legger Morten til at han synes TEGN er et bra blad, og det er vi selvfølgelig veldig enig i, mindre fornøyd var vi med at Norge tapte for Italia senere på kvelden. Det var vel Hugo også...

Over:
Hugos syn på sport og økonomi

Under:
Hugos syn på skole og aksjonering

PLYMPTOONS

J. Lyle inneholder såklart mange sanger. Her ser vi en scene hvor J. Lyles innvolier finner det for godt å komme ut av Lyles kropp for å synge en sang for han; "It Takes Guts" skrevet av Plymptons gamle partner Maureen McElheron.

Du kjenner helt sikkert tegnefilmene «When Push Comes To Shove» og «The Wiseman» fra MTV, og kanskje har du også sett langfilmen «The Tune». Hvis ikke, har du gått glipp av en av dagens morsomste og mest kjente tegnefilmskapere - Bill Plympton (48). TEGN møtte Plympton på arrangementet «Animerte dager» på Sentrum Scene i Oslo.

Plympton søkte jobb hos Disney som 14-åring og fikk avslag. Senere tilbød Disney Plympton en million dollar for at han skulle tegne ånden i filmen «Alladin», men Plympton hadde da oppnådd suksess på egen hånd.

- Jeg har alltid hatt lyst til å jobbe med animasjon, men fikk ikke muligheten til å lage film før i 1983, etter 15 års arbeid som illustratør, forteller Plympton.

- Det løsnet for meg da kortfilmen «Your Face» ble Oscar-nominert. De neste kortfilmene ble kjøpt inn av MTV, og da jeg faktisk begynte å tjene penger, gikk det opp for meg at det var dette jeg ville gjøre.

- I 1968 bestemte jeg meg for å flytte til New York for å bli illustratør, og jeg begynte på School of Visual Arts. Jeg laget illustrasjoner for National Lampoon, Rolling Stone, New York Times, Screw m.m., og jeg hadde min egen politiske avisstripe «Plympton», som gikk i ca. 20 aviser.

- Jeg hadde laget min første animasjonsfilm på universitetet i Portland, men jeg fikk ikke muligheten igjen før i 1983, da jeg lagde «Boomtown». Det er en politisk film, som handler om nødvendigheten av å ha tonnevis med raketter og bomber.

The Tune

I 1989 begynte Plympton å lage en helaftens tegnefilm, «The Tune», en blanding av musical og bisarr humor. Filmen handler om komponisten Del, som mangler inspirasjon til å skrive sanger. Under mystiske omstendigheter kommer han til landet Flooby Nooby, hvor han lærer å lage sanger. Plympton tegnet selv alle de rundt 30.000 tegningene i filmen, og filmen tok to og et halvt år å lage.

- Jeg satte sammen en video med alle kortfilmene mine, og oppdaget at det faktisk var en hel time med tegnefilm. Holy cow, det er jo det samme som en langfilm, tenkte jeg. Jeg ringte til Maureen McElheron, jeg elsker sangene hennes, og har tidligere spilt pedal steel-gitar i hennes band. Jeg foreslo at vi skulle lage en film sammen, hennes musikk og mine tegninger. Vi hadde også samarbeidet med «Your Face». Vi prøvde å selge filmen til produsenter, men de syntes det var for merkelig, så vi bestemte oss for å produsere selv.

- Filmen er en hyllest til musikk, nærmere bestemt amerikansk musikk: Delta blues, rockabilly, country & western, swing osv. Det er en musikal, sanger og film er en vidunderlig sammensetning, de passer så bra sammen. Et annet poeng er at det er vanskelig å være morsom gjennom en hel langfilm, og derfor er sanger en fin måte å myke opp en film på.

- Hva slags sted er Flooby Nooby? Har du vært der selv?

- Jeg tror det, jeg tror alle har vært der. Det er sted som er litt annerledes, et sted hvor de usikre oppdager hvor en skal gå videre. Jeg brukte narkotika i min ungdom, det var mitt Flooby Nooby. Før tegnet jeg bra, men fantasien manglet. Narkotikabruket frigjorde min kreativitet, og jeg fikk mange bisarre og interessante ideer av det.

MTV

«The Tune» ble finansiert ved at Plympton solgte noen deler av filmen til MTV. Det er nok disse snubbene som er mest kjent i Norge. Filmen om den noe snurrige vismannen «The Wiseman», samt de to mennene som maltrakterer hverandre på det grusomste i «Push Comes To Shove» har blitt favoritter hos MTV-seere.

- De to mennene er basert på gamle Helan og Halvan-filmer som ofte inneholdt konflikter som eskalerte ut av kontroll. Jeg tenkte at det ville være morsomt å overdrive volden slik at det ble absurd. Jeg prøvde å finne ut de mest ondskapsfulle måtene å skade andre på.

Under arbeidet med «The Tune» fikk Plympton tilbudet fra Disney.

- Hvis jeg hadde takket ja ville alt arbeid jeg gjorde tilhørt Disney, det gjaldt alle skisser, drodler og ideer som jeg hadde kommet på fritida. Dessuten måtte jeg ha flyttet til California, men jeg vil bo i New York. Disney ville ha meg til å tegne ånden i lampa, de ville ha raske forandringer fra figur til figur, og de ville ha min crazy-humor. Senere fikk jeg høre at tegnerne som jobbet med ånden sa ting som: «vi må ha mer Plympton her, og mer Plympton der.»

J. Lyle

Selv om Plympton har oppnådd suksess, hviler han ikke på sine laurbær. Hans neste langfilm, «J. Lyle», er akkurat ferdiglaget, og han har satt i gang arbeidet med en tredje film, «I Married A Strange Person».

- «J. Lyle» er ikke en tegnefilm, men en vanlig film med skuespillere, dog med litt animasjon. Den handler om en ond advokat og husvert, J. Lyle, som vil ha alle sine leieboere ut. Han får dem til å flytte ved hjelp av vemmelige metoder.

- Virkelig vemmelige?

- Ja, konstaterer Plympton med et litt ondt flir.

- Denne advokaten møter en magisk hund med en «cartoon»-munn. Hunden har makt til å plassere Lyle i sine ofres sted. På den måten oppdager Lyle at han har handlet feil, og blir en rettskaffen mann. Filmen inneholder så klart sanger, jeg liker slik surrealisme når folk i filmen plutselig stopper opp og begynner å synge. Det er ingen som gjør det lenger.

- Jeg var litt skeptisk til å jobbe med skuespillere, og på den første innspillingsdagen ble vi angrepet av en transvestitt, som ødela kameraet vårt og stakk meg med en saks. Da ble jeg fortvilet og tenkte at tegningene mine oppfører seg ikke slik. Men filmen ble ferdig.

- Min tredje film blir en tegnefilm. I formen er den inspirert av japansk tegnefilm, den vil inneholde sex og vold, men det kommer til å være morsomt. Det vil bli en slags splatter-tegnefilm med tonnevis av vold, litervis med blod, humor og noen sanger.

- Jeg kommer ikke til å tegne alle tegningene selv, det vil jeg aldri gjøre igjen. Filmen ligner på japansk tegnefilm, som «Akira».

- Hvorfor synes vi slik overdreven vold er så morsomt?

- Jeg vet ikke helt. Det er morsomt hvis det er uventet. Det må bli gjort på den riktige måten ellers blir det tragisk. Det må være absurd og uekte, som i gamle Tom & Jerry-filmer. Hvis det er realistisk, er det ikke morsomt, mener Plympton.

Bill Plympton har også gjort tegneserier, blant annet to-sideren «The Bugle» fra Heavy Metals augustnummer i 1982, hvor denne ruten er hentet fra.

Etter at intervjuet ble gjort har det kommet informasjon om at Plympton har begynt på en ny «vanlig» spillefilm, «Guns On The Clackamas», som skal bli spilt inn i Oregon.

Filmografi Bill Plympton

Langfilmer:
J. Lyle (1993)
The Tune (1992)

TV:
Toon-O-Rama (1992)
The Edge (1992-1993)

Kortfilmer:
Boomtown (1985)
Drawing Lesson #2
Your Face (1987)
One Of Those Days (1988)
How To Kiss (1989)
25 Ways To Quit Smoking (1989)
Plymptoons (1990)
Tango Schmango (1990)
The Wiseman (1990)
Push Comes To Shove (1991)
Draw! (1993)

Reklamer:
Trivial Pursuit (tre stk.) (1991-92)
Nutrasweet (1991)
Soloflex (1992)
Taco Bell (1993)

Bøker:
Tube Strips (Smyrna Press 1976)
Medium Rare (Holt, Rhinehart and Winston 1978)
Polls Apart (Doubleday 1984)

NO COMPRENDO-GRÜNDERE

Espen Holtestaul (29) og Halvard Bratberg (28), i No Comprendo Press, gikk på ungdomsskolen og gymnaset sammen. De har lenge hatt de samme interessene, og etterhvert dukket det opp vage planer om å starte et tegneserieforlag sammen.

- No Comprendo ble «født» under en Stockholmstur høsten 1991, forteller forleggerne som i dag kan se tilbake på hele ti utgivelser.
- Vi hadde vært på en Elvis Costello-konsert, og rota rundt i Stockholm dagen etter og kjøpte en del blader. På flyet hjem leste vi «Arne Anka», og fant ut at det hadde vært morsomt å søke om opsjon for å gi det ut i Norge. Vi ble ganske overrasket da vi faktisk fikk det.
- Vi brukte våre egne sparepenger og studielån for å finansiere «Arne And»-albumet». Vi fikk opsjon på albumet rett foran nesen på Semic, som allerede hadde kjøpt åtte episoder som ble utgitt i «Humor-paraden».
- Det må ha vært et risikabelt forsøk?
- Vi var temmelig sikre på at det kom til å gå bra, serien er rett og slett en meget bra kombinasjon av tekst og tegning. Dessuten passer den type bra i Norge, drikke-kulturen; den måten å drikke øl på og gå ut på byen på. Serien har da heller ikke slått særlig godt an i Danmark hvor drikkekulturen er en helt annen.
- Det var også lett å få det kjent, det var veldig mye presse om albumet, og jungeltelegrafen gikk. En uke etter at albumet hadde kommet ut så vi grafitti på en trikkeholdeplass hvor det sto «Les Arne And».

Godt norsk

- Men hovedmålet deres var å få utgitt norske tegneserier?
- Ja. Det neste skrittet på den veien var at vi ble kjent med Christopher Nielsen. Han hadde sett oss i avisen, så han kontaktet oss. Vi snakket med ham og avtalte å gi ut «To trøtte typer».
- Vi begynte også å snakke om å gi ut et blad, og Christopher kom med forslag om folk vi kunne samle i en redaksjon. Dermed kom Waldemar Hepstein, Steffen Kverneland, Ola Hegdal, Mikael Holmberg og Knut Nærum med i bildet, og høsten 1992 var det første redaksjonsmøtet i det som ble hetende «Fidus» et faktum.
- Hva var tanken bak Fidus?
- For tegnerne var det viktig å få et forum hvor de kan vise hverandre serier og diskutere, det skulle være litt

verkstedaktig. I Fidus skulle de kunne lage absolutt hva de vil på opp til ti sider. Formen er slik at tegnerne diskuterer arbeid tidlig i prosessen. De viser fram skisser til «høring», og ideene går en rundgang hvor resten av redaksjonen gir sin mening.

- Det er en forutsetning for at bladet skal eksistere at tegnerne er med i hele prosessen. Det er ingen av oss som tjener noe på dette egentlig. Tegnerne får litt betalt, men vi to har til dags dato ikke tatt ut noe lønn fra forlaget.

- Hva med tegnerne utenfor redaksjonen?

- Det er ganske mange som sender inn bidrag, og en del av dette bruker vi. Vi har hatt litt for dårlig tid til å sende «konsulentuttalelser» tilbake. Vi har bestemt at vi skal gi et skikkelig svar til alle som sender inn.

- Hvordan går det med økonomien?

- Det går såvidt rundt. Vi er avhengig av litt større salg på Fidus for å kunne holde på i det uendelige. Albumene har solgt ganske bra, de er lettere å selge enn Fidus. Vi tror at Fidus trenger litt tid for å feste seg i folks bevissthet.

Framtida

Når de to ikke gir ut serier driver de med andre ting. Espen studerer litteraturvitenskap hovedfag, og hadde faktisk vært inne på tanken å skrive hovedoppgave om tegneserier, men på grunn av manglende entusiasme på instituttet ble det William Faulkner i stedet. Hallvard har tatt en mer eller mindre midlertidig pause fra studiene, og jobber akkurat nå som stuer på Fornebu.

- Hvilke framtidsplaner har dere?

- Målet er å få gitt ut Fidus fire ganger i året. Christopher Nielsens nye blad, «Weltschmerz», skal også komme ut et par ganger i året, Waldemar Hepsteins album, «Delfinkvinnens kyss» kommer ut til høsten eller tidlig på nyåret, og det kommer antakelig et nytt «To trøtte typer» fra Nielsen. I tillegg planlegger Steffen Kverneland et 32-siders hefte, og Christopher Nielsens Monaco-historie vil også dukke opp på No Comprendo en eller annen gang. Og til høsten vil Arne And bli gitt ut i Bokklubben Dagens Bok.

- Vi snakker hele tiden om forskjellige prosjekter. Vi har lyst til å gi ut barnebøker, og vi prøver å overtale Christopher Nielsen til å lage en kokebok i tegneserieformat, men nå er det viktigste å holde hodet over vannet med det vi har på gang en periode framover, så får vi se. Målet var å få utgitt norske kvalitetsserier, og det har vi i og for seg klart.

- Dere har oversatt Charlie Christensen, Gunnar Lundkvist og Charles Burns. Hvis vi skal ønsketenke litt, hvilke serier synes dere bør bli oversatt til norsk?

- Joakim Pirinen, Max Anderssons «Pixy», mye amerikansk undergrunn, Peter Bagge, Hernandez-brødrene og Hewlett og Martins «Tank Girl». I Fidus håper vi å få flere utenlandske serier, det er stor sannsynlighet for at det kommer mer av Charles Burns. Han var en skikkelig hyggelig og imøtekommende fyr. Men akkurat nå har vi så mange norske serier på trappene til at vi kan satse på nye, oversatte album.

- På den andre siden er vi i dialog med forlagene Tago og Politisk Revy i Sverige og Danmark for å få oversatt norske tegnere. Foreløpig er det bare Christopher Nielsen som har blitt oversatt, men vi tipper det ikke er så lenge til noe annet fra Fidus blir oversatt.

Ut i verden

- Dere har jo også planer om å erobre andre land?

- Vi skal oversette «Weltschmerz» til engelsk, og distribuere det i Frankrike, Storbritannia og USA. Det blir et lite opplag, og vi har ikke høye ambisjoner. I første omgang blir det et eksperiment for å gjøre norske serier litt kjent ute i verden. Vi mener at norske serier holder et godt internasjonalt nivå, og at mye tåler en oversettelse. Ønskedrømmen er å få laget en eller to utgaver av et nytt blad på både fransk og engelsk, et slags «best of Fidus», men dette er bare på tankestadiet.

(Merk: I samtale med Christopher Nielsen et stykke etter dette intervjuet var tatt, var Nielsen langt mindre optimistisk enn de to forleggerne når det gjaldt oversettelsen av «Weltschmerz», og han påpekte at heftet ikke var oversatt ennå.)

Om framtida er forleggerne forbeholdne optimister.

- Det er et potensiale for slike serier, det er mange som er interessert. Egentlig er det et kjempestort publikum, problemet er å få seriene kjent. Mellomstasjonen mellom Donald og «voksne» tegneserier har lenge vært borte. Vi får bare holde det gående slik at det blir kjent, det er en langvarig prosess.

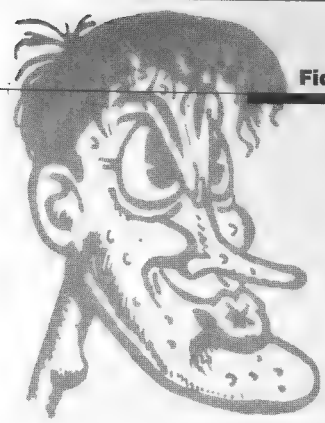

Hepstein

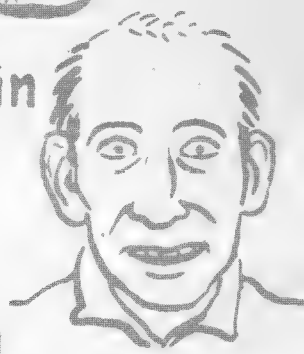

Holmberg

Nielsen

Nærum

Hegdal

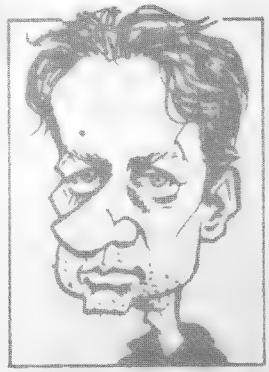

Kverneland

Kort møte med Hunt Emerson

- Jeg skulle ønske vi kunne selge et så fantastisk blad som Pyton i England, men det er ikke mulig. Slik humor - som også er min humor - er totalt uinteressant for engelske serielesere.

I ovprisningen av Norges mest utskjelte blad (?) kommer fra den engelske sexsurrealistiske tegneseriesatirikeren Hunt Emerson (42) som var æresgjest under animerte dager på Sentrum Scene i april. Siden 1992 har norske serielesere kunnet stifte bekjentskap med hans absurde ablegøyer i nettopp Pyton fra like etter at TEGN første gang kunne presentere Emerson (Les mer i TEGN 3-92).

Sex sex og atter sex

Hva har så den gale engelskmannen bedrevet siden den gang? Sex, sex og atter sex. For sex spiller en framtredende rolle i Emersons serier hvor alt - absolutt alt - er lov. Som samleie med en stein. Norske Pyton-lesere kjenner akkurat den serien forlengst. Det er katten Puus Puus som har avslørt seg som mineralofil.

- Seriene som trykkes i Pyton lages egentlig for det engelske sexmagasinet Photogirls, forteller Emerson.

- Utgiverne av bladet tok kontakt med meg for tre, fire år siden og ville ha en serie - og jeg klarte altså ikke å komme opp med noe annet enn enda en tegneseriekatt.

Til venstre:
Sex er ofte et stort problem. Det er ikke noe alltid også gir opplagt sex slik Hunt Emerson tegnet det her. Det skjer i tegneserien «Lady Stardust».

Til høyre:
Hunt Emerson sier han har opptatt seg selv.

Under:
D.F. House Comics er Hunt Emersons siste album. Det er en samling av narkomane bumsgram.

Emerson ler og kikker opp over kanten på de stålinnfattede brillene sine.
- Til å begynne med var det ikke noe sex i serien, men da utgiverne ba om det - fordi serien tross alt blir trykket i et sexmagasin - forsøkte jeg å inkludere sex. Men etter som konseptet for serien er noe uvanlig, ble sexen også noe uvanlig. Det er ofte slik i seriene mine - at en eller annen ender opp med å knulle en kylling.

Casanova på intimt hold

Men selv om Pytons lesere ler hjertelig av Emersons totalt respektløse forhold til sex, sitter latteren vesentlig lengre inne i tegnerens hjemland.
- Det er fremdeles amerikanske eventyrserier og superserier som er populært i England. Det er vel derfor det tar meg tre, fire år å få solgt 5.000 eksemplarer av en utgivelse fra Knockabout - min utgiver der, sier Emerson lakonisk.

I utlandet har Emerson imidlertid blitt «profet» og utmerkelsene har formelig drysset over flere av hans senere utgivelser. Etter å ha oppnådd stor suksess med adapsjoner av litterære klassikere som «Lady Chatterleys elsker» og «Rime of the Ancient Mariner», foreligger nå Emersons versjon av Casanovas memoarer endelig som album. Det er slett ikke noe tilfeldig ved tittelen «Casanovas last stand».
- Jeg har arbeidet med dette albumet siden 1992. Pyton-redaktør Dag Kolstad ønsker nå å utgi en norsk versjon av albumet, opplyser Emerson.

Narkomane tegnere

D.F. HOUSE COMICS
INSIDE!
MY BOOT! SUDDENLY IT'S FULL OF... JELLY!
FREE WICKED HENDRIX POSTER
SECRET CONFESSIONS from the World of REHAB!

-Det siste halvannet året har jeg ellers brukt mye tid på avrusningsenteret Church Road i Birmingham hvor jeg bor. Jeg har arrangert tegne-seriekurs for heroinvrak og crackhoder som forsøker å få orden på livene sine igjen. Vi har allerede gitt ut et tegneriehefte sammen og det kommer snart et til. Selv om det kan være svært frustrerende å forsøke og hjelpe disse menneskene, er det også godt. Av og til trenger jeg å komme bort fra tegnebordet hvor jeg nesten daglig sitter alene til klokka to, tre om natta.

Emersons nyttårsforsett gikk imidlertid ut på å spille mer gitar.
- Fra jeg var 11, 12 år til jeg var rundt 18 år spilte jeg i bandet «Size Five» i Newcastle. Selv om gitar er instrumentet mitt, sang jeg og spilte munnspill i det bandet. I 1980 ble jeg gitarist i «Tadpoles» (Rumpetrollene), men nå har jeg ikke noe band. Målet er likevel fortsatt å bli verdens beste gitarist.

HUNT EMERSON:
Engelsk serietegner født i Newcastle i 1952. Bosatt i Birmingham.
Debuterte i 1972 med serien «The art of making cakes».
Første album - «Dogman» - utgitt i 1975.
Senere oppført som teaterstykke med Emerson selv i en av rollene.
Sentral bidragsyter til det engelske seriebladet (og forlaget) Knockabout Comix.
Fast bidragsyter i det norske humorbladet Pyton siden 1992.
Lager også serier for Fortean Times, Fiesta og Photogirls.
Nyeste prosjekt er Pilgrim & Son - en serie om en gammel hippie og hans sønn.

SIDER VED HUNT EMERSON:
- Jeg har ikke noe fjernsynsapparat og jeg vet lite om fjernsyn. De få gangene jeg ser TV blir jeg nærmest hypnotisert av hva som foregår på skjermen - uansett hva det er. Etterpå er jeg alltid skuffet og sint.

- Jeg føler meg beslektet med nonsensforfattere som Edward Lear og Lewis Carroll.

- Jeg så filmen om Beatles første år - «Backbeat» - forleden. Den traff meg virkelig, kanskje fordi jeg selv vokste opp på den tida. Anbefales, like fullt.

- Jeg vet ikke hvem som leser mine serier, selv om det ikke er mange som gjør det. Men alle som begynner å lese mine serier liker seriene.

- Nesten ingen i min omgangskrets leser tegneserier og det gjør jeg nesten ikke selv heller, bare amerikanske undergrunnsserier.

- Jeg vokste opp i havnebyen Newcastle og jeg elsker gamle skip. Da det ble klart at jeg skulle til Oslo bestemte jeg meg straks for å se Kon- Tiki, vikingskipene og Fram.

På seriefestivalen i Tønsberg sommaren 1993, skulle Chris Browne vere det store trekkplasteret. Men etter å ha blitt rundstole i Belgia, sette Chris og kona seg på første fly attende til USA. For å fylle eit stort hol i programmet, måtte eg fortelje om Hårek og korleis han kom til Noreg.

Redaktør Tor Sandberg spurde seinare om han ikkje kunne få denne utgreijinga til TEGN. Men problemet var at foredraget var teke på sparket, og at det ikkje fanst noko manus. Først no har eg fått skrive det ned. Ein del opplysningar om Dik Browne og arbeidsmåten hans er ikkje med i denne artikkelen fordi dette kjem betre fram i boka «Jeg, Hårek» som har kome ut i mellomtida.

Gard Espeland, 13. mai 1994

DA HÅREK

Kontoret ligg i Rådhusgata 28, oppgang ved sida av inngangen til K. Lunds landskjende porno- og preventivbutikk. Studenten har bedt om eit møte for å spørje om noko i samband med ei oppgave han skal skrive på journalistskolen: «Tegneserier i norske aviser». Han vil ha stadfesta at distribusjonen er slik han har tenkt seg, og han har ein del spørsmål om teksting og omsetjing.

Gunnar Hoff er en venleg mann. Dei snakkar lenge laust og fast om teikneseriar. Redaktøren spør også om studenten kan vere interssert i å omsetje og tekste, ein jobb som blir gjort i ein operasjon. Han er mest interessert i om studenten kan skrive relativt pene, trykte bokstaver. Bulls er i beit. Mannen som har omsett Snurres, ein serie byrået omset for Dagbladet, har brått sagt opp. Hoff syner også fram ein heilt ny vikingserie, Hägar the Horrible, som akkurat har kome frå USA.

Samtalen endar med at studenten skal lage prøveomsetjinga både av Snurres og Hègar. Ei veke etter er han på kontoret med prøveomsetjinganene. Han seier at Hègar kunne passe bra på nynorsk og han har omsett eit par striper til denne målforma. Han har også forslag til nokre namn. Hègar vil han kalle Hagbart eller Hårek, kanskje Hårek Tjodbrok.

Dåpsmøte

Hoff er nøgd. Han fortel at Allers kjem til å kjøpe serien, men at vekeblada alltid tekstar og omset seriane sjølva. Han har avtalt eit møte med redaktør Victor Schlytter som sjølv skal omsetje serien, for å avtale namn på personane. Han fortel at Victor Schlytter er den legendariske Snøfte-omsetjaren. Studenten hugsar sjølv at Schlytter var redaktør for teikneseriebladet Skippern på 50-tallet, bladet med alle dei store amerikanske seriane.

Nokre dagar seinare er dei på veg opp til Allers i Hoffs Peugeot 404. Hoff fortel at Dagbladet er interessert i serien, og seier at dersom dei tek han på nynorsk, er det OK å bruke denne målforma.

I heisen opp til redaksjonen er det digre speglar. Både Hof og studenten (som vi heretter kallar eg) strammar seg opp. Ærefrykta for Schlytter er stor.

Det er våren 1973 i Oslo. På kontoret til daverande redaktør i Bulls Pressetjeneste, Gunnar Hoff, sit den unge journalistskole-studenten Gard Espeland. Det er like før ein viking kjem til å endra heile livet hans.

KOM TIL NOREG

Schlytter har eit stort kontor, men er likevel ein vennleg mann. Han fortel at han har laga kommentarer i sagastil til aktuell politikk i Aftenposten (?) lenge for stortingsmann Leirfall tok til å gje ut slike bøker på Samlaget. Den gongen hadde han brukt signaturen Frode. Han vil difor gjerne bruke Frode som namn på Håreks son Hamlet. Han synest at namnet Hårek er OK, men vil kalla han Hårek Berserk. Hoff åtvarar mot lange namn fordi det nesten alltid er plassmangel i boblene. At Helga skal heite Gyda og Lucky Eddie Kark gjev seg nesten sjølv. Eg foreslår at Honi skal heite Møyfrid, og det namnet liker Schlytter. Han meiner at kjærasten hennar Lutte bør heite Skvatre Skald. Det liker ikkje eg, men eg tør ikkje protestere. Fleire namn blir ikkje avtalte da (Sidan har nye personar dukka opp i dagsstripene først, og eg kunne difor diktere kva namn som skal brukast). Schlytter trur ikkje Dagbladet vil la serien gå på «landsmål».

Intro: Bror min

Nokre dagar etter får eg klarsignal for Hårek på nynorsk. Da har eg alt presentert bror min Velle for Bulls. Han er flink til å skrive bokstavar, og også han får ein del andre seriar til omsetjing, men det er ei anna historie.

Ut over sommaren 1973 kjem dei første Hårekstripene på trykk i fleire av dei store dagaviser. Det er Dagbladet som sjølv slengjer på «den Hardbalne». Kjøret er i gang. Hårek blir ein suksess over heile verda. Alt etter to år er serien seld til 600 aviser, og serien skal vere den fjerde som oppnår å bli publisert i meir enn 1.000 aviser. No går serien i om lag 1.600 aviser.

I Danmark og Norge er det ei underleg oppfatning at det berre er teikneseriar i album som er noko verd (Tenk om Kulturrådet berre gav støtte til diktsamlingar med kartongomslag i storleiken 15 x 25 centimeter og med 24 sider!). Men av det norske folk er det berre eit fåtal som les teikneseriealbum, medan svært mange møter og les teikneseriar i aviser kvar einaste dag. Avisstriper kan ha ulikt opphav, men det er nokre gigantar på marknaden. Ein av dei største distributørane er King Features Syndicate i USA. Dei har ei heil rekkje av dei mest kjende seriane på tilbodslistene sine - også mange seriar som aldri har vorte selde her i landet.

I store delar av Europa er det Bulls Pressetjeneste som distribuerer Kingsseriane. Bulls var først eit norsk selskap, men blir nå styrt frå Sverige. Få har så store kunnskapar om dagspresseseriar her i landet som Tormod Wang og Roger Hansen i den norske avdelinga av Bulls (Se også artikkel i TEGN nummer 1-2 1994).

Tallenes tale

Dik Browne hadde arbeid for Kings med andre seriar da han lansere Hårek i februar 1973. Han hadde hjelpt Mort Walker med seriane Billy og Trixie. I boka «Jeg, Hårek» fortel Browne om korleis serien vart til og korleis han arbeider.

Alle amerikanske dagspressestriper har eit nummer. Står det 7- 23 vil det seie at serien skal publiserast den 23. juli. Dei blir altså publisert i alle aviser på same dag. Dette systemet har mange fordelar. Det blir ingen konkurranse mellom redaktørane om å liggje først, og serieskaparen kan følgje årstider og heilagdager. Han kan lage ein juleserie for den 24. desember og ein sommarserie i juli. I utlandet er det uråd å følgje dette systemet. Delvis fordi seriane kjem så

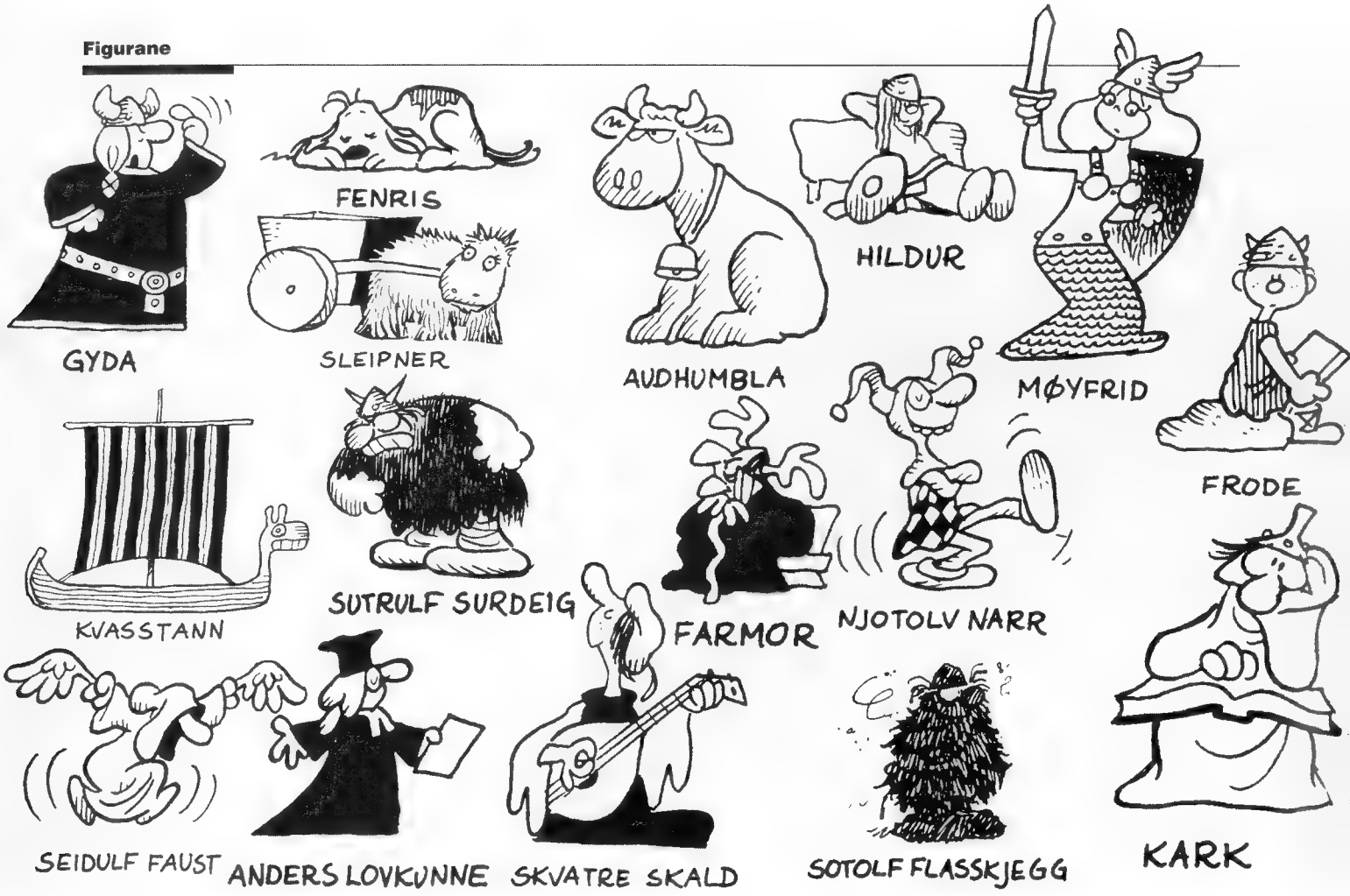

stutt tid i førevegen frå USA at det da ikkje er tid til å omsetje dei og delvis fordi fridagane varierer frå land til land. Seriane blir difor nummererte fortløpande og avisene blir oppfordra til å trykkje lågaste nummer først og elles bruke vit, for eksempel ikkje trykkje vinterseriar om sommaren (Slik som VG gjorde med Tommy og Tigern i vår og sommer. Red.)

Alt kan oversetjas

Vi som omset seriar for avisene har berre forakt til overs for omgrepet «uoversettelige serier». Vi må omsetje alle. Rett nok er det nokre få fleire heilagdagar i Norge enn i USA, men alle omsetjarar har angst for å miste forspranget. Ein kan ikkje kutte ut seriar sjølv om dei er vanskelege. I dei 20 åra eg har omsett Hårek, om lag 7.000 dagsstriper og 850 «halvsider» i fargar, har eg berre kutta ut ein einaste serie. Det var ein serie som med vrang vilje kunne tolkast som mobbing av folk med fysiske handikap. Eg sorterer ut juleseriar, men sender dei i ei spesiell desemberpakke om lag annakvart år. Men når ein må omsetje alle seriar, må ein vere fri - svært fri i høve til omsetjingar. Eit stadig problem er dei mange seriane som går på at Lucky Eddie er så uheldig. Hadde omsetjarane visst dette på førehand, hadde dei kalla Kark for noko anna, Heldig-Hans, kanskje.

Det er ikkje dei nøyaktige historiske fakta som har gjort teikneserien Hårek populær. For ein amerikanar er «langt borte i Europa i gamle dagar» kanskje eit presist begrep, men det er det ikkje for nordmenn. Vikingane levde før Shakespeare og riddartida. Dei brukte ikkje romerske kastemaskiner og dei hadde ikkje horn på hjelmen. Eigentlig burde alle desse historiske feila provosere oss, men det gjer dei ikkje. Dei få klagene, kanskje tre på 20 år, gjekk ikkje på lett omgang med historiske fakta.

Popularitetstriks

Populariteten kjem nok heller av dei enkle kvardagskonfliktane som serien formidlar, konfliktar som mange kan kjenne seg att i. Fordi serien er plassert så langt unna i tid, kan vi le av konfliktar som vi kjenner oss att i, og som vedkjem oss. Fordi Hårek er viking kan han seie slikt vi alle tenkjer, men ikke seier høgt fordi det ikkje er sivilisert. Mange striper går også på presset det moderne mennesket opplever om å vere vellykka.

Ein styrke i serien er også at nokre av dei andre personane, spesielt Gyda og Frode, er meir samansette enn teikneseriepersonar flest. Ellers går det an å få ei tannlaus stripe god ved å rette ho inn mot eit lite publikum. For eksempel om du refererer til dei rette paragrafane i straffelova, synest alle juristar det er bra. Og om du brukar det verkelege namnet på eit middel mot lus i håret, synest alle som jobbar på apotek at det er interessant.

Norsk viking

Sjølv om Hårek blir laga av ein amerikanar som ikkje har vore i Noreg (Dik Browne kom aldri til Noreg og førebels har heller ikkje sonen Chris vore her), er det heilt klart at serieheltane er norske. Det blir ofte vist til Oslo og Noreg også i den amerikanske serien. Bipersonar heiter slikt som Eric Bloodaxe og Siggi Svenson. Det hender at Hårekriane, og når han bannar: «Holy Odin». For at teksta skal verke nordisk blir det ofte brukt to prikkar over o eller a, også der dette ikkje passar. Ragnar Torseth og Saga Siglar har også vore med i serien ein gong. Ellers er ein av yndlingsrettanene til Hårek Danish patry - wienerbrød!

TRESNITT OG TALEBOBLER I RUSSLAND

«Tegneserier likestilles med pornografi i Russland», forteller to russiske seriefolk som Kurt Østergaard har snakket med i Sverige.

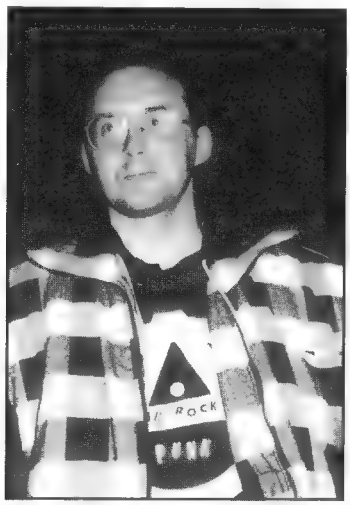

- Tidligere ble serier likestilt med alt som var vestlig, dårlig og forbudt, forklarer Sergei Kapranow som er redaktør for bladet KOM, -med pornografi, eller med jazz, tyggegummi og rock'n'roll.

Nå er det ikke lengre noe problem å være jazz- og rockmusiker, tygge tyggegummi eller lese porno for den saks skyld. Men for tegneserien er det langt igjen.

Mange assosierer umiddelbart med pornografi når de hører ordet tegneserier, fordi det tidligere har blitt produsert mye pornografiske serier, oftest av veldig dårlig kvalitet.

Andre har et dårlig forhold til serier fordi de minnes de propagandaserier som ble lagd på 70- og 80-tallet, om blant annet revolusjonen i 1917.

Øverst: *Jeg liker den russiske stilen best sier Alexej Kaprinsky og viser fram denne serien som han har tegnet etter russisk tradisjon.*
Under t. v.: *Alexej Kaprinsky, tegner Studio KOM*
Under t. h.: *Sergei Kapranow*

PROBLEMER MED KGB

Sergei Kapranow er en av godt tyve medarbeidere på Studio KOM i Moskva, det ene av kun to tegneserie-studier i Russland.

Sergei står foran meg med et sjenert smil og snille øyne bak de store brilleglass - en russisk svigermors-drøm, kunne man tro. Men under det korte håret, bak den snille fasaden, skjuler det seg en inkanert råpønker som, med sitt band Idedegenerator, viser at Sex Pistols ikke har levd forgjeves.

- KOM har et nært samarbeid med undergrunns-musikken i Moskva. Vi reklamerer for dem, de reklamerer for oss. Det gjelder å holde sammen, smiler han.

Sergei og tegneren Alexej Kaprinsky er i Stockholm for å besøke forlaget Tago, som de har startet et samarbeide med. Tago's satiriske tidsskrift «Galago» har nettopp kommet ut i russisk språkdrakt, og med tiden skal noen av Studio KOM's serier oversettes til svensk.

Egentlig skulle de vært tre på besøk, men tegneren Aleksej Iorsch måtte bli i Moskva.

- Han fikk problemer med sitt utreisevisum, forteller Sergei. Problemet ligger sannsynligvis hos KGB. Iorsch har gjennom noen år hatt et dårlig forhold til KGB, som forsøkte å verve ham da han gikk på høyskolen. Han sa nei takk, ønsket ikke å bli deres medarbeider og det har gitt ham jevnlige problemer siden.

Tegneren Alexej Kaprinsky stiller opp til intervjuet i fullskjegg og lange russiske lærstøvler. Han synes i hele sin framtoning å være alt annet enn influert av vestlige trender.

- Det ble lagd tegneserier i Russland allerede på 1700-tallet, forteller han stolt. Det var russiske folke-eventyr som var «tegnet» og fortalt i tresnitt. Billed-fortellinger, men uten talebobler. Denne stilen ønsker vi på Studio KOM å fortsette. Den er veldig forskjellig fra den vestlige stilen. Den vestlige stilen er gjort bekvem så den er enkel for leseren å ta imot. Den russiske stilen er gjort av en kunstner som forsøker å uttrykke sin verdensanskuelse gjennom serien. Den er gjort ut i fra kunstnerens synsvinkel. Det må leseren innrette seg etter.

- Vi håper at den russiske stilen skal slå igjennom, skyter Sergei Kapranow inn, derfor kommer vi til å fortsette med å tegne slik som vi gjør nå, og ikke kun på den måten som folk flest ønsker vi skal tegne.

TVUNGET TIL ALLSIDIGHET

- Jeg liker ikke den amerikanske måten å tegne på, derfor tok jeg opp den gamle russiske stilen, forteller Alexej og viser fram en serieside, hvor man ser en mann og en dame i 1700-talls-drakter, adelsfolk med hvite parykker og stativkjole.

- Det å lage serier er en måte å overleve på, men også en måte å tenke på - en livsstil.

Likevel, visse kompromisser har Studio KOM blitt tvunget inn på for overhodet å overleve.

- Vi kjemper mot Mikke Mus og Disney-seriene, som holder på å erobre Moskva, forklarer Sergei. Derfor lager vi også serier i denne stilen. Vi kan, hvis vi vil, i realiteten lage alt fra avant garde-serier til disney-liknende saker, fordi vi har en stor og allsidig gruppe av medarbeidere.

Da vi startet opp studioet i 1989/90 kom en del serieskapere og ønsket å jobbe hos oss. Det vi la mest vekt på var at de skulle ha en egenart i stilen, de skulle

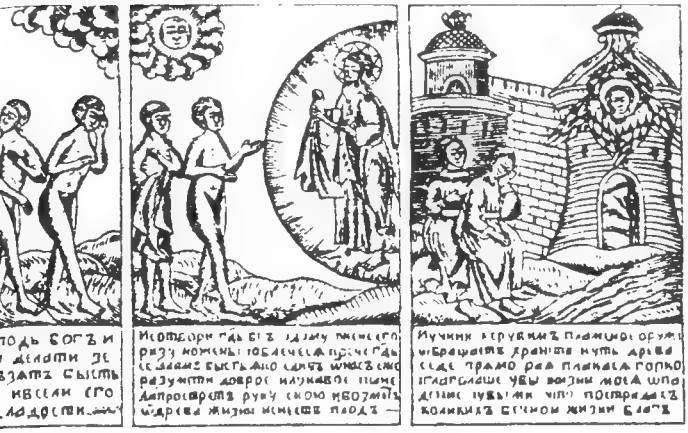

kunne lage noe som ikke liknet på andres produkter. De skulle presentere oss figurer som vi ikke hadde sett noensteds tidligere.

Vi har blant annet lagd en lærebok i det russiske alfabetet. Hver bokstav har sin side og på hele denne siden begynner hver setning med samme bokstav. Serien er tegnet på amerikansk maner, for at den skal selge bedre. Det er nødvendig.

FINKER OG KROKODILLER

Russland er et stort marked å satse på med nesten 150 mill. innbyggere og Sergei innrømmer at et opplag på 100.000 ikke burde være et problem å selge. Halvparten selger i Moskva alene.

- Men folk har lite med penger og inflasjonen gjør ikke situasjonen noe enklere. Så på visse titler har vi senket opplaget helt ned til 30.000.

Et annet, veldig stort problem er distribusjonen.

- Transportsystemet i Russland fungerer ikke, forteller Sergei, ikke postvesenet heller. Tidligere fantes det et trykkeri-monopol, «Trykkeri-unionen», som fungerte rimelig bra. Nå har et utall av private distributører tatt over. De fleste av dem har lite, eller ingen erfaring med å distribuere serier.

Problemene til tross går det an å leve av å være serietegner, men det er vanskelig. Du må se om du kan skape deg et navn - bli skikkelig kjent. Et av de tingene som gjør at vi på KOM overlever, er at vi samarbeider med et tv-selskap. Vi lager datagrafikk for dem og de gir oss mulighet for å reklamere for oss selv på tv. Derfor kjenner mange etterhvert til oss.

Det å reklamere for seg så man blir et kjent fjes er viktig, forteller de to russerne, det finnes nemlig ikke en selvfølgelig interesse for tegneserier i Russland.

- Selv om russiske serier var kjent på 1700-tallet er det lite tradisjon for serier i Russland, forklarer Alexej Kaprinsky. Den ble kvalt under Sovjet-tiden.

På tretti-tallet startet poeten Daniel Charus tidsskriftet «Tjisch» (Grønn Fink), som inneholdt satiriske tegneserier. Men Tjisch ble stengt av Stalin i 1942 og de fleste av medarbeiderne ble fengslet. Et nytt blad, «Morsomme Bilder» avløste «Tjisch», men det var ikke det minste satirisk og henvendte seg først og fremst til småbarn.

Ellers har det vært propagandaseriene fra forlaget «Progres», som var et enormt, monopolistisk mamuttforlag. Det trykte propaganda bøker og -serier på allverdens språk, også f.eks. svensk og dansk. Og «Krokodil», naturligvis, selv om det er mest vitsetegninger.

- «Krokodil» eksisterer stadig, men er i en nærmest miserabel eksistens, tilføyer Sergei Kapranow. Bladet har et veldig lite opplag og forklaringen er nok at de samme mennesker lager det nå som på femti og seksti-tallet. De har ikke klart å forandre seg i takt med perestroikaen.

FORSIKTIG UNDERGROUND

- Å importere serier var forbudt i Sovjet-tiden, sier Sergei. Ble man tatt, kunne man få en fengselsstraff på opp til to-tre år. Samme straffen som for å importere pornografi.

I avisene var det inn i mellom serier av dansken Herluf Bidstrup. Ellers var det bare humoristiske tegninger, ingen serier.

(Herluf Bidstrup var mangeårig satirisk tegner for den danske kommunistiske avisen 'Land og Folk'. Intv. anm.)

Over:
Propagandaserie fra Sovjet-tiden
Til høyre:
Omslaget til den første russiske utgaven av det svenske satiremagasinet Galago

- Ble det ikke tegnet undergroundserier i Sovjettiden?

Sergei kikker på Alexej, det vet han mest om, han er tegneren.

- Jo, sier Alexej, jeg vet om et par stykker ut over meg selv som gjorde det. Den ene gikk jeg på skolen sammen med. Vi skulket undervisningen og satt i trappehallen og tegnet serier i stedet. De ble senere spredt ut mellom alle elevene på skolen med stor suksess. Det var mest serier med svart humor, hooliganisme og typiske undergroundtemaer.

Da det kom en kopieringsmaskin til skolen var det et utrolig framskritt. Da hadde vi virkelig mulighet for å få utbredt våre serier. Men det var opp til oss å gjøre alt arbeidet - også distribusjonen. Men å få seriene trykt, altså skikkelig trykt, det var umulig. Ingen kunne gjøre det.

Man hadde for eksempel innenfor musikken en organisert undergroundbevegelse, men det fantes ikke innefor serier.

De forskjellige underground-«avdelingene» om man kan si det slik, har et bra forhold til hver andre. Flere av de tidligere underground musikerne er nå stjerner og kan gjennom deres status hjelpe KOM på forskjellige måter, de deltar på aksjoner, lager underholdningskvelder sammen med oss og lar seg fotografere sammen med oss.

- Våget tegnerne å signere med egne navn på underground-seriene?

- Ja, det gjorde de, forteller Alexej. Seriene var ikke politiske, de var ikke kritiske eller opprørske, kun satiriske. De tok ikke sjansen på farlige emner.

Første gang vi tok den sjansen var i 1991 under kuppforsøket. Da ga vi ut fotokopier av serier som var klart rettet mot kuppmakerne og vi klarte å få spredd dem ut over hele Moskva.

Det var egentlig ikke noe forbud mot serier i Sovjet-tiden. For det fantes i prinsippet ingen serier. Myndighetene var mer opptatt avundergroundmusikken som hadde større gjennomslagskraft. Musikerne hadde virkelig problemer med myndighetene.

Tross perestroika, har det vært en del motstand hos framtredende personer innenfor pressen mot serier i avisene. En del mente serier inneholdt for mye vold. Men nå trykker nesten alle avisene tegneserier. Især det siste året har det bedret seg, forteller Alexej Kaprinsky optimistisk.

- Og de fleste av disse er KOMs egne serier, smiler Sergei Kapranow fornøyd.

Nå kan du kjøpe den eksklusive Knyttede never - T-skjorten, av Steffen Kverneland.

Benytt anledningen til å kjøpe dette symbol på velutviklet smak og det ypperste bevis på tegneserieKjennskap.

Best av alt : Den koster kun kr. 120,- som du betaler inn på postgirokonto: 0814. 43 72108

Send giroen til TEGN A/L. Westve Egebergsgt. 8c, 0172 Oslo

Tegneserien og Herodot

Den historiske tegneserie V: Fiksjon II

Denne siden: Fra Solange

Motstående side:
Øverst: *En helt snubler i sine klisjeer (Al Crane)*
Nederst: *Gøy i Gallia (Asterix)*

Om sannhet og diktning - hvordan fiksjonen kan splittes i uante grupper

... Jeg havde aldrig læst en historie fra den tid, som ganske svarede til min egen opfattelse af, hvordan tingene så ud dengang.

Hermann[1]

Den belgiske tegneserieskaperen Hermann var ikke fornøyd med andres bilde av Historien. Det var da lite annet å gjøre enn å trå til selv, noe han gjorde med serien *Tårnene i Maury-skoven*. Andre serieskapere har åpenbart følt det på samme måte. Det er et stort utbud av serier som formidler et høyst privat bilde av historien. I fiksjonen.

Vi skal i det følgende se på den tredje genre innen den historiske tegneserien: fiksjon. I forrige artikkel (TEGN 1+2/94) prøvde jeg å skildre serienes verdensbilde. Nå skal vi trekke oss på avstand, og dissekere genrens bestanddeler.

Fiksjonen fristiller serieskaperen. Man kan spekulere i historien - fjernt fra historikerens sannhetskrav.[2] For å fullføre den grammatiske parallellen: dokumentarismens form er indikativ, selvbiografiens imperativ - fiksjonens tempus er konjunktiv: «tenk hvis....».

En måte å ordne de fiktive seriene på, er å se på genretrekk. Vår hovedinndeling er humor, myte og realisme.

Humor

Komediens tradisjonelle virkemidler som slapstick og farse finner vi selvsagt også i de historiske seriene. Det er imidlertid viktige særegenheter.

Komiker-paret er ett typisk trekk ved seriene. Asterix og Obelix, Fred og Barney - for å nevne to. Personene er typetegnet, med sammenfallende indre og ytre personkarakteristikk; Iznogood må være nettopp ikkenoegod.

Personene er statiske - ferdige fra seriens start, med alle evner og egenskaper utviklet. De skal fylle bestemte funksjoner innen handlingen. Historien skapes ikke gjennom personene - personene er betinget av handlingsmønstret. De skal fylle identitetsfunksjoner for leseren. Dette er særlig påfallende i en serie som Blueberry, hvor hovedpersonen speiles mot den komiske McLure.

Avkledning

Hos de klassiske komedie-figurene fremkalte det umenneskelige (det defekte) latteren. Personene ble drevet til merke-

lige utsagn og handlinger. Dette trekket finner vi i våre serier. Personene er enfoldige - ofte fantaster - med en eller flere ekstreme karaktertrekk (både utseende og av atferd).

En forutsetning for å le, er at objektet blir ført ned til det menneskelige. Og: humor oppstår ved brudd på forventninger. Serieskaperne utnytter Historiens autoritet. De kutter den svulstige Histories stylter, og den faller ned til humoren.

Det er treffende komikk når kong Håkon i *Gutta på skauen* ikke ønsker å evakuere fra tyskerne i 1940 uten å ha fått sin «morgenmad». En av historiens store prominenser avkles i all sin irrasjonalitet. Det bryter simpelthen med konvensjonene for hvordan en historisk person skal handle.

Også litteraturen danner utgangspunkt for parodi på Historien. I gamle heltedrama opphøyes hovedpersonen til det vanvittig overdimmensjonerte. Her er det Sergio Aragones tar opp arven etter Cervantes. Aragones' Don Quixote er Groo. Personen snubler i sine absurde pretensjoner. Forskjellen mellom verden og den subjektive oppfattelsen av den, er for stor.

Vår latter er hoverende - en l'esprit galois i tradisjonen etter Moliere. Det er vår skadefryd som ler hver gang fantasten Iznogood forspiller sine sjanser til å bli kalif.

Anakronisme

Personene utstyres gjerne med forenklede psykologiske trekk fra vår tid. Dermed projiseres nåtidige karaktertrekk inn i fortiden: Obelix i Obelix og Co. er en jappe-pendant, Frøya i Valhall en feminist. Disse anakronismene kan også omfatte mer enn personer. Våre nåtidige ikoner kan av og til skues i fortidens kulisser. Pop-kulturelle fenomen som The Beatles, James Bond og Dupont og Dupond opptrer for eksempel alle i Asterix. Dette er narsisstisk humor - massekulturens hyllest av seg selv.

Ved at mer omfattende kulturelle forhold flyttes til fortiden, blir derimot Historien et paradoksenes rom. I Rene Goscinys serier som Asterix og Iznogood er industrisamfunnets velsignelser blottlagt: den håpløse massetrafikk, byråkratiet og markedsøkonomien. Seriene er karikaturer av vårt samfunn, og har dermed en satirisk brodd. De er refsende, serieskaperne er likevel mer kverulanter enn samfunnskritikere.

Myte

«Legenden... Det er det vi har igjen av gårsdagens sannheter når de er silt gjennom dagens virkelighet.»[3]

Den mytiske tegneserie som sådan slekter på det heroiske epos, som Homers Odyseen og Vergils Æneiden. Serieskaperne går til legender, litteratur o.l., og viser fortiden gjennom det speil de menneskelige uttrykksformer er på sin samtid.

«In every age, there are events that loom larger than life. Powerful images, great deeds of sacrifice or evil that speak to us from long ago... However distorted by whimsy or design. These legends tell us what we wish from ourselves, what we hope or fear of life»[4]

Motstående side:
Øverst: Monstre finnes i regnskogen (Bran Ruz).
Nederst: Tarzans Mann - Skogen.

Denne siden:
Menn vaper og bruta opp
Forsk ell gjerne te samme monster, - Turbeau & Kane.

Neste oppslag:
Øv. v.s.: Pelias [illegible]
Ned. v.s. [illegible] - som act. ar (Svein Lorgen).
Øv. h.s.: Tekst [illegible]
Ned. h.s.: Rø[illegible] Sarcina.

JEG PUMPET HAM FULL. HAN SÅ GANSKE KOMISK UT DER HAN STO OG HOLDT PÅ UNDERBUKSENE. STAKKAREN DØDE UTEN Å SKJØNNE NOE, OG JEG HADDE IKKE TID TIL Å FORKLARE.
BRAK
BRAK
BRAK
BRAK
BRAK

I tegneserien er idealene brakt til jorden. Helten står frem, og myten blir handlende. Hans motivasjon er altruistisk, og hans handlekraft settes i relieff av at andre er handlingslammet. Hans er alle gode egenskaper. Han er beskytteren og vokteren av det fiktive universets harmoni.

Mot denne klassiske helteskikkelsen finnes det reaksjoner. Hovedpersonen er tvunget inn i sin rolle ut i fra ytre omstendigheter. Motivasjonen er personlig - ofte et hevnmotiv. Som samuraien i Lone Wolf & Cub, som søker hevn ved å drepe den som ødela hans nærmeste.

Selv om den ytre staffasje varierer, er de mytiske trekk lik. Pistol, lanse eller gevær; de europeiske skoger, amerikanske sletter eller slagmark; rustning, bredbremmet hatt eller uniform. Forskjellen er kun overfladisk.

Det er også mulig å trekke ut et felles handlingsmønster. Krig går som en rød tråd i disse seriene. Både Westeren- og ridder-historiene er metaforisk krig.

Reisen

Reisen er det sentrale motivet i seriene. Dette er dramaturgisk og kommersielt genialt, ettersom seriene ofte er lange album-rekker. Reisen er seriens overordnede spenningslinje, og åpner for skifte i miljø og personer. Dermed kan ulike prøvelser logisk innarbeides i historien, og hvert album får sin egen intrige.

Serieskaperne redigerer Historien. For å variere det gjengse mønstret, er det nyttig å kunne hente stoff fra et bredt tidsrom. Et ekstremt utslag er Prins Valiant. Hendelser mellom år 500 - 1000 presses inn i serien. Historien er her kun staffasje.

For å nyansere bildet er det nødvendig å skille mellom serier som tar form av tradisjonelle legender, og de som er omformede legender: ridderhistoriene, western, og kriminal- og krigsserier.

Lidelseshistorie

Bran Ruz er en legende fra Bretagne, og omhandler byen Is. Hovedpersonen - Den røde - har enestående evner. Her er det høyere krefter involvert: Byens konge skal velge mann til sin datter ved hjelp av et pannebånd; den båndet passer til, er den rette. Båndet passer Den røde. Han er ikke helt kun i kraft av det han gjør - han er forutbestemt til en slik rolle. Serien antar form av et folks lidelseshistorie - med Den røde som den sendte rettleder.

Serien bekrefter mytens fundament. Seriens rammeverk er en nåtidig bretonsk fest, hvor legenden fremføres som en sang. I myten ligger den kollektive bevissthet. Gjennom slike «nasjonale» legender bevares Historien, og dermed folks identitet. Dette er legendens beretigelse. Sannhet eller ikke er uvesentlig.

Riddere

Mytiske basis for ridderseriene finner vi blant annet i de keltiske eventyrberetningene om kong Arthur , den angelsaksiske beretningen Beowulf og norrøne Edda-kvad.

LIGESOM NU HVOR DE HANDLER MED RELIGIONEN SOM EN VARE. DE ER RIGE, OG DE UDNYTTER DE FATTIGE, DE ER STÆRKE OG DE SKRÆMMER DE SVAGE...
ER DER NOGEN HER I MØLLEN?

Ridderen er handlingens sentrum. Med hest, lanse og væpner reiser han rundt i det føydale rom.[5]
Skillet mellom de serier som viderefører den høviske tradisjon - som Prins Valiant - den mer naturalistiske retning - som Tårnene i Maury-skoven - er omtalt tidligere.

Western

Mer enn det Historiske USA, er westerns kilder Bufallo Bills Wild West show (cirka 1885). Her fremkommer bildet av usedvanlig artistiske kveggutter.

Det særegne med western-seriene er at eiendomsretten er den underliggende konfliktårsak. Striden står om kveg, land og gruver. Det er stolte og små ranch-eiere som kjemper mot mektige monopol-kapitalister. Det handler om det frie markeds overlevelse. Helten er den som trygger den private eiendomsrett.

De fleste kjenner vel klassiske serier som Sølvpilen og Vill Vest. Med kaptein Miki som ivrig speidergutt, og Sølvpilen med visjoner om fredelig sameksistens mellom indianere og hvite ved de førstes betingelsesløse kapitulasjon. Verden er enkel, og volden blodløs steril.

Revisjonismen av dette uskyldige ideal har utkrystalisert seg i to retninger.

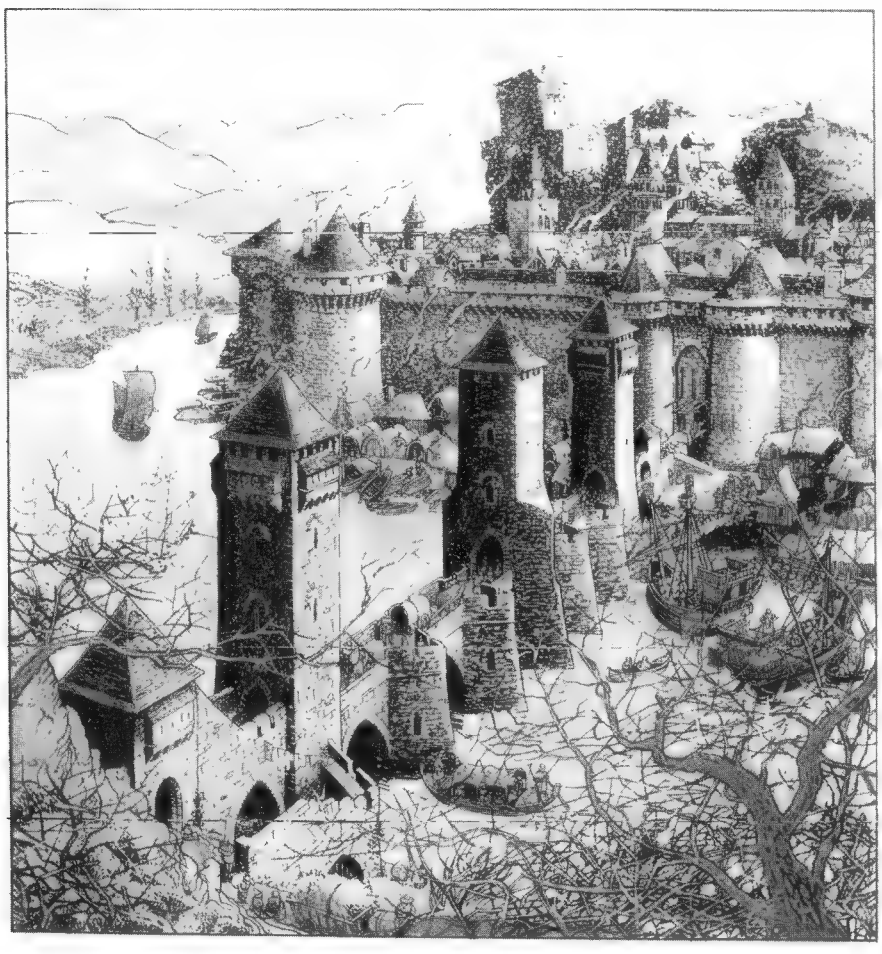

Revisjonisme

Den første retningen stiller spørsmålstegn ved de mest naiv genre-konvensjonene, som heltens idealisme. Seriene slekter på filmens spagetti-western. Volden gis konsekvenser. Heltens oppgave er fortsatt opprettholderen. Men hans motivasjon og atferd er mer tvetydig.

Såvel en Morgan Kane som en Blueberry reflekterer over sine roller. De føler seg fanget i et mønster, presset av ytre omstendigheter. Seriene problematiserer det den klassiske retning tar for gitt.

Den andre retningen er et oppgjør med vektleggingen av de hvites ekspansjon fra de hvites synspunkt. I stedet danser man med ulver. Indianerne opphøyes til «de edle ville» - uberørt av sivilisasjonens nedbrytende kraft. Derib er den fremste eksponenten, særlig i serien Han som blev født to gange. Fremstillingen er en romantiserende hyllest

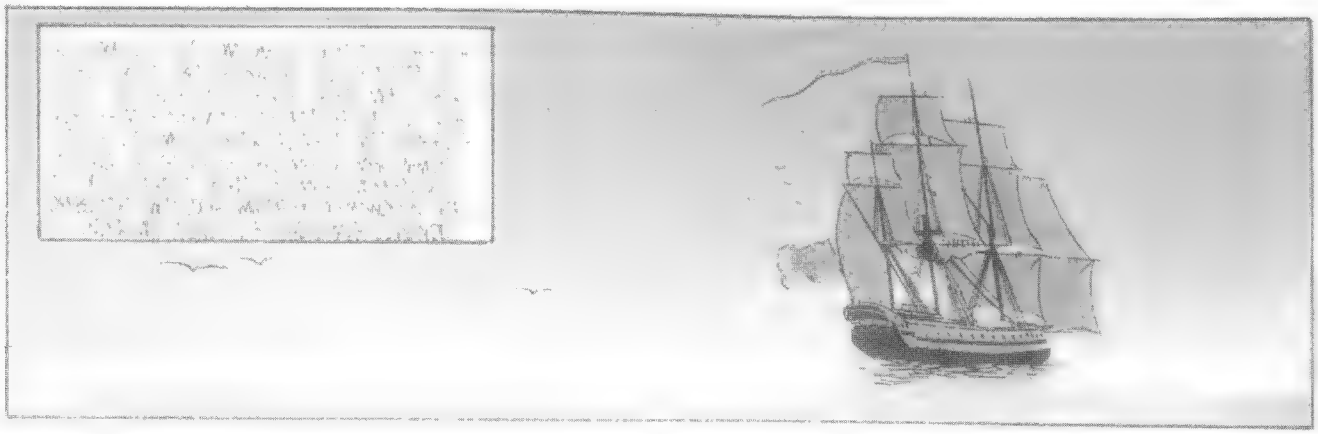

til indianernes livsførsel. I Deribs forord finner vi følgende trosbekjennelse: «Jeg tror på indianernes mystiske kraft, på deres helbredende evner som de modtager ved en indvielse, på visse universelle love. Jeg tror på dette folks ophøjethed.»

Kriminal

Mytene gis moderne bekledning i takt med omgivelsenes urbanisering. Detektiver på egenhånd - kun utstyrt med handleevne og kløkt. Byen er samlingspunkt for alle tråder som detektivene kan følge.

Genren består av to retninger. Først den klassiske detektiv etter blant annet Arthur Conan Doyle og Agatha Christies idealer: den deduserende detektiv som får med seg alt, og hvor løsningen er en hyllest til menneskets rasjonalitet. For det tenkende menneske er løsningen elementær. En slik type er Nestor Burma, romanfigur brakt til tegneserien av Jacques Tardi.

Handlingen overskrider såvidt det vi klarer å sette sammen; vi aner en løsning, men klarer ikke å forstå det fullstendig. Helt til detektiven - som Burma i Stasjonsgaten 120 - samler de sentrale personene ved albumets slutt, rekapitulerer det som har skjedd og deretter utpeker den skyldige. Helt innlysende.

Hardkokt

Mer fremtredende i tegneserien er kriminalfortellingen. Seriene knyttes til 30-årenes bølge av hardkokt krim - så som Chandler og Hammet. I formen er seriene meget suggestive. De preges nærmest av overestetisering, og er stilistiske pastisjer over kriminallitteratur og -film.

Denne retningen atskiller seg fra den første ved at det sentrale ikke er selve intrigen - det viktige er hvordan noe gjøres. Stilfullt skal det være. Og hardkokt.

Hovedpersonene er helter, men med misantropiske trekk. «Det var da jeg innså hvordan systemet fungerte. Du må være en større kjeltring enn de andre. Jeg hadde lært leksen og var klar til å starte egen praksis.» forteller torpedoen Luca Torelli[6]. Bak hovedpersonenes sarkasme ligger asosiale trekk - og et forsøk på å heve seg over problemene gjennom kynisme.

Krig

Krigshistorie er gjerne seirerherrenes historie. Krigsseriene er intet unntak. Stoffgrunnlaget har særlig vært 2. verdenskrig, Vietnamkrigen og Koreakrigen.

Seriene er krigsromantikk, med Sebladene som typisk eksponent. Den mytiske patos spores allerede i titler som «Spøkelses-helten» og «Skjebnens fjell».

Helten følger klare idealer. På slagmarken kommer den sanne mann frem. Når hovedpersonen i «Fantom-obersten» mister en god venn, kan fortelleren melde: «Tony som var bedrøvet over Hameds død, vendte tilbake til hovedkvarteret for å avlegge rapport.»[7] Her er forstyrrende følelser fjernet. Det finnes et høyere mål - å følge sin forpliktelse overfor den nasjonale vilje.

Det finnes selvsagt krigsserier som søker gi et mer sannferdig bilde av forholdene i en krig. *Krig!* er et slikt forsøk. Dog makter ikke denne og lignende serier å heve seg over krigsromatikken. Mytiske æresbegrep er fortsatt sentrale.

Nytt i skyttergravene

Krigsromantikk kan derimot ikke Tardi beskyldes for. For Tardi er 1.verdenskrig et symbol på krig i sin (u)alminn-

elighet. Særlig i *Geværblomster* er hans skildring usminket og grotesk. Stilen er ekspressiv. Dette er krigens subjektivitet; hvordan den ble oppfattet av den enkelte soldat i skyttergravene i Normandie. Og i oppriktighetens navn: på hvilken annen måte kan man skildre en krig?

Hinsides myten går også Enemy Ace. Her oppsøker en journalist en legendarisk tysk pilot fra 1. verdenskrig. Fra luften hadde han et fjernt forhold til den egentlige krigen. Så ble hans fly skutt ned, og dette ble et mytens sammenbrudd. Han ble da konfrontert med krigens nærkamp på liv og død.

Vi vet at mytene ikke er autentiske. Men vi vil øyensynlig bedras. Kanskje er innlevelsen den mest avslappende nytelse?

Og: kanskje er myten sann? Kenneth Soames hevder at det finnes et historisk Fantomet: «Ben Al-menet» - den udødelige. Soames anfører flere «bevis», og mener dette er en skikkelse som skal ha besverget å bekjempe all ondskap og være udødelig til så er skjedd[8]. Vi lar dette henge ubesvart når vi nå går over i realismen.

Realisme

I mange serier er den Historiske tilknytning fremtredende. Historien går fra å være ramme til å bli en del av fortellingen, og serien nærmer seg dokumentarisme. Utgangspunktet er faktiske hendelser og personer, som man spekulerer videre rundt. Resultatet blir en personifisert Historiebok.

I *Kristina av Tunsberg* møter vi Historiske personer som Kong Håkon 4. og

datteren Kristina. I fiksjonen går man videre, her i form av en gjøgler som tilfører intrige og dramatikk. I serien belyses konflikten mellom herskeren og de som blir hersket over.

Serien gir også rom for psykologisk spekulasjon. Håkon 4. er dypt ulykkelig. Til tross for - eller kanskje på grunn av - sin makt. Abstrakte politiske hensyn tar overhånd, og overskygger følelser og menneskelige behov.

Psykologisk realisme

En ting er å ha de ytre referanser i orden. Noe annet er å skildre de fortidige personers psyke. Platt personskildring er vanlig, men ikke uten unntak.

De fleste serier differensierer ikke i personenes psykologi. Uavhengig av tid og rom har de like tanker og atferd.

En serie som *Rebecca* går dypere enn denne trivialiseringen. Med utgangspunkt i epokens litteratur, er personenes psykologi formet til den historiske rammen. Denne utviklede personskildring kjennetegnes ikke minst av en realistisk dialog.

Arkeologi

Tegneserien er et visuelt medium, og den ytre realismen er derfor viktig. Flere serieskapere ønsker å gjengi redskaper, klesdrakter, arkitektur og så videre så autentisk som mulig. Dette er tegneren som Historiker.

Myklebust er grundig i så måte, noe en omfattende appendix i *Kristina av Tunsberg* vitner om. Mesteren er imidlertid Francois Bourgeon. Hans nitidige tegninger er som skapt for den realistiske fremstilling. Seriene hans er som å gå inn i selve det historiske miljø, særlig tegningene av båtene i *Vinden Passasjerer* er imponerende. For kuriositetens skyld: I *Skumringes venner* (bind 3, s.94) finner vi en utsmykning fra Norge, nærmere bestemt fra Numedal.

Sosialrealisme

Det er arbeiderklassen som er sosialrealismens emne. Mellomkrigstiden er epoken for skildringene, ettersom tidens økonomiske kriser gjorde klassemotsetningene tydeligere.

Personene blir formet av sine omgivelser. Dette er den enkle psykologi. Fokus er to-delt: Dels personene, og dels de Historiske forhold som har formet personene. La oss ta det siste først.

Man kan anvende flere teknikker for å hente Historien inn i historien. I Livskraft lar Will Eisner avis-utklipp bryte inn i oppslagene - på samme måte som

hendelsene brøt inn i personenes liv. En annen mulighet er å la hendelsene inngå som elementer i fiksjonen, hendelser som hovedpersonen enten blir involvert i eller er tilskuer til. Den sosiale uro kommer for eksempel til uttrykk gjennom streiker.

Hvordan et menneske formes av omgivelsene viser serien *Kings in Disguise*. Hovedpersonens mor er død, og faren arbeidsledig og alkoholisert. Da faren reiser fra ham og hans bror, drar han ut på leting etter sin far. Med slike vilkår er det klart at den subjektive mulighet innskrenkes. Dermed stilles også spørsmål ved selve samfunnsstrukturen.

Man skulle tro at vektleggingen av samfunnsforholdene medførte determinisme. Men: Selv om man bør finne sin plass i samfunnet, er det ikke nødvendigvis den man har fra fødselen av. Kanskje må man kjempe seg frem - som hovedpersonen i *Ærens veier* bokser seg frem. Dette viser at sosialrealismen også er individ-orientert.

Historisk-metaforiske trekk

Intimsfæren er som vi har sett den historiske tegneseriens fokus - snarere hvordan Historien fortonte seg for personene enn hvordan den var. Her åpnes muligheter, ved at diktningens form kan være den allmenngjørende. Personene og hendelsene kan gis metaforisk betydning.

I serien *Vindens Passasjerer* er hovedpersonen Isa fanebærer av opplysningstidens frihetsbegrep. Dermed introduseres en viktig idehistorisk bestanddel i fiksjonen. Bourgeon går videre. Båten «Foudroyant» med sin lagdeling kan leses som en metafor på et samtidens Frankrike på terskelen av revolusjon: Adelen er representert ved den verste ledelsen; geistligheten ved en prest; borgerskapet ved lavere befal; allmuen ved det vanlige mannskap; og filosofene ved Isa. Kapteinen styrer med eneveldig jernhånd. Det er flere tilløp til mytteri, og i Frankrike kom etterhvert revolusjonen.

Også andre seieskapere anvender denne teknikk. *Sambre* skildrer det lidelsesfulle forholdet mellom Bernhard og den rødøyde Julie. Det røde river opp Bernhards overklassetilværelse. Det er også «de røde» som gjør opprør i Paris, februar 1848. Parallelliteten mellom den fiktive handling og den sosiale virkelighet etableres endelig på albumets siste side: Barnet som sparker, fødselen som nærmer seg for Bernhard og Julies barn - såvel som for de nye visjoner for arbeiderklassen - opprøret. På det siste bildet danner skyene et typisk revolusjonært bilde, med Bernhard på barrikadene.

Historien kan også knyttes inn ved at personene står for ulike syn på hendelsene. Som i *Sambre*, hvor Bernhard under reisen til Paris deler vogn med personer som diskuterer utviklingen. Den ene fanebærer et konservativt syn, den andre er mer sosialistisk rettet. La oss kalle det Historien til debatt.

Personenes syn må kunne forklares innen fiksjonens rammer det vil si utifra det som har hendt dem på det personlige plan. For Isas vedkommende er det Freud vi kan bruke: Barndommens tvangsopphold i kloster, samt at hun i ung alder ble voldtatt har medført en redsel mot ufrihet. Derfor er hennes kritikk av slaveriet tildels troverdig.

Selvbiografi

Med selvbiografiske trekk tenker vi ikke på at serieskaperen konstruerer et fiktivt jeg, som han skildrer hendelser gjennom. Det er ikke en genre, men et valg av fortellerteknikk; den rendyrkede personale synsvinkel. Dette ser vi i en serie som *A small Killing*, hvor fortiden er tilstede i nåtiden gjennom det fiktive jeg-ets flash-backs.

Vårt ærend er serier hvor serieskaperens egne erfaringer brukes, men såpass utvannet at det ikke er den rene selvbiografi. I den vanlige selvbiografi ligger vekten på auto (selvet), her er den flyttet over til graphe (teksten).

"Mother of Churches": women hug its pillars still, to bring fertility
After the Great Fire, when rebuilt St. Pauls five chains encircling its dome, as ancients chained the statues of their gods, to bind their power
Here is DIANA chained, the soul of womankind bound in a web of ancient signs, that woman might abandon useless dreams of liberty.
...accept that she exists only to endlessly reflect the harsh male brilliance of a Father Sun

Den dramaturgiske tilretteleggingen er mer omfattende enn i selvbiografien. Tegneren skaper en egen historie i langt sterkere grad. I *A Minotaur's Tale* har Al Davison brukt mange av sine egne opplevelser som materiale. Resultatet er en varm og ekte fortelling, og samtidig helstøpt fiksjon.

Metafiksjon

Flere serier er bevisst sitt forhold til fiksjonens mange konvensjoner. I *Farvel Brindavoine* trer Tardi selv frem, og bekjenner hvordan han som forteller dikter:

«Det er ikke noget der er som det skal være i denne historie. Det er som jeg sagde ovenfor en fortolkning som jeg ikke er sluppet alt for godt fra...»[10]

Når man setter spørsmål ved personenes tradisjonelle roller, kan vi snakke om metafiksjon. Det parodiske vil gjerne anvende metafiktive knep. I *Fandens til veier at dø i*, harselerer man med den forsofne detektiv. Reklameinnslagene trenger seg inn. Og ikke minst: personen er klar over at han er tegneseriefigur. I det metafiktive ligger altså den romantiske ironi.

Metafiksjonen kan også være eksistensiell. I *Spurvehøgen* er en blind kone historiens sentrum. Hun sier: «Ak... Det som skal ske, skal ske... Alt er nedskrevet i historiens store bok... Den kan der ikke rettes i...» (bind 1, s.41). Serien uttrykker en klar fatalisme. Seriefigurene må kjempe mot den utvikling som er bestemt for dem (av forfatteren?).

Troverdighet

Sann er fiksjonen ikke. Leserens oppfattelse går da heller ikke på sannhet, men på seriens troverdighet. Serieskaperne bruker flere teknikker for bli trodd. I *Spurvehøgen* ser vi hvordan faktiske omstendigheter danner en troverdig ramme rundt en mytisk figur som Spurvehøgen. Han settes inn i en ramme av doku-drama, med intrigene rundt Henri V. som grunnlag.

I serien *Nofret* er man omhyggelig med å innpasse religiøs dyrkelse og andre påfallende trekk fra datidens sivilisasjon. Anknytning til historien gjennom slike faktiske detaljer er troverdig. Typiske elementer er pest, kjetterbrenning, korstog og salooner.

Ved hjelp av ytre realisme bygges troverdighet. Detaljert (og realistisk tegnet) natur, mennesker, klær, redskap, arkitektur og så videre kompenserer for manglende Historisk innhold.

Seriene må være i pakt med våre forestillinger. Man kan spekulere, men ikke bryte med leserens tanker om hva som kan ha skjedd. Hvis vi retter lupen mot Bourgeon, vil vi se at han har tatt seg friheter. Arkitektur fra andre tidsepoker er brukt i *Skumringens venner*. Men: det betyr lite, så lenge helheten er troverdig.

De færreste har detaljerte historiske kunnskaper. Dette kan serieskaperen utnytte ved å være diffus; så upresis at vi vanskelig oppdager feil. Særlig når fjerne tider skildres er dette en mulighet. Manglende viten gir nettopp rom for den fabulerende serieskaper.

Våre forestillinger om fortiden kommer ikke minst fra annen fiksjon. Dette utnytter Tardi i *Isens Dæmon*. Hans tegninger er som hentet fra en bok av Jules Verne, en populær forfatter hvis bøker nok har påvirket manges bilde av 1800-tallet.

Funksjon

De omtalte serienes funksjon (for leserne) er mangesidig, og kan være både av bevisst og ubevisst karakter. Jeg skal her forsøke å skissere noen.

Vi har behov for selverkjennelse. Her er kunnskap om fortiden viktig. Dette er det tradisjonelle, oppdragende formidler-idealet. Ikke bare for kunnskapens egen skyld, men også for å sette nåtiden i en sammenheng.

Seriene kan være eksotiske, og dermed eskapistiske for leseren. Historien er innpakningspapir for de mytiske trekk. Verdensbildet er enkelt. All ideologi er redusert til godt - ondt. Helten er den vi streber etter, og som vi kan virkeliggjøre oss selv i gjennom. I alle fall fiktivt.

Ved at Historien fremstår som en prosess, og personene må kjempe mot denne utviklingen, har serien et eksistensielt tilsnitt.

Ved at konflikter blir gjort etiske, får de et ahistorisk preg. De er spørsmål knyttet til mennesket. På denne måten kan en serie ta opp emner som er aktuelle i dag, som rasisme.

Flere serier retter et nytt blikk på nåtiden. Historien skaper distanse, og gjør det kjente nytt og oppsiktsvekkende. Sider ved vårt samfunn som vi ikke lenger tenker på, fremstår i nye kontraster.

I en serie som *Vindens Passasjerer* er hovedpersonen dualistisk. De representerer nåtidige verdier, såvel som sin historiske epoke. De er ikke kun fortidens talerør til leseren, men også vår tids ståsted i fortiden. Denne psykologiske anakronismen setter vår tid og forestillinger i kontrast.

Oppsummering: Tegneserien og Historien

Sannheten står sentralt i historievitenskapen. Som vi har sett, har den

WILL YOU KILL ALL THE POETS, THEN, ST. JUST? WILL YOU KILL ALL THE DREAMERS?
WHEN THEY HAVE SERVED THEIR PURPOSE, YES.
FABRE D'EGLANTINE DEVISED OUR CALENDAR, AND HE DIED WITH DANTON LAST GERMINAL.

Forrige oppslag:
Overst: Historiens pekefinger (Cris Young)
Nederst: Det eksotiske (Skumringens venner)
Venstre: Mann og Kvinne (From Hell)
Høyre: Hvordan historie blir til. (Gustaf Wasa)

Denne siden:
Over: Rasjon i stolen som trasse (Sandman)

varierende kår innen de tre grupper av den historiske tegneserien.

Det er åpenbart at tegneserien har større tiltrekningskraft enn en lærebok. Formen er lettere tilgjengelig, og historiene gjerne mer underholdende. I seriene kler man heller av enn staser til. Serieskaperne foretrekker folk fremfor konger. Ikke minst kan de skape personer som leseren kan identifisere seg med.

Jeg vil avslutningsvis argumentere for at tegneserien strekker seg videre enn økt tiltrekningskraft gjennom bilder og spenning. Seriene kan ikke nærme seg vitenskapen i overblikk og store linjer. Men tegneserien kan gi forståelse både av Historiens metodiske problemer og abstrakte problemstillinger.

På hvilket abstrakt plan seriene kan fungere, ser vi i historien «Thermidor» i serien *Sandman*. Det er 24. juni, 1794 i Paris, altså under den franske revolusjon. Drømmekongen blir utsatt for angrep; Det er rasjonalismen som er en trussel mot ham. Intelligent formidlet.

I serien *Gustaf Vasa* er historie-forfalskning et tema. Mannen som skriver ned kongens beretninger korrigeres stadig av kongen, som ønsker et mer flatterende bilde av seg selv. Bedre enn noen avhandling setter serien fingeren på et av historiens kilde-problem.

«For my part, I am concerned with cutting into and examining the still-warm corpse of history itself.» [11]

Serien *From Hell* omhandler Jack the Ripper. Mordene er et historisk faktum - hvem er spekulasjoner. Alan Moore dissekerer myten, og gir samtidig et bilde av datidens England som er en Dickens verdig i atmosfære. Livet til de fattige. Arkitektur. Undertrykkelse. Serien formidler forståelse og innsikt i hvordan datidens mentalitet var. En tid som skapte myten Jack the Ripper.

Det som her er berettet om, er Den historiske tegneserie.

Noter og kilder

Noter

1. Intervju i Billedstorm nr.8 (1992), s.8.
2. Helt fritt står man ikke - se kriterier i den første artikkelen (TEGN 1+2/93).
3. Munken Jean i Skumringens venner, bind 3, s.25.
4. Viking Glory, s.8.
5. Jørgen Aabenhus (1990) bruker begrepet «det middelalderlige rum» hvor undertegnede bruker «det føydale rom». Det siste bør være mer dekkende fordi de serier man søker dekke snarere er knyttet til den føydale statsform enn den vestlige middelalder hvis vi ser på den historiske kronologi.
6. Torpedo, bind 2, s.27.
7. Kamp-Spesial nr. 2 (SE-bladene, 1987), s.69.
8. Se artikkel i TEGN 1/88.
9. Se artikkel TEGN 3/87.
10. Farvel Brindavorne, s.49.
11. Alan Moore i introduksjonen til From Hell. Fra Taboo 2, s.121.

Seriografi

Alexis og Lauzier: *Al Crane* (Carlsen, Dk 1984)
Claude Auclair og Deschamps: *Bran Ruz* (Cappelen, 1986)
Jordi Bernet og Sanchez Abuli: *Torpedo-pocket* (Semic, 1990)
Francois Bourgeon: *Vindens passasjerer* (Cappelen, 1986f)
Bourgeon: *Skumringens Venner* (Cappelen, 1988ff)
Anna Brandoli og Renato Queirolo: *Rebecca* (Carlsen, 1986)
Eddie Campbell og Alan Moore: *From Hell i Taboo* (Spidebaby Grafix, 1989ff)
Al Davison: *The Minotaur's Tale* (Dark horse, USA 1992)
Demitri: *Krig!* (Semic, 1993)
Derib: *Han som blev født to gange* (Carlsen, Dk 1991)
Will Eisner: *Livskraft* (Semic, 1987)
Harold Foster: *Prins Valiant* (Thule, 1993f)
Geir Florhaug og Erik Ildahl / Terje Nordberg: *Gutta på skauen* (Cappelen, 1990)
Ghigliano og Tomatis: *Solange* (Carlsen, Dk 1986ff)
Jean Giraud og Jean Michel Charlier: *Blueberry* (Semic, 1988ff)
Per Gyllenör og Claes Reimerthi: *Gustaf Vasa* (Carlsen, Sv1993)
Bo Hampton og Lee Mars: *Viking Glory* (DC, 1991)
Hermann: *Tårnene i Maury-skoven* (Carlsen, Dk 1986ff)
Hulet og Bucquoy: *Ærens Veier* (Cappelen, 1988)
Loro: *Fandens til veier at dø i* (Carlsen, Dk 1979)
Morten Myklebust: *Kristina av Tunsberg* (Semic, 1991)
Ernst Vevle Olsen og Kjell Halbing: *Morgan Kane* (Semic, 1988)
Jacques Tardi og Leo Malet: *Stasjonsgata 120* (Cappelen, 1988)
Jacques Tardi: *Isens Dæmon* (Carlsen, Dk 1983)
Albert Underzo og Rene Goscinny: *Asterix* (Hjemmet, 1959ff)
Vicomte og Makyo: *Verdens ende* (Carlsen, Dk 1989f)
Yslaire og Balac: *Sambre* (Carlsen, Dk 1987ff)
Div: *Vill Vest* (SE-bladene, 1953ff)
Div: *Kamp-serien* (SE-bladene, 1964ff)
Div. og Neil Gaiman: *Sandman: Fables and Reflections* (DC, 1993)

Sekundærlitteratur

Gudleiv B : Populærlitteratur og kjønnsroller (Universitetsforlaget, Oslo 1991)
Olav Dalgard: Europeisk drama fra antikken til realismen (Det norske samlaget, Oslo 1972)
Michel Thiebaut: Dans le s llage des sirenes (Casterman, 1992)
Jørgen Aabenhus: På kant med virkeligheden (Amanda, 1990)

SLUTT Å JAMRE !

- Den danske seriekritiker Steffen Kronborg motgår kritikken om manglende serieteori, uten at Tor Arne Hegna blir overbevist.

Steffen Kronborg gir TAH en på tygga etter et innlegg i nummer 3-93. Der hevdet TAH at: «Det finnes ikke noen forskning, ingen omfattende forståelse av hva tegneserier er. Vi er på startstreken fremdeles etter hundre år med tegneserier.»

Vår danske venn kommenterer uttalelsen på følgende måte: «Det er muligt - og endda tænkeligt - at situasjonen ser sådan ud set fra Norge; men set derfra, hvor jeg befinder meg, ser situasjonen helt anderledes ud. Internationalt findes der nemlig en umådelig omfattende forskning inden for tegneserieområdet, ja, så omfattende, at der vil være helt umuligt for et enkelt menneske at følge med i udviklingen. Hvis man ellers læser fransk, tysk, engelsk, hollandsk - for ikke at nævne dansk og svensk - vil man vide, at der findes en særdeles righoldig tegneserieforskning. Så det er bare å komme igang med lesningen - eller endnu bedre: Begynd at forske selv! Hvis man mener som artikkelskriveren, er det jo den bedste grund af alle til selv at begynde at lave den savnede grundforskning. Men det er selvfølgelig lettere at jamre over, at der ikke finnes seriøs forskning på området.»

TAH svarer:

Takk for responsen Steffen! En liten avklaring: Det du leste var et debattinnlegg og slettes ikke noen artikkel. Meningen med innlegget var å få frem synspunkter omkring noen viktige spørsmål slik jeg ser det, og prøve å provosere fram en debatt. Personlig hadde jeg kanskje regnet med at det var serieskapere som ville reagert, og ikke en seriekritiker, men det er nå like greit.

Språkfilosofen Wittgenstein hevdet at språkets begrensninger også var vår verdens begrensning (for å si det grovt og populært). Bruker man utsagnet negativt på tegneserier kan man hevde at seriens begrensning ligger i dets vokabular. Ønsker man å utvikle seriemediet må man derfor først og fremst utvikle terminologien og medieforståelsen. Jeg vil ikke hevde at man ikke gjør dette ved å lese tidsskrifter om tegneserier, i så fall slår jeg grunnen under TEGN, men at det i seg selv ikke er nok. Personlig leser jeg sikkert mer *om* serier enn hva jeg leser *av* serier (uten at det ser ut til å hjelpe). Og jeg leser tidskrifter på de språk som jeg til en viss grad mestrer (dessverre ikke noen latinske språk), men må erkjenne at tidsskrifter først og fremst populariserer sitt stoff. Selvfølgelig ikke uten unntak, Comics Journal er kjent (og beryktet) på grunn av sin seriøsitet, og kan vel knapt kalles fanzine. Her i Norden er det kanskje Bild & Bubbla som har mest stoff der serier, formspråk og fortellingsteknikk analyseres og granskes.

Hva jeg etterlyser er en større bevisthet rundt seriemediet (selv om innlegget var ganske tåkete, ironisk nok). La oss stikke fingeren i jorda og innrømme at det ikke finnes serieteori av vesentlig betydning (det er mulig at Understanding Comics kan bli det, men det er noe vel tidlig å si). Selvfølgelig er situasjonen i Norge enda «verre» enn i land med en mer etablert seriekultur, men såvidt jeg kan se er ikke situasjonen utypisk. Riktignok finnes det masser av teoretiske verker, men de fleste synes å være subjektivt smaksorientert. (Det er blant Donaldistene at det har vært jobbet mest med teori - men den er jo i utgangspunktet et ironisk spark til tradisjonelle akademiske miljø. Det gjør den morsom i det minste, men *ekstremt* smaksorientert.)

Dessverre trekkes de økonomiske forhold frem som den store bremseklossen hele tiden, det er den ytre faktoren. Jeg tror også på en indre faktor, tegneserieforståelsen. Heldigvis er denne forståelsen noe som hele tiden utvikles, utvides og utdypes. Å ikke se skogen for bare trær er et begrep som kan dekke den følelsen som sikkert flere enn undertegnede ofte har når det gjelder tegneserieforståelsen. Det tror jeg er et resultat av manglende eller sviktende terminologi. Begrepsapparat til serier er ikke det mest presise og velutviklede. De som leste Alan Moores introduksjon til å skrive serier husker kanskje at han påpekte faren ved å sammenligne serier med andre medier, men samtidig måtte innrømme at han brukte terminologi fra filmverdenen. Det er derfor viktig at vi får serieskapere i tale omkring deres fortellingsteknikk, terminologi og medieforståelse.

Målet med tegneserieteori må nettopp være å heve debattnivået opp fra synsing og smak, til en mer presis og relevant standard. Ikke minst er det viktig med en større intellektuell selvbevisthet i tegneseriemiljøet. Den tendensen har allerede begynt å markere seg, noe Peter Haars i forrige nummer kalte en større profesjonalitet. I det samme nummeret etterlyste forlagssjef Anders Heger de seriøse serieskaperene og en tegneseriekultur. Nok engang er det norske forhold, og det er det som er interessant i denne sammenhengen.

En seriøs forskning bør gjøres av seriøse forskere og ikke pedanter som undertegnede uten akademisk kunnskap.

Ellers vil jeg gjerne, på vegne av TEGNs redaksjon, invitere Steffen Kronborg og alle andre som har kjennskap til utenlandsk seriekritikk å formidle denne i TEGN. Som kjent er det kun den informasjonen som er tilgjengelig som er relevant. Andre synspunkter og vinklinger er alltid interessant. Det er en fare ved å ha en provinsiell profil at man kan bli vel navlebeskuende og unyansert.

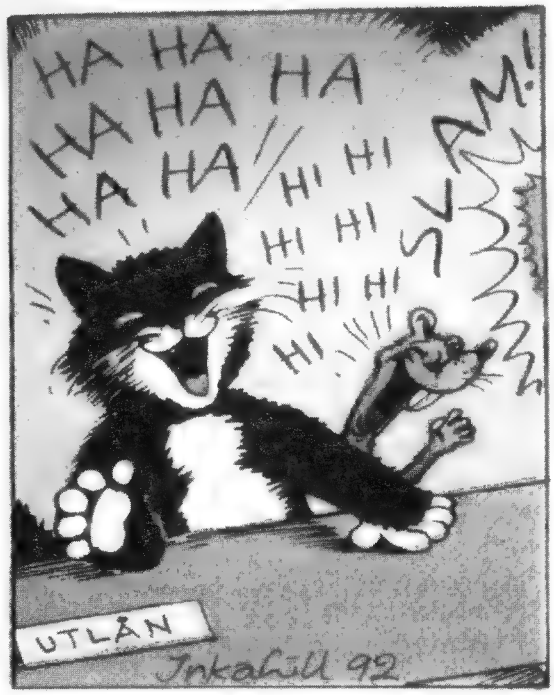

Fra Inka-Lills serie Sjom: Den heimelaga hemnaren.

- JURY HELT UTEN PEILING

Gard Espeland raser:

To år uten utdeling av Kulturdepartementets tegneseriepris

- Juryen har ikke det spøtt peiling på tegneserier. Derfor er det heller ikke rart at de ikke finner kandidater til KUDs pris.

Kraftsalven kommer fra Gard Espeland, redaktør i Norsk Barneblad og mangeårig oversetter av tegneserien Hårek (se artikkel i dette nummer av TEGN og også TEGN 1-2 1994). Han reagerer skarpt på at det for andre år på rad ikke ble delt ut noen tegneseriepris i forbindelse med Kulturdepartementets premiering av barne- og ungdomslitteratur og tegneserier utkommet i 1993.

Uvitende og uinteresserte

Det er Statens bibliotektilsyns «Rådgivende utvalg for barne- og ungdomslitteratur for folke- og skolebibliotek» som er jury ved den årlige premieringen. Espeland er ikke nådig i sin karakteristikk av dette utvalget.

- Det rådgivende utvalget står også ansvarlig for den årlige veiledende lista for barne- og ungdomslitteratur. I lista for 1992 blir det blant annet referert til vår tegneserieutgivelse «Tuss og troll» for dette året. Det er helt åpenbart for alle som har den ringeste kunnskap om tegneserier at dette er et hefte bestående av helt nytt materiale. Blant annet er Håkon Aasnes for aller første gang representert med eventyrserie. Solveig Muren Sanden gjør comeback der - i en alder av 75 år. Like fullt presterer utvalget å skrive i den veiledende lista, som alle landets bibliotekarer leser, at «det kan tyde på at heftet er et opptrykk».

Espeland mener dette til fulle viser at det også skorter på interessen for tegneserier i det rådgivende utvalget.

- Det virker som om interessen er laber. Holdningen til bøker er iallfall en helt annen. Jeg kan aldri tenke meg at noe offentlig utvalg noen gang ville ha skrevet om en ny barnebok av en norsk forfatter at «det kan tyde på at boka er et opptrykk».

Mange kvalitetskandidater

Espeland sier han rett og slett har store problemer med å ta utvalget på alvor - og enda vanskeligere blir det når det år etter år ikke blir delt ut noen tegneseriepris.

- Bare hos oss - i det lille Norsk barneblad - har vi flere serier som er vel egnede kandidater til prisen. Ta for eksempel «Annika» av Håkon Aasnes. Dette er et helt norsk produkt som har hatt en helt utrolig publikumssuksess - nettopp hos barn og ungdom. Annet hvert leserbrev vi får dreier seg om denne serien. Hvis mennene som forvalter hva som er bra eller dårlig hadde brydd seg med å undersøke blant barna, ville de her ha funnet en helt klar kandidat, mener Espeland.

- Det er slett ingen tilfeldighet at Aasnes representerte Norge i den internasjonale tegneseriefestivalen i København tidligere i år.

Ingen verdige serier

Elin Thomsen, sekretær for Statens bibliotektilsyns rådgivende utvalg for barne- og ungdomslitteratur for folke- og skolebibliotek, tilbakeviser kritikken fra Espeland.

- En samlet jury står bak beslutningen om at det ikke ble utgitt noen tegneserie for barn og ungdom i 1993 som var verdig en pris, sier hun.
- Juryen samlet inn hva som fantes av serier, men det var ikke mye materiale å gå ut fra. Det å gi en pris bare for prisens egen skyld gavner ikke tegnseriene.

En del serier som kunne ha vært verdig en pris falt fra fordi de i utgangspunktet rettet seg mot et publikum eldre enn juryens øvre grense - 15 år.
- Årsaken til at det heller ikke ble delt ut noen pris i 1992 var at det heller ikke da forelå noen serie som juryen mente var god nok for premiering, forteller Thomsen.

Inka Lill var favoritt

Per G. Hvidsten - president i Norske Tegneserieforum og jurymedlem i forbindelse med utdelingen av tegneserie-prisen - støtter Thomsen. På tross av rundt 20 vurderte serier var ingen gode nok for en samlet jury. Hvidsten innrømmer imidlertid at han hadde en personlig favoritt - fra nettopp Norsk Barneblad - nemlig «Sjom - den heimelaga hemnaren» av InkaLill (Eneste barneserie nominert til årets Sproing, red. sek.).
- Det ble utgitt veldig mye bra i fjor, men det lille kicket som kunne bidra til at juryen ville gi en pris, manglet. Annika, for eksempel, er en profesjonelt tegnet serie, men hundrevis av andre tegnere i andre land kunne ha laget den, mener Hvidsten.
- Jeg er ikke skuffet over at det ikke ble delt ut noen pris i år. Vi må kunne forlange mer enn det rent håndverksmessige før vi gir en pris. Det er jo ikke snakk om å gi pris til beste norske tegneserie for barn og ungdom, men til en serie som er eksepsjonelt bra i seg selv. Jeg håper og tror at det blir prisutdeling neste år, men det er opp til forlag og serietegnere.

En illustratørpris til Mikael Holmberg ble det nærmeste tegneseriefolket kom en pris i år. Han fikk den for beste fagbok - «Potetboka» - sammen med Olav Norheim - som jo også er godt kjent i tegneserie-miljøet.

Morten Myklebust er (foreløpig?) siste vinner av Kulturdepartementets tegneseriepris for Kristina av Tunsberg - her sammen med Kåre Holt som skrev skuespillet Mykle baserte sitt album på. (Foto: Tor Sandberg)

TEGNTOLKING

At det heller ikke i år ble utdelt noen pris til norske tegneserier fra Statens bibliotektilsyn er selvfølgelig en provokasjon. Det er imidlertid grunn til å stille spørsmål ved om det ikke er en betimelig provokasjon. Norske barneserier går det ikke 12 av på dusinet, og dessverre for det. Selv om undertegnede mener at Norsk Barneblad nok en gang har blitt forbigått, på samme måte som Inkalill ble forbigått i fjor (da fikk hun en Sproing til trøst, men det gir kun ære. En pris fra Bibliotektilsynet derimot gir også 15 - 20 000 kr). Det er liten grunn til å trekke Espelands påstand om at man ikke forstår seg på serier i tvil, men det er ikke det vesentlige. Bibliotektilsynet har i all sin babelske tegneserie-forvirring prestert å sende ut viktige signaler. Muligens noe utilsiktet.

Norsk Barneblad er per i dag eneste norsk konkurrent til Egmont-konsernets barneserie-monopol. Norsk Barneblad er kjent for å satse på kvalitet, men er små i markedet. Semic og Bladkompaniet har mer eller mindre kuttet ut sine barneserier. Småbarn-foreldres budsjetter tillater ikke mer enn et seriehefte, og da fortrinnsvis Donald. Nå har heldigvis Serieforlaget satset på kvalitet når det gjelder Donald, selv om Donald av i dag kanskje ikke når opp til det nivået som det hadde tidligere. Det som er beklagelig er at det største serieforlaget ikke satser seriøst når det gjelder å utvikle *norske* serier lenger. Lønnsomheten er blitt nevnt som ankepunkt, men når man tenker på opplaget som Donald har, holder ikke det. Et ordinært ukeblad, som er langt dyrere å produsere, skulle i så fall ikke være mulig å utgi i det hele tatt.

Man kan savne et initiativ fra Kulturrådet. De påpeker at barne- og ungdomsserier skal prioriteres, samtidig som man opplever at såvel forlag som serieskapere vegrer seg for å prøve og konkurrere med Disney-seriene. En serie som «Troll» fortjente en bedre skjebne enn hva den dessverre fikk. Det fremste initiativet var seminaret på Voksenåsen som tidligere har vært omtalt i TEGN. Det som kom ut av det var «kjærlighetsantologien» som nordiske serieskapere bidro til i fjor. Et bra initiativ, men fullstendig skivebom når det gjaldt målgrupper og nærmest et unntak som beviser den nordiske mangel på samarbeid.

Den ideelle situasjon ville selvfølgelig vært et barneseriehefte som kunne komme ut ofte og over hele Norden, utgitt av en eierkonstellasjon der alle forlag hadde interesser, på linje med musikkbransjens «Diverse artister - utgivelser». Dette er sansynligvis utopi. Forlagene har for mye konkurranseinstinkt og for lite idealisme til at et slikt prosjekt kan realiseres. På det nordiske markedet er det to store konkurrenter: Egmont og Bonnier. Å få disse til å samarbeide synes vanskelig.

Hvorfor ville et slikt hefte være viktig? Fordi et Nordisk marked kunne forsvart fargetrykk, lav utsalgspris og tilstrekkelige honorar, slik at det ble et forum der serier kunne utvikles. Skulle de nå et kvalitetsnivå og en popularitet som forsvarte albumutgivelse ville det være en mulig annengangs utgivelse. En slik album-utgivelse kunne da vært gjort på et ordinært forlag. Heftet skulle primært hatt en odlingsfunksjon.

Hvorfor barneserier? Vi har vel alle lest serier som barn, og husker den intense og intime sfæren som serier innbyr til når man har oppdaget hvordan de skal leses. Uten denne opplevelsen er det ingen grunn til å tro at man fortsettter å lese serier som voksne. Flere lesere, flere penger i forlagskassene!

Oppfordringen går til Norsk Kulturråds tegneserieutvalg og tilsvarende utvalg i andre nordiske land: Få samlet tegneserie-Norden til et barneserierike!

Tor Arne Hegna

Til forrige nummers enquete kom det inn masse stoff, noe kom ikke med i det hele tatt. Blant annet P. G. Hvidtstens bidrag som dere finner under TEGN I TIDEN. Et annet bidrag som heller ikke kom med var Kurt Østergaards. Ganske enkelt fordi det skilte seg såpass ut at vi lot det stå over til neste gang og bli en egen artikkel. Vi regner med at Dere vil forstå hvorfor når dere leser Kurts «kjærlighetserklæring»...

På en tegneserie-kongress i Italia i 1988, kåret 88 serieeksperter fra hele verden tidenes ti beste tegneserier. Førsteplassen fikk «Singpiratene» - Fantomet, fra 1936 av Lee Falk og Ray Moore. Nummer to ble «Mysterienes mann» - Mandrake, fra 1934 av Lee Falk og Phil Davis.

KURT ØSTERGAARD - initiativtaker til den første norske tegneserie-festival i Tønsberg sommeren 1993, tegneserieskribent for Klassekampen, utenlandske serietidsskrifter, TEGN m. m:

Også de sju nesten seriene var fra 30-tallet (blant annet Lyn Gordon, Agent X9, Mikke Mus og Prins Valiant), den eneste nyere serie var fra 1967, nemlig Hugo Pratts «Balladen om det Salte Hav» - Corto Maltese, som alle nådigst fikk en tiendeplass.

Dette var i 1988. Onde, men etter min mening realistiske tunger, mente den gang at avstemningen sa mer om ekspertenes alder enn om tegneserienes kvalitet.

Men disse 88 ekspertene, hvem de så enn var, er ikke de eneste som går til denne perioden av seriehistorien når deres favoritter og «verdens beste serie» skal utnevnes. Etter min mening er en slik vurdering i høyere grad et utslag av nostalgisk eskapisme enn av en reell kvalitetsvurdering.

Fra min side er det langt ifra snakk om å hate eller kalle disse seriene dårlige, men å vurdere denne periodens produkter så konsekvent som «gull-alderen» som det ofte blir gjort, er en kraftig overvurdering av disse seriene.

30-tallet var en periode hvor Eventyr-serien (med stor E) for alvor tok fart. Innholdsmessig blomstret den opp i fantastiske og fantasifulle opplevelser for diverse utstafferte helter, på reiser jorden rundt og ut i universet. Historiene var basert på lett forståelig spenning og en fascinasjon for det ukjente, og var ikke så nøye med troverdighet og sannsynlighet. Etter nåtidens øyne heller naivt, men bygget opp med sans for dramatiske effekter.

Det nye i formen var en mer variert perspektivtegning og en høyere grad av bevegelse, delvis gjennom måten figurene ble tegnet på og delvis gjennom en større direkte sammenheng de enkelte rutene imellom. Den dynamiske fortellerstilen var på gang. Seriene var passe lett tilgjengelige og folkelige, og ble veldig populære. Kanskje derfor manglet perioden viljen til virkelig å utprøve mediet, eksperimentere og forbedre. Sett i forhold til serier for Little Nemo, Krazy Kat og The Spirit, er disse seriene nårmest konservative, de «safer». Seriene er jevnt middels gode, noen over middels, men hvilken periode har ikke det? Kort sagt: 30-tallets serier var bra, men ikke best!

Stakkars leser!

I den motsatte grøfta, den grøfta hvor det eksperimenteres så fortellingen forsvinner i sofistikert grafisk ekvilibrisme, finner man en annen jeg har lyst til å trekke fram som kraftig overvurdert: Lone Sloane av Philippe Druillet. Også her er det såkalte eksperter som jevnlig faller i svime og henviser til serien som det helt store - kunst.

To serier som Kurt anbefaller, og en som han er mer tvilende til, nemlig Perramus, Jaime Hernandez og Druillets Lone Sloane. Hvem som er hvem får dere gjette dere til...

De faktiske realiteter er at denne serien totalt mangler oversiktlighet og viljen til å formidle en fortelling til sitt publikum. I sin begeistring etter å lage plakatsider med prangende ornamentikk og detaljerte miljø- og objektskildringer med prangende, svulstige, psykedeliske reiser i den stakkars Lone Sloanes små-grå-avkroker, etterlater Druillet den stakkars leseren med spørsmålet: Hvor ble historien av?

Kunst? Kanskje, det lar jeg andre avgjøre.

Flott? Ganske avgjort.

Men som tegneseriehåndverk er den helt bak mål.

Til sist i denne negative avdelingen et lite spark til serien jeg elsker å hate. En serie uten sjarm og intelligens. En serie som er «en forulempelse av folks intelligens» (sitat Bill Watterson). En serie preget av masseproduksjon, kommersialisme og dollars. En serie basert på mobbing og griskhet. Kort sagt: En serie som heter Garfield (Pusur). Bavr! *(Hmm, ikke for å avbryte deg, Kurt, men det Watterson-sitatet, var ikke det relatert til Bill Davis serie US Acres - Orson på norsk? Iallfall hevdes dette i Bild & Bubblas andre seriebok. Red.)*

Valgets kvaler

Nå er det på tide jeg blir positiv, for mitt forhold til seriemediet er i utgangspunkt positivt. Nå har jeg det ikke med å elske serier (mitt forhold er heller platonisk), så det får dere slippe å høre om. Hvilket jeg liker best blir et alt for vanskelig valg mellom et utall av serier: For eksempel Vindens passasjer, Modesty Blaise, Millers Batman, Vekterne, Loisel, Hernandez, Otomo osv, osv. En umulig oppgave å velge, og kanskje liker jeg en annen bedre i morgen!

Men en undervurdert serie har jeg på hånden...eh, faktisk to...tre...flere. Jules Ffeiffer, Dieter Lumpen, Ken, Garlic, Violent Cases? Bra serier som fortjener oppmerksomhet, uansett diverse lyter. Hvilken skal jeg velge? Flere melder seg i tankene: Socker-Conny, Assar, Rebecca, Blood, Cerebus? Umulig å velge. Og dog.

Valget er egentlig enkelt. Bredde med dybde. Når jeg ser min vanvittige, hensynsløse oppramsing av titler og navn og tenker på hva som gjemmer seg bak navnene, blir jeg umiddelbart imponert over den enorme spennvidde som mediet «tegneserier» har. Tenk, fra Ffeiffers kyniske, snakkende hoder til Otomos hesblesende actionscener. Eller fra Nemos fantasifulle drømmeverden til Assars satiriske beskrivelse av det svenske folkhemmet. Fra Tommy og Tigern til Jonas Fjeld. Fra Asterix til Doonesbury. Og tenk hvilken dybde mediet kan ha, tross påstander om det motsatte. Maus, Pogo, When the Wind Blows, Hemmelighetsfulde byer, Perramus, Skumringens venner... Det slår meg at det egentlig ikke er de enkelte seriene som fascinerer meg, men kanskje mer mediet og dets mangfold. Det som blir undervurdert er seriemediet. Ikke bare av uvitende ikke-serielesere, men også av seriefreaks som kun liker Donald eller superserier eller hva f... de nå kan hekte seg fanatisk opp i - og dermed utelukke et hav av andre fine serier. Og av eksperter som utnevner de beste serier... De beste ut ifra hvilke kriterier? Kvalitet er nært forbundet med smak og subjektive følelser. Man kan ikke lage en avstemning om hva som er best, epler eller pærer.

Dermed er det ikke sagt at man ikke kan våre kritisk overfor serier, for naturligvis finnes det kriterier for hva som er bra seriehåndverk. Men det er en annen historie - og hvis redaktøren er en klok mann, og det er han, jeg har hilst på ham *(Redaktøren rødmer forlegent. Red.)* så kutter han min alt for lange utgytelse ned til en tiendedel *(Ja, men så har det seg sånn at vi har et utvidet nummer denne gang og derfor... Red.)* og lar stå:

UT MED FORDOMMENE. INN MED TEGNESERIENE!

Punktum.

Karikaturer?

Forsida denne gang er laget av Kristin Andreassen. Hun er et forholdsvis ukjent navn i serieverdenen, og ikke uten grunn. Hennes to eneste forsøk på tegneserier (en lev-hardt-dø-ung-serie samt historien om Lisa som går til skolen og drukner i en sølepytt), er aldri publisert. Det skorter imidlertid ikke på velvilje og entusiasme ovenfor seriemediet.

Til glede for våre mannlige (?) lesere bringer vi et par frodige illustrasjoner fra Kristin Andreassens hand. Det til høyre er fra tegnefilmen «Nordmenn, født med ski på bena».

-Jeg føler at problemet ligger i markedet, sier hun.
-Det er vanskelig å finne kanaler for å utgi det jeg vil gjøre. Dessuten virker det ikke som det ligger så mye penger i serier her i landet. Hovedproblemet er likevel manus. Jeg finner ikke på ting å tegne.

Hun har imidlertid lest mye serier, og peker på Comés, Eisner, Asterix og Lucky Luke som favoritter. Hun synes også at det skjer mye spennende her i landet for tida, mens hun misliker de såkalte voksne seriene som stort sett er «softporno for store gutter». Vi dreier dermed samtalen inn på det uunngåelige tema; jenter og tegneserier. Hun har få svar på hvorfor jenter ikke er så opptatt av serier, og nøyer seg mest med å konstatere ringvirkningen med at det er flest gutter som lager serier og dermed også flest gutter som leser. Guttas smak er kanskje litt for grovkornet for jentene. Selv har hun en ganske barokk humor, noe hun blant annet lar komme til uttrykk gjennom karikaturtegning.
-Jeg håper å finne en nisje der. Målet er å kunne leve av karikaturtegning. Jeg har foreløpig laget en del til diverse fagblader, og tegner fast til Norsk Oljerevy. Men jeg er klar for å få flere oppdrag.
-Hvordan er det med inspirasjonskilder innenfor karikaturtegninga?
-Norge har jo en god tradisjon, ellers har jeg stor sans for utlendinger som Levin og Ralph Steadman. Jeg har ikke holdt på med karikaturtegning mer enn et drøyt halvår, og regner med å utvikle min egen stil etterhvert.
-Hva slags bakgrunn har du?
-Jeg er født i 63 og utdannet teknisk tegner. Det vil si at jeg per definisjon skal kunne tegne maskiner på en oversiktlig måte. Tanken på å måtte tilbringe livet med å definere virkeligheten i borrede, brotsjede skruehull, førte til at jeg søkte plass på Skolen for Grafisk Design, hvor jeg oppdaget at mitt egentlige kall her i livet lå i kunsten. Jeg gikk der halvannet år før jeg sluttet. Det første året var veldig lærerikt, mens det ble mye dill i det andre året. Nå har jeg fått plass på Oslo Tegne og Maleskole, og gleder meg til å begynne der til høsten.

Ellers er det ikke måte på hva hun har fått tid til. Hun propper TEGNs utsendte full av erfaringer med å være enslig statssubsidiert tobarnsmor, samtidig som hun blant annet har prøvd seg som dykker, langrennsløper, fotograf, kaffekoker/groupie i Gateavisa og tegnefilmskaper. Hun drar fram en stor bunke med papirer.
-Dette er tegnefilmen min; «Nordmenn, født med ski på bena». Den er ikke helt ferdig ennå, og jeg mangler også noen som kan filme den for meg. Så er noen interessert, er det bare å ta kontakt.

Filmen er en ganske vill sak med opptil flere kjente norske politikere i burleske forvandlinger, ikke ulikt Plympton. Vi ønsker henne lykke til, og håper også at hun etterhvert får tid til å lage noen serier også.

Virkeligheten i svart/hvitt

-kort møte med Rune Borvik

Sommer-Oslo viste seg fra sin våteste side denne onsdagsettermiddagen i juni. Akkompagnert av Miles Davis og en tørr bolle, svømmer TEGNs utsendte rundt i klærne sine i et hjørne av Cafe Nordraak, og venter på Rune Borvik. Etter en stund entrer også han lokalet vassende i svart olabukse, skinnjakke og caps. Vi konstaterer at vi har vært utsatt for det samme været, før vi går inn på den sedvanlige biografiske gjennomgangen.

-Jeg er 28 år og kommer opprinnelig fra Sarpsborg. Der gikk jeg på yrkesskole med reklametegning.

-Så det var reklametegner du ville bli?

-Ja, eller det vil si at etter hvert oppdaget jeg at reklametegning var noe annet enn det jeg hadde trodd. Det er mye tegning av bokstaver og design av annonser, mens selve tegnerjobben blir satt bort til illustratører.

-Og det er den delen du synes er mest interessant.

-Stemmer.

-Hva skjedde videre?

-Jeg begynte på kunstskole i Kabelvåg, og det er vel den eneste formelle kunstutdannelsen jeg har. Men jeg har alltid vært glad i å tegne.

-Når begynte du med serier?

-Det var først for tre år siden. Jeg leste Pirinens «Kvarteret Kniven» og Nielsens «Jazzbasillen», og ble veldig inspirert. Jeg var arbeidsledig på den tida og hadde dermed god tid.

Blant de første tingene han gjorde, var Dagens Spørsmål (trykket i TEGN 27/28), og allerede da hadde han sin egne typiske stil; hverdagsrealistisk miljø og tegninger med god bruk av svart/hvitt-kontraster. Stilen er ganske unik, og er ikke ulik Millers Sin City-stil. Hvordan kom han på den?

-En annen av de første seriene jeg lagde, Sommernatt på Richmannskollen (en halverotisk serie som aldri er publisert), foregikk om natten. Da var det nødvendig å tegne folk med mye svart rundt seg. Jeg så at det funka, og siden har jeg holdt meg til den stilen.

-Det virker som du jobber veldig med å prøve ut tegningene?

-Ja, det er riktig. Jeg bruker mye tid både på skisse og tusjearbeidet. Jeg synes også det er interessant å jobbe med figurene. Jeg prøver å få dem til å være tre hoder høye.

-Jaha, hva er tanken med det?

-Det er en idé jeg har. Jeg synes det blir en egen tegneseriedynamikk i figurene da, og det ser bra ut. Men de har en tendens til å bli rundt fire hoder eller lengre.

-Hvor mye er vanlig?

Over: Fra Rune Borviks debutserie.

-I hvilken sammenheng? Tor... er ca. to hoder høy, mens mennesker stort sett er åtte.

-Du begynte etterhvert på Blindern.

-Ja, det var mest fordi jeg ikke hadde noe annet å gjøre. Jeg kjente en del andre som gikk der, og det var bra miljø. Først tok jeg historie og nå holder jeg på med etnologi.

-Det ligger an til at du kunne lage gode historiske serier.

-Ja, jeg har så vidt vært innom tanken på vikingserier, men det har aldri blitt noe mer.

Vi blir sittende å diskutere mulige innfallsvinkler til vikingeserier uten å finne på noen banebrytende idéer. Han klager på at han som så mange andre har problemer med å skrive manus. Det som er mest interessant er selve tegneprosessen. Denne ser han imidlertid ut til å klare meget bra. I vår vant Rune NTFs årlige tegneseriekonkurranse med serien Idrettsglede som vi trykker i dette nummeret av TEGN. Hva tenker han om den?

-Jeg hadde lyst til å lage en serie om den type idrett jeg liker, løkkefotball og den slags. Jeg har sans for uorganisert idrett hvor det ikke er så mye alvor. Jeg har for øvrig spilt for Sparta en gang i min ungdom.

-Hvilke planer har du for framtiden?

-Jeg får se. Jeg tar hver dag som den kommer. Jeg har ikke store ambisjoner innenfor verken seriemediet eller studiene. Tiden vil vise hva som skjer.

IDRETTSGLEDE

TRYNA HVER GANG.
ÅH?
STANERN PÅ HJØRNET HADDE ALDRI SETT MAKEN, SÅ HAN MÅTTE PRØVE. SÅ DA STO VI DER BEGGE TO
I FIRE TIMER!
OMSIDER KOM DET EI GAMMEL KONE SOM VILLE HJELPE, MEN HUN MÅTTE OPP I 4. ETASJE FOR Å HENTE VARMT VANN.

FAEN, NÅ ÅRKER JEG IKKE MER!
MEN VI KOM DA LØS TIL SLUTT.
JEG GIR SKIA TILBAKE TIL ELEVATOR. SÅ STIKKER VI ET STED OG TAR EN ØL.
JEG SKAL ALDRI MER DRIKKE ALKOHOL!
JA, ÅSSEN GIKK DET MED SPARTA I GÅR'A?
FIKK DU PRØVD SKIA, ELLER?

Bidrag til Tegneseriekonkurransen 94. av Rune Borvik

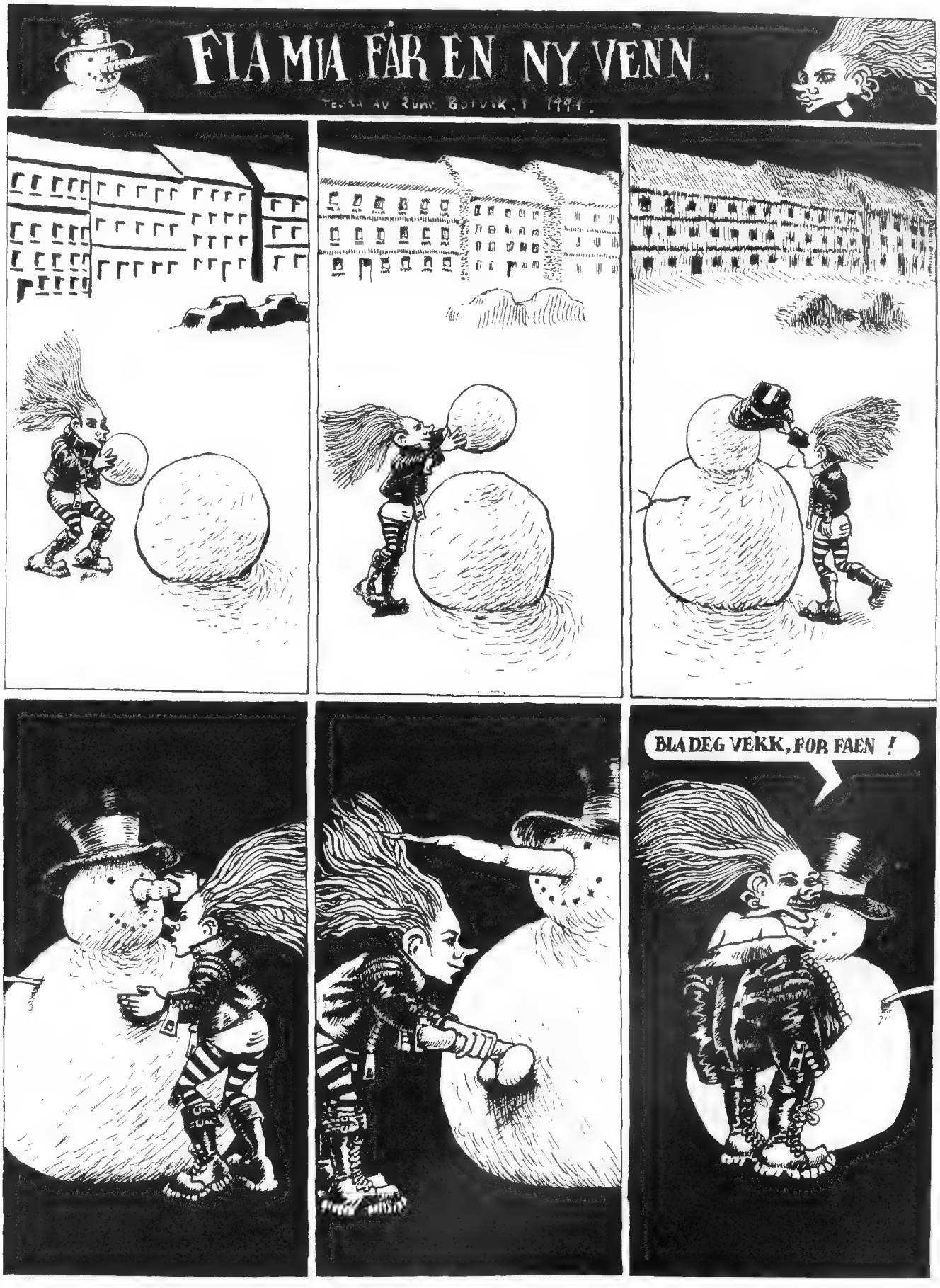

Neste oppslag: *Robert Sørensen gjør i dette nummeret av TEGN et lenge etterlengtet comeback med serien «I am never,never, never coming home!» Robert er fra tidligere kjent for sine psyke innfall i blekker som Weird Ideas, Kraftig Kost, Brage og Nye Takter i siste halvdel av åttitallet. Dette nummerets serie varsler om en videre utvikling av stilen, og vi venter spent på fortsettelsen.*

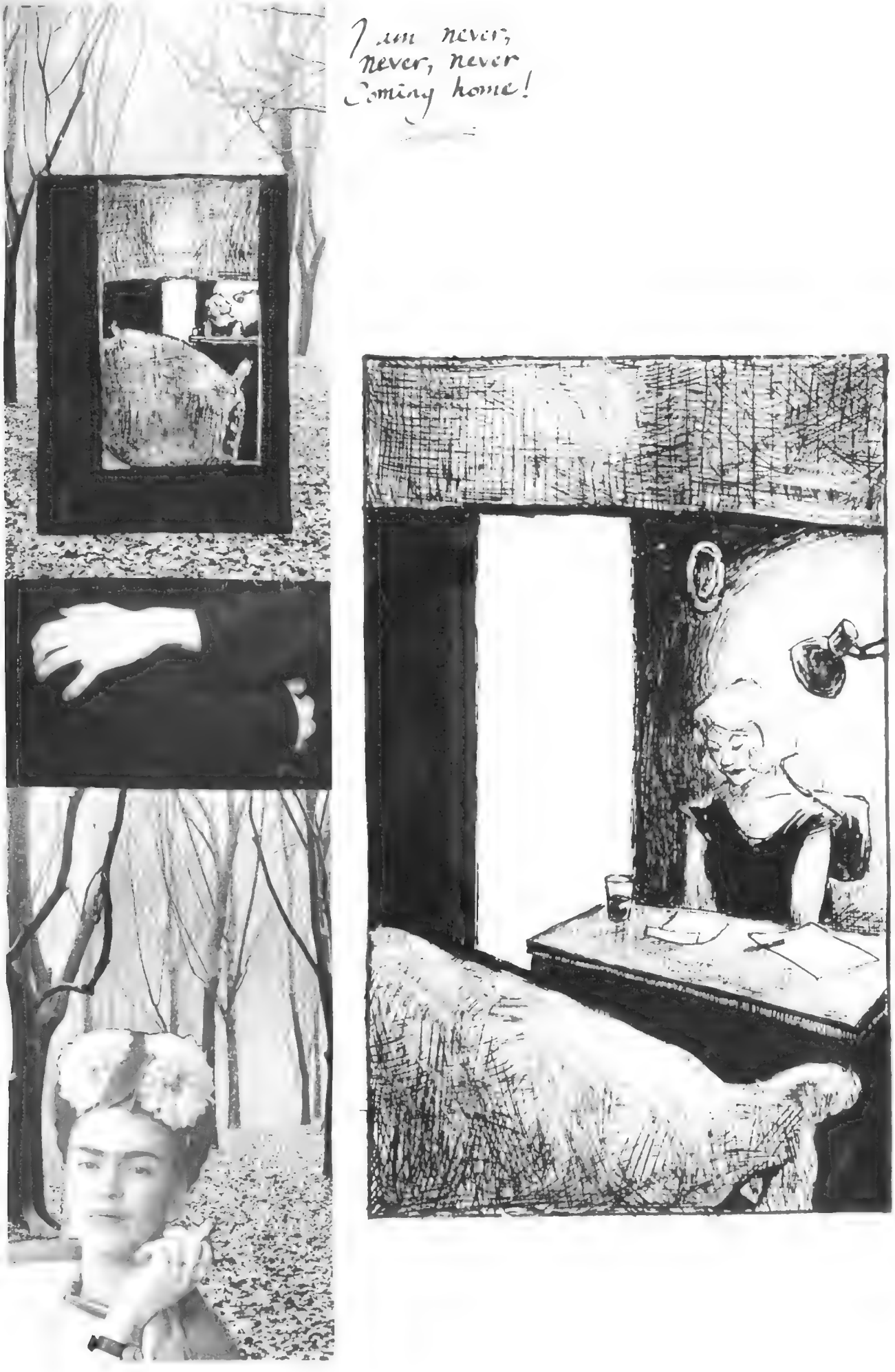
I am never, never, never coming home!

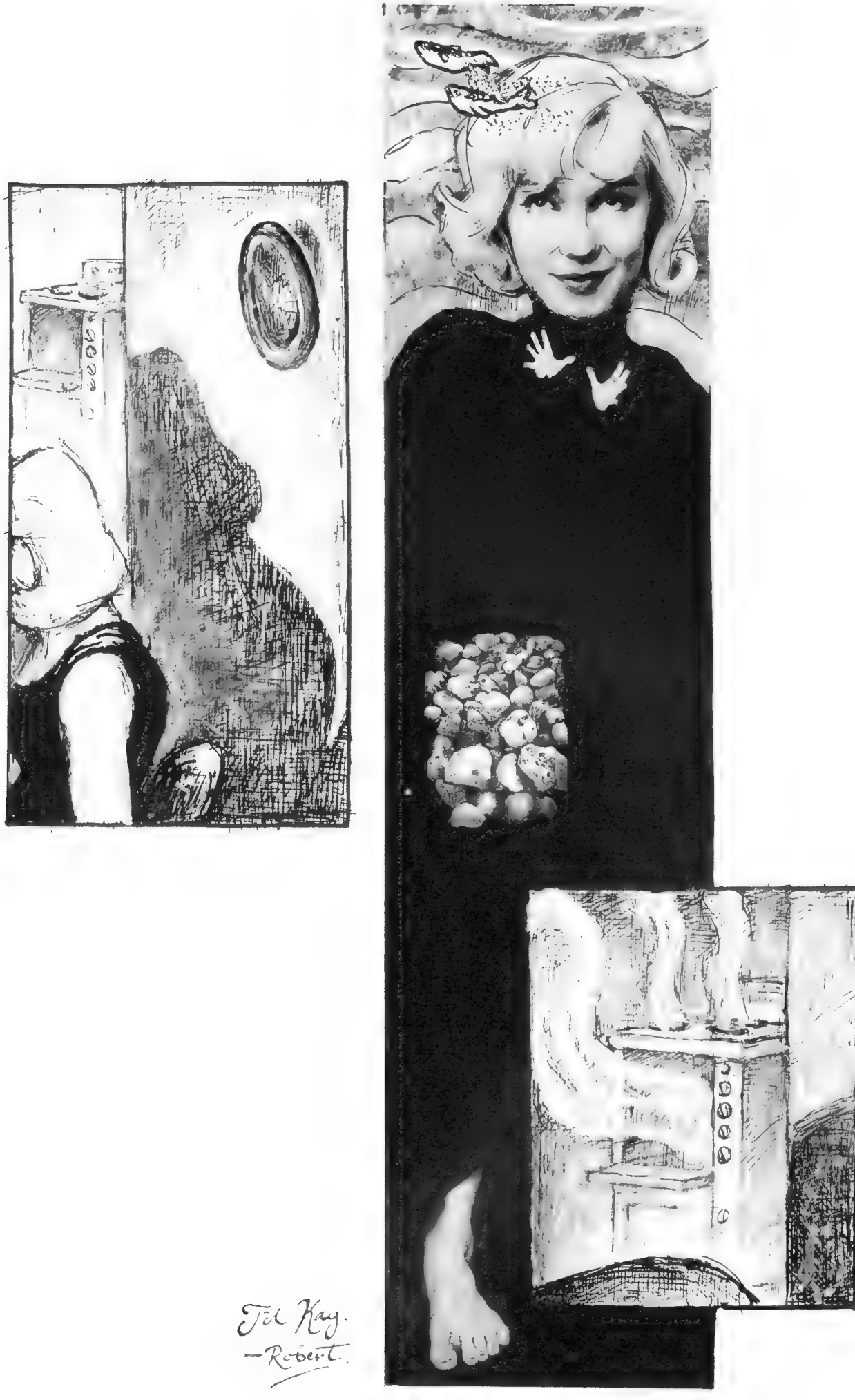
Til Kay.
—Robert

Ikke no' piratprodukt

Historien er skrevet av Terje Formo, som selv har skapt figuren til et teaterstykke. Nå har den altså blitt så populær at det har blitt gjort en serie om den, noe som vanligvis pleier å gjøre undertegnede noe mistenksom. Kommersielle serier er liksom ikke det som man helst leser. Vanligvis pleier det å bli forutsigbart og kjedelig.

Det er imidlertid ikke den følelsen jeg sitter igjen med etter å ha lest denne serien. Historien er god og med en artig slutt. I det hele tatt virker det som om Formo har kommet godt fra det i sin seriedebut. Serien er godt oppbygd og premissene er gode nok. Det betyr ikke at det er en uforbeholden hyllest. For serien svikter delvis på et plan. Nemlig hos tegneren. Det virker som om Mykle ikke alltid har vært helt motivert, eller at han har hatt dårlig tid (noe han bekrefter i intervjuet på side 12). Iallfall er det enkelte steder der bildeforløpet ikke holder mål, andre steder blir bildene vanskelig å tolke. Som i oversiktsbildet der Sabeltanns skip stevner inn til Sultanens by. Romfølelsen er påtagelig fraværende. Også andre steder i historien, spesielt når handlingen utspilles i sultanes slott. Hovedårsaken er at Mykle nok har problemer med å venne seg til stilen han har valgt. Man kan ikke smertefritt forandre stil, og det vises tydelig her. Det som overrasker mest er at han ikke velger å bruke den mest dramatiske eller forklarende vinklingen. Av og til blir det rent ut vanskelig å se hva han prøver å oppnå. Dette er tydeligst på side 18 der Pelle og Pysa sniker seg inn i sultanens slott utkledd som harems-piker. Det er ikke vist på en tilfredsstillende måte. Heller ikke deres første møte med sultanens luksus, som er siste bilde på siden, fungerer. Enkelte steder virker det som om han har valgt første og beste løsning, og ikke gått dypere ned i materien. Nærbildene av figurene blir noen ganger vel påtrengende, selv om de stort sett er veltegnede og livlige. Farge-leggingen er stort sett utmerket, men enkelte sider blir vel sterke. Det som er Mykles force er figuren Sabeltann, som er flott fremstilt, og sidekomposisjonene som fungerer veldig godt (se side 20 & 21). Leseretningen er også godt bevart hele tiden, det er altså bare det med den dramatiske nerven som svikter. Vi håper at Mykle neste gang tar seg litt bedre tid og studerer stilen og stoffet litt grundigere. Vi vet at han kan mye bedre.

Det er en flott produksjon, temadelen er artig og stemningsskapende, layout og teknisk utførelse er veldig tiltalende. Synd at innholdet ikke helt svarer til forventningene som innpakningen gir. Men nå er jeg 15 år for gammel og først og fremst faglig interesert. I klar kontrast til målgruppen. Uansett hva jeg mener vil nok dette selge ganske bra, og det unner jeg folka bak. De har lagt ned mye arbeid for å gjøre dette så flott som mulig. Skulle bare ønske at det var gitt romslig med tid til dette også, så hadde det blitt bra. Det er bare finishen som mangler.

Festlig, festlig kommenterer Sultanen på side 21. En av hans undersåtter har sklidd på et bananskall.

Joda, dette er et album blott til barnslig lyst. Historien er morsom, men kan neppe karakteriseres som underfundig. Det er ramsalt humor til glede for barn i alle aldre.

Terje Formo og Morten Myklebust
Kaptein Sabeltann og jakten på sultanens skatt!
Gyldendal 1994
48 sider i farger og hardcover
Utsalgspris 98,-

Tor Arne Hegna

HJERTE OG SMERTE

- eller tidenes beste norske tegneserie?

JAMMEN, HVA HAR DU GJORT MED DEN FEMTI LAPPEN DU FIKK I GÅR?!
JEG HAR BRUKT DEN OPP DA VEIT DØØØ! FAAAEN, GÅR'E AN Å VÆRE SÅÅ DUST ELLE?!
HANS! DU HAR VÆRT UTE HVER KVELD DENNE UKEN. VÆRSÅSNILL Å BLI HJEMME FOR EN GANGS SKYLD!
IKKE RØR MEG! DU HA'KKE RETT TIL Å RØRE MEG!!! FAEN, JEG KLINER TE 'REI! JEG KLINER TE 'REI!!

Christopher Nielsen har etterhvert blitt et begrep, og han har utviklet en egen umiskjennelig stil. Ingen skal likevel anklage han for å gjenta seg selv. Temaer og innfallsvinkler har variert gjennom karrieren, og i det siste har han dreid i en nærmest sosialrealistisk retning. Men der hvor andre i samme genre velger å følge ganske rocka personligheter, har Ch. Nielsen i Weltschmerz valgt å følge den triste skjebnen til en norsk husmor.

Lillemor (merk navnet) Smith føder tvillingene Hans og Grete som hun har eneforsørgeransvaret for. Gjennom episoder i livet hennes følger vi barnas svik og utakknemlighet ovenfor den godtroende og alt-oppofrende moren. Hun er villig til å gjøre alt for dem, men får ingenting igjen.

Det store underet handler om et samfunn i forfall, og om vår manglende evne til å ta vare på hverandre. Den er også en hyllest til morsskikkelsen og står dermed i kontrast til øvrige representanter for undergroundkulturen som følger ungdomsopprøret fra de unges side. Hans og Grete gjør imidlertid ikke noe målbevisst opprør; det er egoismen, dumheten og likegyldigheten som preger deres handlinger. Til slutt havner lille mor ensom og glemt på en skrekkvisjon av et gamlehjem.

Det er med andre ord en tvers igjennom trist historie vi får servert. Og den er også morsom. Som den ironiker han er, har Ch. Nielsen en sterk tvetydighet i historien. Vi blir sittende å undre; mener han dette alvorlig eller er det fleip? Han er nemlig en ekspert i å leke og sjonglere med populærkulturens klisjéer og føyer seg som sådan godt inn i den såkalte X-generasjonen.

Ch. Nielsens store kvantitative produksjon har blitt brukt mot ham. Men den har medført at han har opparbeidet en unik intuisjon i å fortelle med tegneserier. Spesielt imponerer replikkene. De sitter som et skudd. Han er en observatør og menneskekjenner av rang. Enten miljøet er en barneskoleklassefest på 70-tallet eller pauserommet på gamlehjemmet, er det skildret med stor troverdighet og innlevelse. Figurene minner om folk vi har sett eller som vi kjenner. Jeg tror knapt nok jeg har sett noen serie med et så rikt og mangefasettert persongalleri.

Grafisk er dette gjort i klassisk Ch. Nielsen-stil, men også her har han utviklet seg og blitt bedre. Han forteller effektivt og har samtidig stadig spennende og uvante grafiske løsninger. Jeg vet det er store ord, men jeg vil hevde at dette er en av de beste seriene som er laget her i landet. Og det er et av de beste argumentene for ikke å få barn som jeg har lest på lenge...

Christopher Nielsen
Weltschmerz #1
Det store Underet
No Comprendo Press 1994

Erik Falk

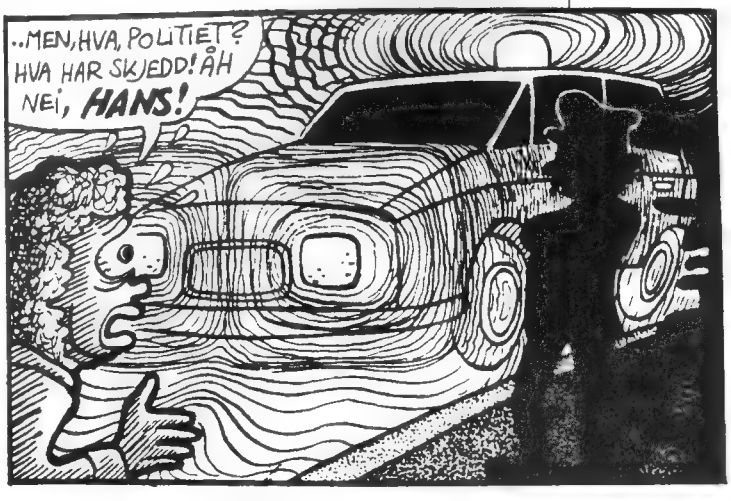

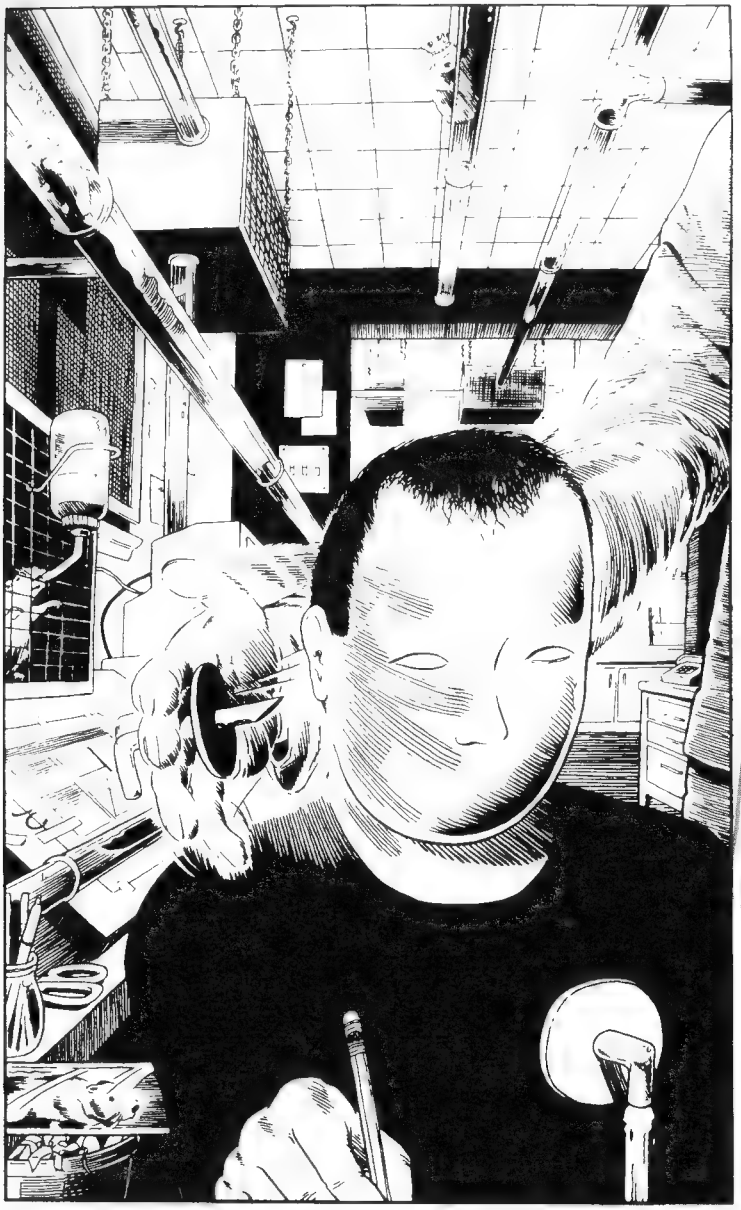

Nok et «fluktforsøk» mislykkes for den ulykkelige hovedpersonen i den fascinerende «Through The Habitrails».

Den avdøde antologien Taboo bød på mange gode serieopplevelser. Dessverre ble antologien for ujevn, for sær og framfor alt for dyr til å overleve. Blant sterke navn som Alan Moore, Neil Gaiman, Charles Burns, Scott McCloud, Moebius, Eddie Campbell og Chester Brown var det for meg ukjente Jeff Nicholson som bidro med en av de aller beste seriene jeg har lest på en stund. Nicholsons serie «Through The Habitrails» startet i Taboo nr. 5, men Taboo gikk inn før serien ble ferdig. Nå har heldigvis Nicholson selv gitt ut hele serien på sitt eget forlag, Bad Habit, og lest som et hele blir serien enda bedre. For meg er «Through The Habitrails» et av årets desiderte høydepunkt.

Den er et lite sett med serienoveller som til sammen utgjør en hel historie. Seriens navnløse hovedperson jobber med grafisk design i et lite firma, noe selv Nicholson har gjort. I seriens forord benekter Nicholson at serien er selvbiografisk, noe leseren lett kan mistenke serien for å være. Serien er en eneste lang monolog fra seriens hovedperson, som sliter og slaver for firmaet sitt. Nicholson tegner alle figurene i serien uten munn, med unntak av de alltid smilende salgsfolkene i firmaet

Alle de ansatte i firmaet bor i samme boligkompleks like ved kontorene, og de omgås kun hverandre. Inne på kontorene går det glassrør hvor marsvin løper fram og tilbake. Ledelsen i firmaet fester kraner på kroppen hos sine ansatte, og tapper dem for safter. Saftene blir gitt til marsvinene.

- Marsvinene i veggene har få behov i forhold til mine. Mat, vann et sted å gjemme seg. For dem ville mine komplekse ønsker og lyster være en overbelastning for deres små hjerner, sier hovedpersonen.

Men når menneskene blir tappet for sine «kreative safter» blir rollen satt på hodet. De ansatte i firmaet har bare behov for mat, drikke og et sted de kan gjemme seg på i helgene, sier hovedpersonen.

- Vi har blitt lurt til å tro på helgen. Hvorfor er fem dager deres, og bare to dager våre? De andre oppfører seg som dette er naturlig. Alle dagene burde ha vært mine.

Denne serien er definitivt ikke oppmuntrende lesning for arbeidsfolk. Nicholsons hovedperson er

stadig på jakt etter en flukt fra sitt meningsløse og trøttende arbeid. I helgen søker han tilflukt hjemme, og han vil gjøre alt han ellers ikke får gjort. Han prøver å unnslippe arbeidet gjennom alkohol. Til å begynne med hjelper rusen han til å komme gjennom arbeidsdagen, for etterpå å kunne jobbe kreativt med sine egne prosjekter. Hovedpersonen prøver å flykte mentalt gjennom rus, fysisk gjennom å lete etter andre lykkeligere steder, kreativt gjennom å lage sine egne prosjekter, følelsesmessig gjennom kjærlighetsforhold. Men han mislykkes.

Nicholson har laget en serie med en dypt pessimistisk tone. Hovedpersonen er på en håpløs flukt fra dagliglivets kjas og mas. Serien er en eneste lang håpløs beskrivelse av en ensom og utilpass persons tilværelse i et kaldt samfunn. Mislykket kjærlighet, ørkesløst arbeid, flukt og ulykkelige og ensomme mennesker. Hovedpersonen glir mer og mer over i vanviddet, men Nicholson har såpass mot at den dypt pessimistiske og tragiske historien overraskende nok får en positiv og nesten sentimental slutt. Og det fungerer.

Det er alltid svært vanskelig å forklare hvorfor en serie gjør inntrykk på en, men denne har gjort det. «Through The Habitrails» er et surrealistisk mesterverk om ensomhet, håpløshet, galskap og meningsløshet. Ikke les den en søndag kveld, du kommer aldri i verden til å gå på jobb dagen etter!

Nicholson er for meg et ubeskrevet blad så langt. Han er født i California i 1962, og 11 år gammel skapte han Ultra Klutz, en parodi på en japansk tv-serie fra 60-tallet. Ultra Klutz ble første gang utgitt i en såkalt mini-tegneserie i 1981, men noen år senere hadde Ultra Klutz beveget seg fra parodi til sitt eget lille univers. Ultra Klutz gikk inn etter 31 nummer, men vil bli samlet i kjempebøker. Nicholson er definitivt et navn å se opp for, jeg kommer i alle fall til å følge han videre. Kommende serier fra Nicholson og Bad Habit er den samlede Ultra Klutz, Nicholson's Small Press Tirade, Lost Laughter og Father and Son.

Jeff Nicholson
«Through The Habitrails»
Bad Habit 1994
ISBN 1-885047-00-2

Øyvind Holen

I TRØBBEL...

I THEN HEAR A PANICKY GASP FROM THE SMOKER
I TUNE IN I CATCH A SCENT NOT PERFUME
NO, NOT PERFUME THE SMELL OF A WOMAN WHO DOESN'T NEED PERFUME
ONE LOOK AT HER AND I KNOW I'M IN TROUBLE DEEP

«Sin City» er Frank Millers metafor for hans yndlingssjanger: Krim. Storbyens invitt til kriminalitet og fordervelse, dens mønster av livssjebner og begivenheter har alltid interessert krimforfatterene. Frank Miller er ikke noe unntak. I «Ronin» er det den organiske byen som er den egentlige hovedpersonen, i «Dark Knight returns» er det bysamfunnet gone crazy som blir Batmans arena, i «Daredevil» er New York ekstremt nærværende gjennom heltens spesielle evner.

Sin City er bokstavelig talt syndens by, det kriminelle åsted *de facto*. Riktignok utspiller store deler av handlingen i første bind seg på en gård, men det er i storbyens mørke bakgater og røykfylte strippebarer at intrigen legges ut.

Hovedperson i første syklus var Marv, i neste serie er det Dwight vi følger og i den foreløpig ufullendte «The Babe wore red» er det en tredje hovedperson. I sammenheng er disse seriene en odyssé gjennom de klisjeer som krimgenren forventer å gi oss. Massemordere, vakre kvinner og stygge menn, utroskap, mord, vold og alt som hører med.

«Sin City» har en stor svakhet og en stor styrke. Langt på vei er dette to sider av samme sak. «Sin City» åpenbarer på denne måten hva som er Millers styrke og svakhet. Serien er først og fremst form og ytterst lite innhold. Som krim er den relativt uinteressant, den er lite original og ikke nettopp spennende. Derimot er den en grafisk nytelse fra første til siste side. Hva Miller ikke legger ned i arbeid på manus tar han igjen tegnemessig. Kanskje noe av det flotteste undertegnede har sett av grafisk fortellerteknikk. Miller kaster seg ut i et blodstenkt basseng av klisjeer, men i stedet for å ta det magaplasket vi forventer gjør han en av de mest elegante stup vi har sett. Hans minimalistiske tegnestil er en innfrielse av alle hans forutsetninger som tegner. I en hårfin balanse mellom de forutsigbare klisjeene og det progressivt ironiske. Det som kunne løftet seriene opp til klassikerne er sterkere personskildringer og historier. Et spennende grafisk utrykk vil aldri kunne erstatte mangelen av et godt manus og gode ideer. Vi kan håpe at dette også vil komme til «Sin City».

Frank Miller:
Sin City
Dark Horse Comics 1992 - 93

Sin City: A Dame to kill for 1 - 6
Dark Horse Comics 1993 -94

Sin City: The Babe wore red
2 sider i hvert nummer av Preview 1994

Tor Arne Hegna

ULTRAVOLD

- *american style*

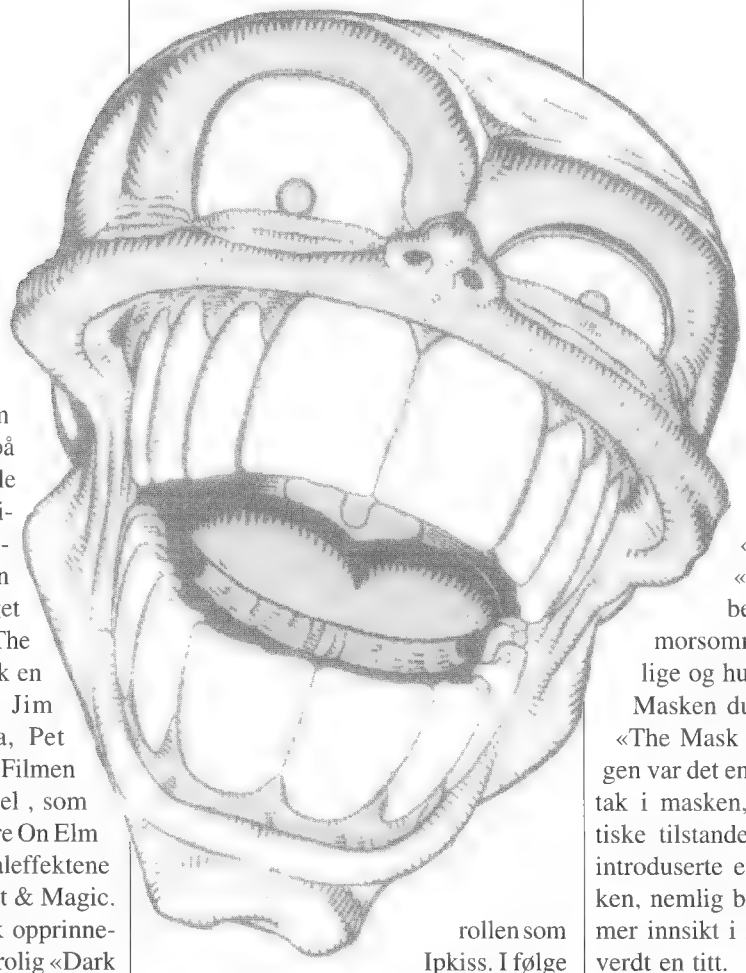

Dark Horse er et forlag som bygget seg opp blant annet på bakgrunn av sine suksessfulle fortsettelser av filmer som Aliens og Predator. Denne gangen har inspirasjonen gått den andre veien det har blitt laget film av den originale serien «The Mask». Filmen er i hovedsak en mulighet for komikeren Jim Carrey, fra «Ace Ventura, Pet Detective» til å utfolde seg. Filmen er regissert av Charles Russel , som tidligere har brakt «Nightmare On Elm Street 3» til verden, og spesialeffektene er ved kjente Industrial Light & Magic.

Serien «The Mask» gikk opprinnelig i en eller annen antologi, trolig «Dark Horse Presents, og handlet om tøffelhelten Stanley Ipkiss. Stan kjøper en maske til kjæresten sin Katherine, men når Stan tar på seg maska forvandles han til en usårlig, psykotisk, hyperaktiv voldsromantiker som kan framkalle alle slags ødeleggelsesvåpen fra løse lufta. Konseptet i serien er å blande ultravold á la Warner Bros-tegnefilm (eller rettere sagt vold á la Itchy & Scratchy fra «The Simpsons») inn i en ekte verden. Serien er ultravoldelig, umoralsk og morsom. Stan benytter anledningen til å ta kverken på alle sine mer eller mindre onde fiender, fra sykkelgjengen som banket ham opp til bilmekanikerne som snøt ham og sin gamle skolelærerinne. Etterhvert blandes naturlig nok politiet inn i bildet, og det en kamp mellom Stan og politiet, en kamp som ikke akkurat ender til politiets fordel.

Det er denne første delen av serien som har blitt filmatisert, med Carrey i rollen som Ipkiss. I følge filmens «vaskeseddel» blir Ipkiss «en verdensvant og sjarmerende framtoning, som bekjemper kriminalitet med humor og vidd.» Hollywood har nok framhevet komedieaspektet, og dempet volden i filmen. For man kan ikke akkurat kalle en person som tar livet av bilmekanikerene sine og massakrerer politimenn for sjarmerende?

Serien slo an hos leserne, og masken dukket opp igjen i den fire nummer lange «The Mask», i farger. Her overlever Katherine masken til politimannen Kellaway, for at han skal passe på at den ikke faller i gale hender. Uheldigvis tar Kellaway masken på seg, og bestemmer seg for å bekjempe kriminaliteten i byen på egen hånd. Metodene hans får Punisher til å virke som en lensmann på Snåsa i forhold. Spesielt tegneren har her har tjent på å få flere sider å utfolde seg på, og serien var en positiv overraskelse. Perfekt for dem med litt bisarr sans for humor og tegnefilmvold. Serien kan best sammenlignes med Frank Miller og Geof Darrows «Hard Boiled», bare at «The Mask» har en langt bedre historie og er mye morsommere enn Millers kjedelige og humørløse makkverk.

Masken dukket på nytt opp igjen i «The Mask Returns», og denne gangen var det en pysete gangster som fikk tak i masken, med etterfølgende kaotiske tilstander så klart. Denne serien introduserte en verdig fiende for masken, nemlig branden Walter, og ga oss mer innsikt i maskens bakgrunn. Også verdt en titt.

Serien er laget av John Arcudi og Doug Mahnke, som tidligere har samarbeidet med krimserien «Homicide». Serien er riktignok skapt av Dark Horses sjef Mike Richardson, så det er han som tjener penger på filmen. «The Mask» er samlet i en bok, og i tillegg kommer en to-nummers tegneserieversjon av filmen, skrevet av Mike Richardson, og en roman basert på filmen som er basert på tegneserien (skrevet av Steve Perry).

John Arcudi og Dough Mahnke
The Mask #0 (samler den første, korte serien)
The Mask #1-4
The Mask Returns #1-4
Dark Horse Comics 1991, 1992, 1993
skrevet av Mike Richardson, og en roman basert på filmen som er basert på tegneserien (skrevet av Steve Perry).

Øyvind Holen

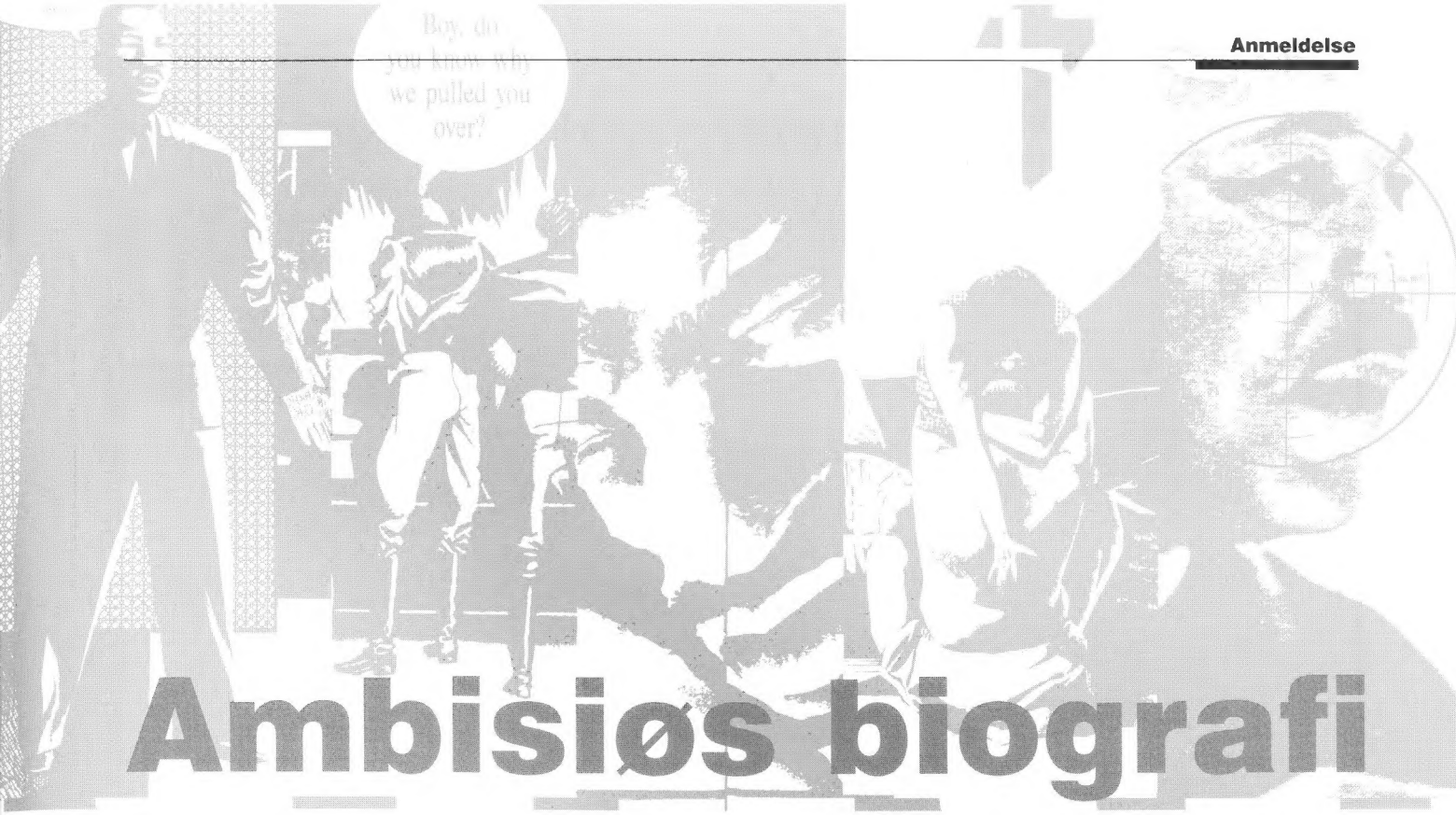

Ambisiøs biografi

Biografi i tegneserieform blir vanligere og vanligere. Et av de siste, og mer vellykkede, skuddene på biografistammen er canadieren Ho Che Andersons ambisiøse biografi om den amerikanske menneskerettighetsforkjemperen Martin Luther King jr. Biografien er ikke fullført, så langt har bare det første bindet kommet, og det tar for seg årene 1934-1962. Til slutt vil biografien ende opp på nærmere 200 sider.

Anderson er en ung svart tegner som laget sin første tegneserie i 1990, den erotiske «I Want To Be Your Dog». «King» er hans neste store verk. Selve ideen kom fra forlaget Fantagraphics' notoriske sjef, Gary Groth, han foreslo for Anderson å lage en serie om King. Anderson har utvilsomt et navn som forplikter, oppkalt som han er etter Ho Chi Minh og Che Guevara, samt de assosiasjoner man får til Danmarks H.C. Andersen.

Biografien startet med en prolog i heftet «Black Dogs». Dette er en kort historie om et svart par i «ditt nabolag», som Anderson kaller det, i etterdønningene etter opptøyene i Los Angeles i 1992. Den lille personlige historien setter fingeren på det som er selve hovedtemaet i «King», rasisme. Men heldigvis er det ingen banal skildring av rasisme Anderson skildrer. Rasisme er et ytterst komplisert tema, som bunner ut i kulturforskjeller, frykt og skepsis. Forhåndsdømming på bakgrunn av utseende, lukt og fordommer er noe både hvite, svarte og gule gjør seg skyldig i. Prologen glir over i en ny prolog i det første nummeret av «King». Anderson forteller små snutter fra nåtida; svart rasisme mot koreanere, politivold, bandekriger mellom svarte og «latinos», og vold som følge av «blandete» parforhold. Noe av det Anderson ønsker å gjøre med serien er å gi Martin Luther King en slags oppreising i svartes bevissthet. For mange blir King sett på som en pyse i forhold til den mer militante Malcolm X, og Anderson ønsker å vise at Kings ideer så langt i fra er foreldete.

Selve biografien er ført på et ganske saklig nivå, en slags blanding av dokumentarfilm og fiksjon á la Spike Lees «Malcolm X». Anderson ønsker ikke å presentere et glansbilde av King, så vi får både Kings berømte taler og aksjoner, samt episoder fra hans noe problematiske privatliv. Anderson hopper ganske raskt over Kings barndom og ungdom, og han konsentrerer det første bindet om de første begivenhetene som fikk Kings navn til å feste seg i folks bevissthet. Serien tar for seg boikottaksjonene i Montgomery (hvor negre bare kunne sitte bakerst) i 1955, og «sit-in»-aksjonene mot restauranter forbeholdt hvite i 1960.

Når man lager en biografi balanserer man på en tynn linje mellom fiksjon og virkelighet. Man blir fristet til å dikte opp hendelser og dialoger for å skape flyt i historien. Anderson konsentrerer seg tydelig om det virkelige, men det går litt på bekostning av historien. Som sagt er bladet en underlig, men fascinerende, blanding av dokumentar og fiksjon. Litt av uvirkelighetsfølelsen kommer nok av at dette er laget i tegneserieform, en form som ikke ofte blir brukt til biografier av denne typen. Serien er besnærende og interessant utført, og anbefales uten store forbehold. Anderson har også lagt seg på en spennende tegnestil, med litt statiske og kontrastfylte svart-hvitt-tegninger. Inn blander han farger, fotografier, uttalelser fra personer som kjente King med mer. Svært spennende, men kanskje litt stivt til tider.

Et ankepunkt har jeg imidlertid mot serien. Det kan virke som om Anderson kun har stjålet informasjon fra ulike andre kilder; filmer, bøker, dokumentarer og så videre. Serien får på ingen måte den samme nærheten som f.eks. Art Spiegelmans biografi om sin far. Det kommer neppe fram noe nytt om King i denne serien, men det er allikevel et personlig og spennende prosjekt Anderson har gitt seg inn på.

Ho Che Anderson
«Black Dogs»
«King» #1
Fantagraphics Books 1993
ISBN 1-56097-112-6

Øyvind Holen

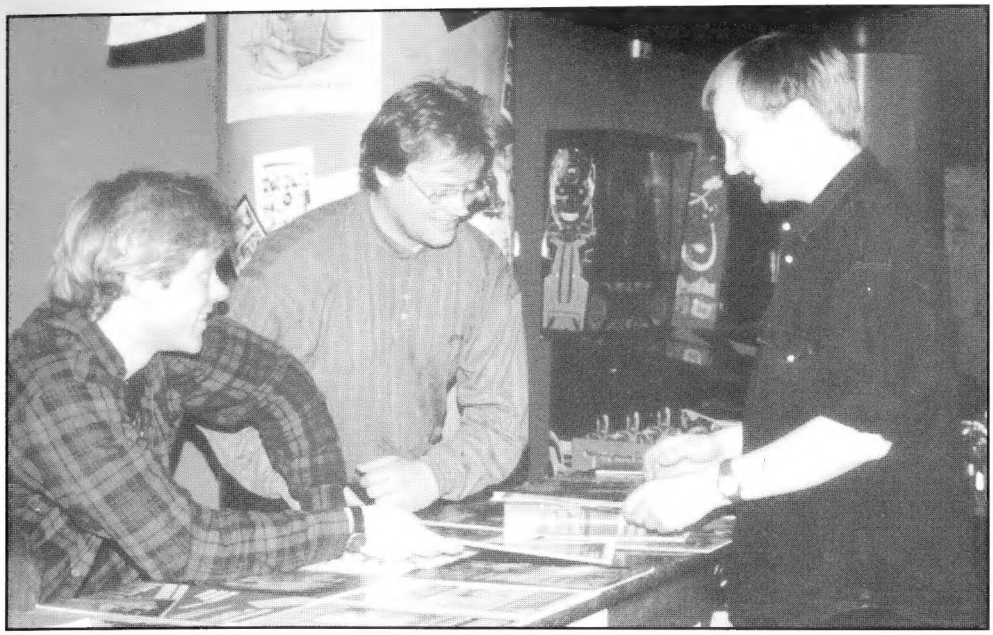

DET STORE

TEGN

SALGET

Fremdeles er det flere norske hjem som ikke inneholder en komplett samling av TEGN. Har småler herrene Falk, Hegna og Olsen (fra venstre) ved tanken på utroligheten i dette. Bildet er tatt under Animerte Dager i Oslo. (Foto: T. Sandberg)

TEGN 1/86 (29,-)
Gjenoppdaget ca. 30 eks. etter opprydding. Førstemann...

TEGN 1/87 (29,-)
Will Eisner (intervju & omtale), Indian Summer-debatten, John Kåre Raake, Donald-analyse.

TEGN 2/87 (29,-)
Don Martin, Hugo Pratt, Julius Svensen, Ivan Andreasen, Kent Aske Jensen, Cosey & Jonathan, Freddy Milton.

TEGN 3/87 (35,-)
Tema: Franske serier. Minoritetsserier, Jean «Moebius» Giraud, Jon Sveinbjørn Jonson, Vindens passasjer, Tor Bomann-Larsen, Edgar P. Jacobs.

TEGN 4/87 (35,-)
Utstilling i Oslo, F'Murr, Art Spiegel-man & MAUS, Jødenes polske lideleshistorie, Bomann-Larsen-intervju, Pusur/Garfield.

TEGN 1/88 (35,-)
Fantomet: Myte/virkelighet. Eirik Ildahl, Peter Haars & Kåmiks, Espen Schei, Mezieres & Christin, Japanske serier, Jerry Dumas.

TEGN 2-3/88 (64,-)
Jon Gisle, Serie-teori, Rock & tegne-serier, Pesta: Ousland & Ildahl, Den mystiske mannen - serieklassiker (26 sider), Milton Carniff, Meningen med livet, Tyske motorsykler.

TEGN 4/88 (35,-)
Donald Duck: Carl Barks, tegne-film, Walt Disney, Chr. Nielsen, Jodorowsky, Serier i Kenya.

TEGN 1/89 (35,-)
Knut Westad, Morten Myklebust, Ola A. Hegdal, Serieteori, Tintin-slakt, Sensur.

TEGN 2/89 (39,-)
Kunst & serier, Tardi & krigen, Bomann-Larsen, Krazy Kat, Skurker i tegneserier.

TEGN 3/89 (39,-)
Verdens dårligste serier, Robert Crumb, Svenske serier, Dialektikk i Donald. Serier & reklame.

TEGN 4/89 (39,-)
Batman: film & historie, Serieut-dannelse, Finske serier, Humor, Damlog, MAD, Hits & Tits.

TEGN 1/90 (39,-)
Enki Bilal, 80-tallets beste serier, Katolsk bakholds-angrep, Gutta på skauen, Auclair, Klær i serier, Å snekre serier, utstilling, julebord & priser.

TEGN 2/90 (39,-)
Annie Goetzinger, Sergio Aragones, J. Lob, Midtsideplakat, Olaf Gulbrandsen-serie, Jersey.

TEGN 3/90 (39,-)
Dick Tracy: film & historikk, Knøttene 40 år, Knut Nærum, Serier i avis og i data, Chr. Nielsen, Propaganda-serier.

TEGN 4/90 (39,-)
Intervju med redaktører i Pyton og MAD, Verdens tøffeste melkemann, Tore Knutsen, Kunst & Håndverks-skolen, Serier.

TEGN 1/91 (39,-)
Steffen Kverneland & De Knyttede never (!!!), Avistegneren Herb, Don Rosa, Carl Barks, Warner Brothers

TEGN 2-3/91 (64,-)
Arild Midthun, Terje Nordberg, Brian Bolland, Lena Ackebo, serier & data (innføring), Hal Foster & Alex Raymond, TEGN-index.

TEGN 4/91 (39,-)
Sussi Bech, Rocketeer, Amerikansk vold: nyere serier fra USA, Frank Miller, Dave Gibbons, TEGN i Tiden: kaniner, Satan, Sverige, Svineri på boks.

TEGN 1/92 (39,-)
Torpedo, Mandryka, Thore Hansen, Lord Horror, Sandman, Walt Kellys Pogo, Tegnefilm, Claus Deleuran.

TEGN 2/92 (39,-)
Tommy og Tigern, Gamle sex-serier, Serie-Seminaret i Oslo, Prisvinner Morten Myklebust, A. Moore: «Å skrive tegneserier...»

TEGN 3/92 (39,-)
Canadiske serietegnere, Jonsson & Goetzinger, Hunt Emerson, Carsten Graabæk. Tyskland,

TEGN 4/92 (42,-)
Steffen Kverneland, Inkalill, Trygve Høiseth, Kontrakt med Gud, A. Moore: «Kunsten...», siste del.

TEGN 1-2/93 (64,-)
23 sider Kraftig Kost! Tegneserie-festivalen, Historiske serier, Mad, Holmberg, Journalister. 80 sider!

TEGN 3/93 (45,-)
12 sider Kraftig Kost, Historiske serier 2. del, Waldemar Hepstein, Lars Elling, Japanske serier.

TEGN 4/93 (42,-)
13 sider Kraftig Kost, Historiske serier 3. del, Håkon Aasnes, Charlie Christensen, Disneys mørke fortid.

TEGN 1-2/94 (72,-)
Tegneseriehistoriens tjukkeste utgave av TEGN! Intervjuer med Bård Enoksen og Peter Haars. Jasons ufullendte, spiegelman, Bagge og Clowes, svenske serier, Historiske serier 3. del, Serienorges mest elskede og hatede serier og enda litt til.

Halv pris på alle TEGN frem til 93 – år-gangen.

Send din bestilling til:
TEGN, Westye Egebergsgt. 8c, 0172 OSLO.

Vervekampanjen 1994

Er du på utkikk etter noe å ha på veggene? I så fall er dette noe for deg. Nå setter nemlig TEGN i gang sin fantastiske vervekampanje, der topp-premien til den som verver flest er fire signerte trykk av Will Eisner til en verdi av 1000 kr!

Verver du *en* får du vår fantastiske T-skjorte, signert av Steffen Kverneland (se bilde på side 35). Verver du *enda en* får du i tillegg en pakke med album. Den som har vervet *flest* innen 31. desember får altså flott Eisnerkunst! Hvis flere har samme antall vervinger, så blir det trekning.

Premiene blir tilsendt ververen når abonnementene er betalt.

Klipp ut eller kopier og send, eventuelt fax inn (på nr. 22 36 07 70)

Jeg har vervet:

Navn: . . . . . .
Adresse: . . . . . .
Postnr: . . . . . .

Navn: . . . . . .
Adresse: . . . . . .
Postnr: . . . . . .

Jeg heter: . . . . . .

BREV

Kan sendes ufrankert i Norge. Adressaten betaler porto!

Svarsendingsavtale nr. 150260/19

Foreningsservice, Fellesinvest
St. Hanshaugen Postkontor
0131 Oslo

Blad i Postabonnement. Retur til TEGN, Westye Egebergsgt. 8c, 0172 OSLO

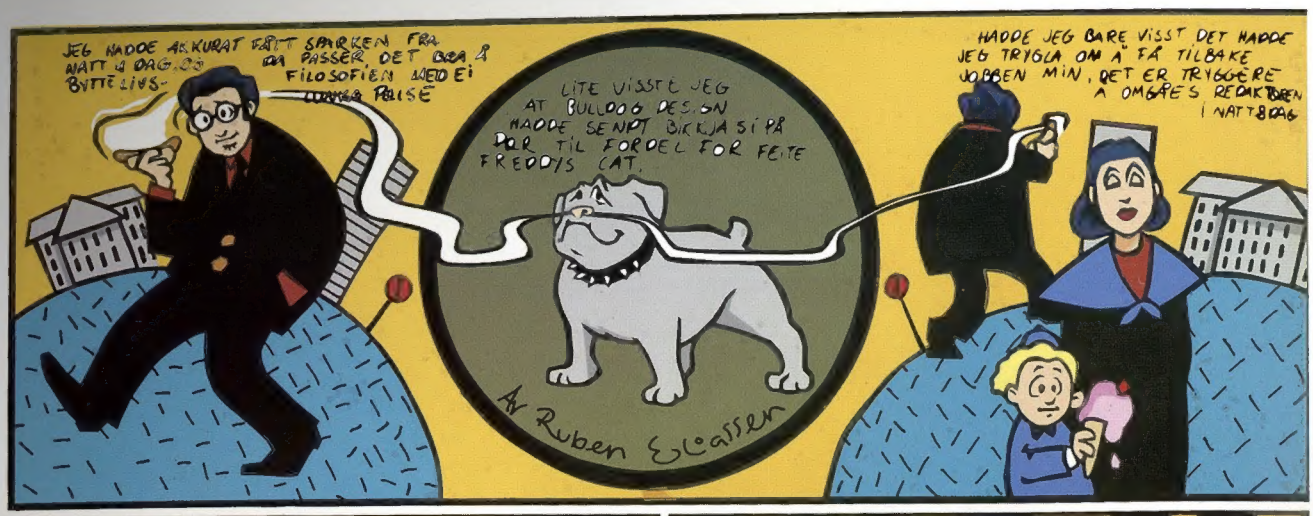

DET EKLE MIN!
JASSÅ I PUSSER
PITBULLEN DIN
PÅ ANSTENDIGE
SKATTEBIARE
!!!
DET VERSTE MED HELE HISTORIEN
VAR IKKE DET AT JEG FIKK BØT
FOR NOENTING JEG IKKE HADDE GJORT
HELLER IKKE DET AT JEG OG BIKKJA
KOM PÅ FRAMSIA I VG I BARE
UNDERBUKSA, EI HELLER DET AT
JEG FIKK JULING I POLITIHUSET...
MEN DET AT BIKKJA TOK
PØLSA MI.....